

58
KARŲ

**Lietuvos kariuomenės
savaitinis laikraštis**

Kaunas, Miškų g-vė 18, „K.A.R.Y.S.“
Telef. per Kar. Št. 56

Leidžia

Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.

Redaktorius

kpt. Simas Urbonas

Prenumerata: puskarininkiams,
kareiviams ir moksleiviams metams

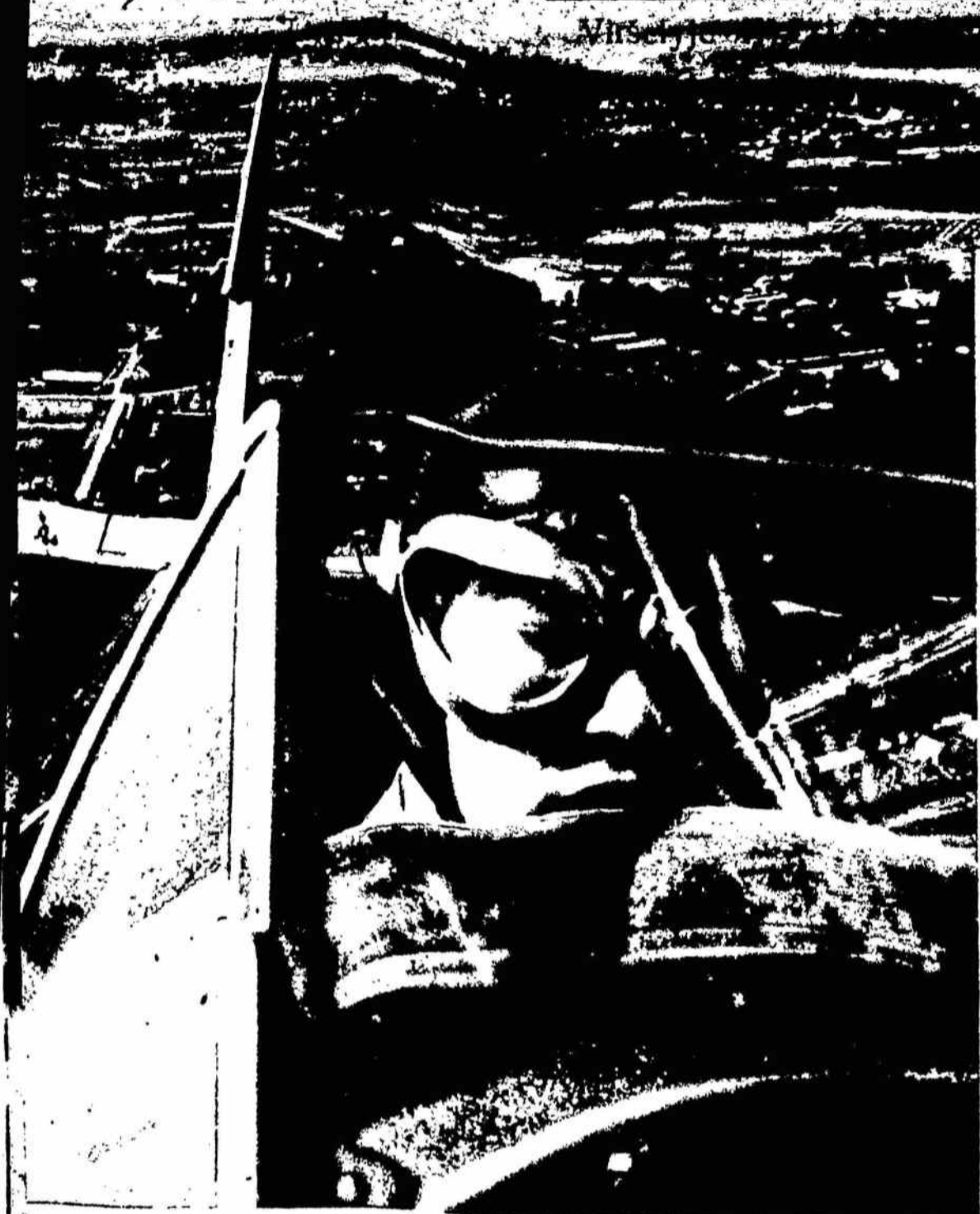
5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt.

Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn.

— 4 lt., 3 mėn. — 2 lt., Užsienyje, be

Latvijos ir Estijos, dvigubai

Spaudžia „Spindulio“ B-ės sp. Kaune

Oro tarnyboje. Mūsų tankai rudens keliu. Degazatoriai gatvėje, J. Miežlaiškio. Iz. Girčio ir P. Babicko nuotraukos

**Nėra valstybės be kariuomenės, nėra
laisvės be darbo, vargo, aukų ir karo**

Mūsų motorizuoti daliniai pakeliui į Vilnių, M. Truso nuotr.

Pagrindinis uždavinys – išsaugoti tautos laisvę ir gyvybę

XI. 29. Ministro Pirmininko A. Merkio Seime perskaitytoji naujosios vyriausybės deklaracija

Gerbiamieji Seimo nariai. Ypatingai sunkiomis aplinkybėmis naujai vyriausybei tenka pradėti darbas. Karas toliau plečiasi. Jo padariniai vis daugiau ir skaudžiau paliečia mūsų kraštą. Tokiais audringais laikais pagrindinis kiekvienos vyriausybės uždavinys išsaugoti tautos ir valstybės laisvę ir gyvybę. Tokiose aplinkybėse šis vyriausybės tikslas bus pasiektas tik visai tautai, visiems jos sluoksniams įsisąmoninus, kad plačios visuomenės bendradarbiavimas yra būtina pasisekimo sąlyga. Dėl to vyriausybė pasirenka tautos vienybės ir konsolidacijos kelius. Ji neabejoja, kad su visos tautos parama ir pritarimu visi sunkumai būtų nugalėti.

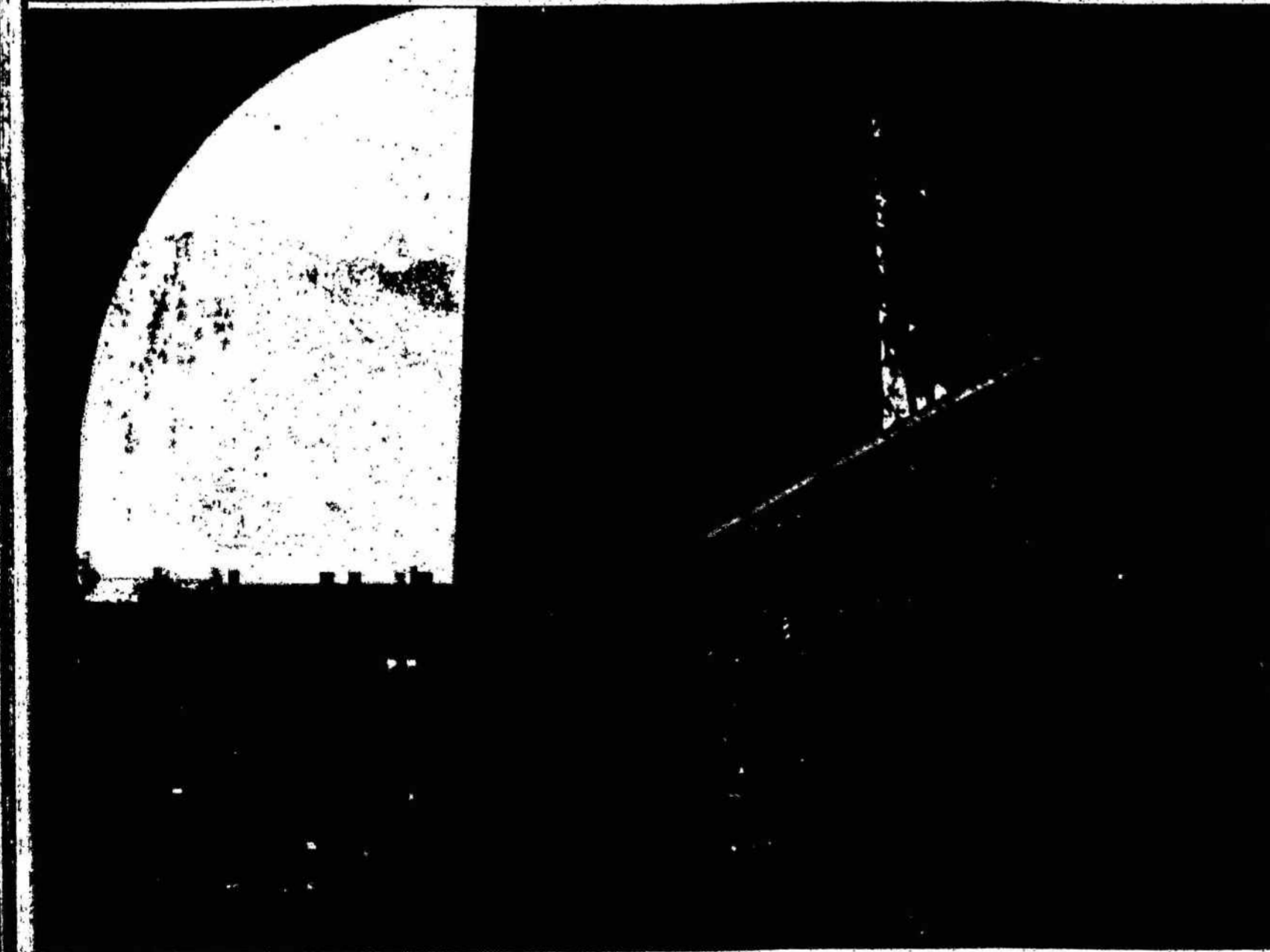
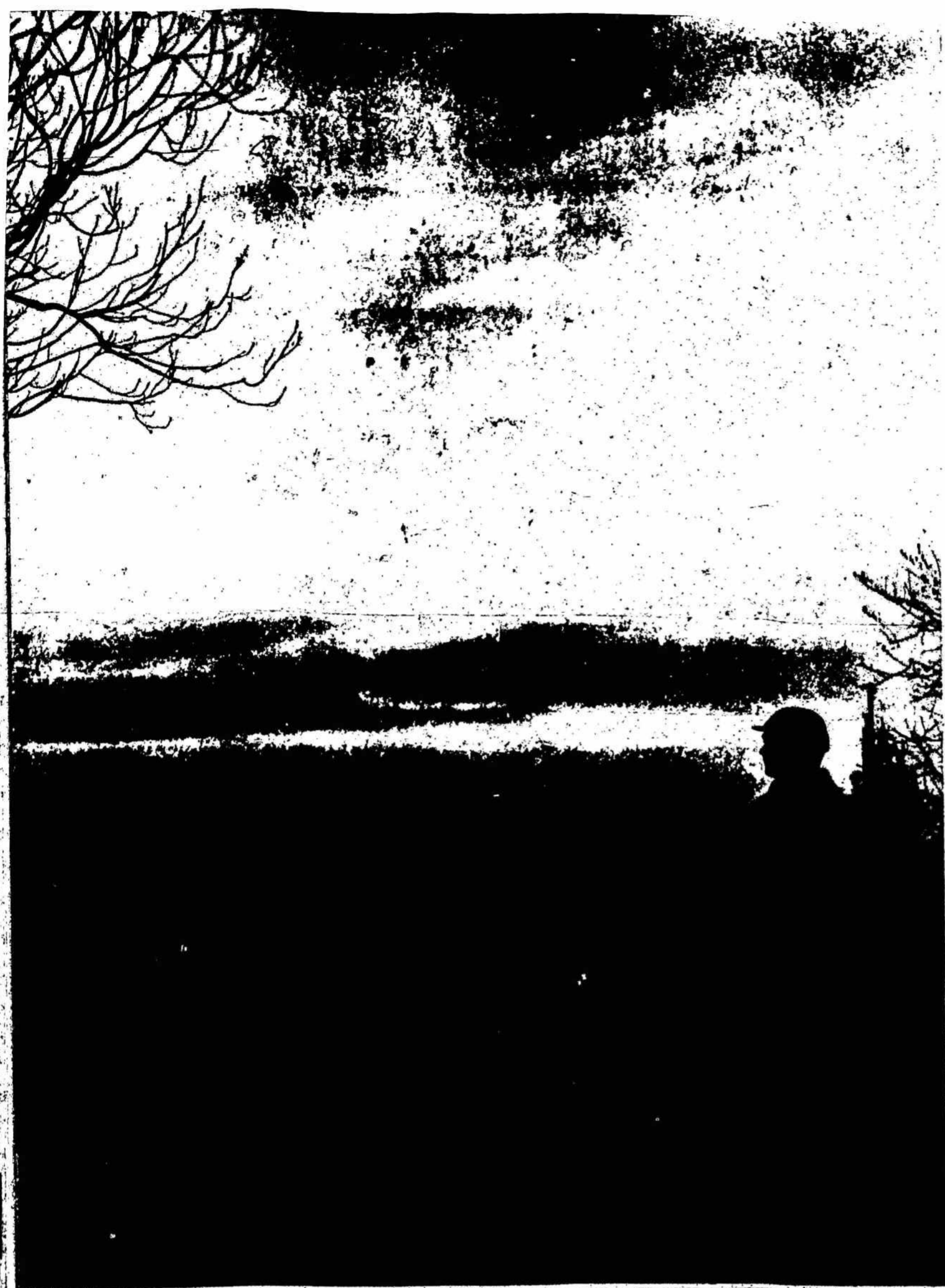
Gerbiamieji Seimo nariai, aš nemanau dėstyti jums pilnos vyriausybės darbų programos. Ji seks valstybės santvarkos pagrindiniais dėsniais ir Respublikos Prezidento Antano Smetonos kalboje, pasakytoje Seime šių metų lapkričio 29 d., nustatytomis gairėmis ir tęs toliau mūsų tautos ir valstybės stiprinimo darbą. Tačiau gyvenimas yra iškėlęs visą eilę naujų aktualių reikalų, kurių negaliu nutylėti, dėl kurių negaliu nepareikšti vyriausybės nusistatymo.

Lietuvos santykius su kitomis valstybėmis vyriausybė rikiuos, pasiremddama teise, — tariant, atkakliu gynimu tų teisių, kurios mūsų kraštui priklauso, bet taip pat stropiu vykdymu tų prievolių, kurios jam tenka pagal tarpt. teisę ir pagal Lietuvos sudarytas sutartis su svetimomis valstybėmis. Tų sutarčių pirmoj eilėj, žiūrint jų svarbos Lietuvai, minėtina spalio 10 dienos sutartis su drauginga mums Sovietų Sąjunga. Šiaip jau vyriausybė dės visas pastangas geriems draugiškiems santykiams išlaikyti su visomis valstybėmis, o ypač su savo netarpiniais kaimynais. Lietuvos santykiai su Latvija ir Estija bus palaikomi ta pačia nuoširdžios bičiulystės dvasia kaip ligšiol ir grindžiami 1934 metų Santarvės sutartimi.

Kaip jau minėjau, tautos ir valstybės gyvybės išlaikymas yra vienas svarbiausių vyriausybės uždavinių. Tatai turi įsisąmoninti kiekvienas, kuriam rūpi valstybės nepriklausomybė. Kiekvienas pilietis, dirbdamas bet kokią naudingą darbą, turi atminti, kad jis dirba visos tautos ir valstybės stiprinimo darbą. Tik šituo būdu mes galėsime daugiausia patikrinti valstybės saugumą ir jos laisvę, kurios sargyboje stovi mūsų ginkluotosios pajėgos.

V. D. Karo Muziejaus vaizdas iš Putvinskio gatvės,
Jul. Miežlaiškio nuotr.

LITVA
Respublika
Biblioteka

Vakaras Vilniuje, Vyt. Maželio nuotr.
Vaizdas prie V. D. Karo Muziejaus Kaune,
Jul. Miežlaiškio nuotr.

Senosios Lietuvos sostinės Vilniaus ir jo sričių atgavimas kelia visą eilę naujų reikalų. Karas Lenkijoje privertė daug žmonių palikti savo pastoges ir ieškoti prieglaudos mūsų krašte. Nemaža atbėgėlių turime čia Kaune, bet ypač daug jų surado prieglaudą pačiame Vilniaus mieste ir jo srityje. Šitie žmonės, palikę be pastogės, be pragyvenimo šaltinių, reikalingi tvarkymo ir tam tikros paramos. Be to, turime nemažą skaičių internuotų lenkų kariuomenės karių, kurių išlaikymu taip pat turime rūpintis. Visa tai Valstybės išdui sudaro nelengvą našą.

Vilniaus srityje vyriausybė valstybiniais, socialiniais ir ekonominiais sumetimais nustatė aukštą zloto išpirkimo kursą, tuo būdu sudarydama sąlygas Vilniaus sričiai ekonomiškai išsilaikyti ir įsijungti į bendrą tautos ūkį. Vilniaus srities prekyba ir pramonė, būdama lenkų valdžioje, negalėjo pasigirti pažanga, klestėjimu. Karo metu ji dar daugiau susmuko ir iš dalies net buvo dezorganizuota. Jai atstatyti reikės nemažos paramos kreditų forma.

Ūkiniame gyvenime daugiau kaip kur kitur yra reikalingas pastovumas; dėl to pastovi valiuta yra būtina normaliniams ūkio santykiams. Dėl to vyriausybė palaikys valiutos pastovumą, rūpindamasi kelti ir skatinti visą tautos ūkio gamybą.

Bendrai reikia pažymėti, kad vyriausybė, rūpindamasi tautos ūkiu, žiūrės, kad būtų išlaikyta valstybės biudžete pusiausvyra, mažindama, kiek galima, neproduktingas išlaidas ir didindama produktingas išlaidas, kurios galės praturtinti kraštą ir duoti darbo gyventojams. Numatoma patobulinti mokesčių sistemą, kad jų našta būtų teisingiau paskirstyta pagal mokėtojų pajėgumą ir kad surinkti mokesčiai būtų racionaliai sunaudojami.

Mūsų krašto bendros gerovės pakėlimo sąlyga yra darbo našumo padidinimas. Tik darbo našumą padidinus bus galima pagerinti darbininkų gerovę, kartu pakeliant ir viso krašto kultūrinį lygį.

Suprantama, kad yra ir tokių darbininkų, kurie negali darbo dirbti ir kurie reikalingi socialinio aprūpinimo. Šioje srityje vyriausybė tęs socialinio aprūpinimo srities darbą toliau. Jau yra paruoštas socialinės pagalbos įstatymo projektas, kuris netrukus bus pradėtas svarstyti. Išleidus pasakytą įstatymą, bus pašalinta didelė spraga socialinio tvarkymo srityje.

Mūsų krašte, ypač didesniuose jo centruose, yra opus darbininkų butų klausimas. Jau buvusioji vyriausybė pradėjo šį klausimą tvarkyti, rūpindamasi surasti žemės, išparceliuoti ją nedideliais sklypais ir skirti juos darbininkams namams pasistatyti. Šitas darbas bus dar sparčiau tęsiamas, įtraukiant į jį savivaldybes ir pajėgesnes pramonės įmones.

Žemės ūkis duoda darbo ir sudaro egzistencijos šaltinį žymiai daugumai mūsų krašto gyventojų ir duoda gausios medžiagos eksportui, be kurio kitos ūkio šakos negalėtų tarpti. Dėl to žemės ūkį tenka laikyti pagrindine ūkio šaka.

Vyriausybė dės visas pastangas, kad sudarytų tinkamas sąlygas žemės ūkiui tarpti.

IŠGANYMAS IR GUNDYMAI

Karas Europoje vis plačiau išliepsnoja. Visos tautos, didžiosios, vidutinės ir mažosios, kurios dar nėra įtrauktos į šį ginkluotąjį konfliktą, visomis išgalėmis stiprina savo saugumą, kad geriau ir sėkmingiau apsaugotų savuosius interesus. Tie interesai dažniausiai apsiriboja tuo, kad visi neutralieji kraštai stengiasi ir toliau tą savo neutralumą išlaikyti, saugoti savo teises, o užpuolimo atveju — visomis jėgomis žūtubūtinai ginti savo nepriklausomybę. Tautų bei valstybių didumas čia kalbama prasme neturi jokios įtakos, nes saugotis karo nelaimės, užpultam gintis ir ginti savo švenčiausias teises — turi lygią teisę ir pareigą didelis ir mažas žmogus, didelė ir maža šeima, ir pagaliau — didelesnė ar mažesnė tauta bei valstybė.

Kaip žmogaus intelektualinė vertė ir fizinė jėga nematuojama jo ūgio metrais, taip ir tautos atsparumą tik šio dalyko analfabetas arba eilinis agitatorius gali mėginti vertinti vien tiktai valstybės didumo mastu ir vaikiškai nerimtu palyginimu apie vienos valstybės milijonus ir ištisas armijas, prieš atskirą mažesnę valstybę ir jos ginkluotą pajėgą. Jeigu taip būtų, tai mažųjų valstybių jau seniai nebūtų pasaulyje arba jos turėtų žūti bet kurio ginkluoto konflikto pačioje pradžioje. Tačiau visų amžių tautų istorija įsakmiai rodė ir teberodo, kad taip nėra. Tautų ir valstybių didumas nieko sprendžiamo neturėjo į jų likimą, į jų laimėjimus ar pralaimėjimus. Atvirksčiai — suskilo nemaža galinųjų imperijų, o visa eilė ryžtingų, darbščių ir dorų mažųjų tautų kuriasi, kovoja ir gyvena šalia savo galingesnių kaimynų. Kaip mažesniesiems didieji, taip ir didiesiems mažesnieji yra tiek pat reikalingi.

Tautos karinio atsparumo įvertinimas yra labai sudėtingas dalykas. Vien tiktai paviršutinio stipresniojo ir silpnesniojo palyginimo čia anaipol neužtenka. Jeigu vien to pakaktų, tai bet kuriai, kad ir didžiajai valstybei vargiai būtų prasminga labai brangiai ginkluotis ir laikyti gausią kariuomenę, žinant, kad

Dar vienas skubus ir neatidėtinus darbas laukia savo eilės. Čia turiu galvoje žemės reformos tęsimą. Ypač šitas klausimas yra opus Vilniaus srityje, kur jis nebuvo beveik nė pradėtas. Šioje srityje žemės reforma ir žemės tvarkymas bus vienas iš pirmaeilų uždavinių.

Siekiant valstybės ir tautos gerovės, susisiekimo politikoje bus dedama pastangų racionaliai įjungti susisiekimą į tautos ūkį. Ypač bus rūpinamasi, kad susisiekimas sėkmingai atliktų valstybės palaikymo ir tautos ūkio stiprinimo funkcijas. Susisiekimo priemonių tinklas, kiek finansinės išgalės leis, bus planingai ugdomas.

Gerbiemieji Seimo nariai, aš čia pažymėjau tik keletą aktualesnių darbų. Tatai dar nereiškia, kad vyriausybė pamiršo kitus nemažesnės svarbos reikalus, kaip administracijos reforma, švietimas ir t. t. Ji, kiek tik sąlygos leis, rūpinsis tais reikalais. Jei vyriausybei pavyks sėkmingai išspręsti čia suminėtas problemas, tai jau bus labai daug padaryta. Tikėdamasi jūsų, Gerbiemieji Seimo nariai, paramos ir pritarimo, vyriausybė pradeda sunkų darbą.

visvien gali atsirasti už ją stipresnė kita valstybė ar valstybių grupė ir ją nugalėti. Bet taip nėra. Visų jėgų sumoje ir jų lygsvaroje reikšminga yra kiekviena jėga, nes ji dalyvauja vienoje ar kitoje nulemiančioje pusėje. Tą dalyvavimą reikia suprasti ne būtinai tiesiogine prasme. Visa eilė valstybių, nesikišdamos į kilusį tarp dviejų arba kelių valstybių karą, savo neutralumo išlaikymui juk taip pat, nors ir netiesioginiai, dalyvauja toje jėgų pusiausvyroje ir dažnai nulemia vienos ar antros pusės pasisekimą.

Tačiau neutralumas niekeno nebuvo išlaikytas tuščiomis rankomis. Savo neutralumą saugoti ir ginti — taip pat reikalingas šį tautos bei valstybės interesą atitinkantis karinis pajėgumas. O juk ir svarbiausia yra, kad tautos interesai būtų atitinkamai saugojami. Suprantama, kad didelių valstybių didiesiems interesams saugoti reikalinga didžiulė karinė pajėga ir lanksti užsienių politika, kad ta pajėga taikos ir karo metu dalyvautų nusveriančioje jėgų pusėje. Mažesnės valstybės mažesni ir jos interesai, tačiau dėl jų saugojimo ar gynimo prasmingumo niekas niekuomet neabejojo, neabejoja ir neabejos.

Kaip visiems žinoma, kariniu tautos atsparumu vadinamas tautos fizinis ir moralinis, tariant dvasinis galingumas, apsiginklavimas. Tačiau visi didieji karvedžiai yra pripažinę, kad trys ketvirtadaliai laimėjimo priklauso nuo tautos ir kariuomenės moralinio, dvasinio atsparumo ir tik vienas ketvirtadalis nuo fizinio apsiginklavimo.

Čia ir paaiškėja tas išganingasis moralinis pajėgų elementas, ypač mažesniojo ir didesniojo karinio pajėgumo akivaizdoje. Juk jeigu mažos tautos medžiaginis ginklavimasis yra gan ribotas, tai jos dvasinis atsparumas — dorumas, kultūringumas, darbštumas, atkaklumas, narsumas, vieningumas ir didvyriškasis patriotiškumas — neturi jokių ribų. Moralinio ginklavimosi atžvilgiu galima kiekvienam lygiuotis ar net lenktyniauti ir su galingesniu kaimynu. Štai kodėl mažesniam svarbiausia yra moralinis ginklavimasis.

Svarbiausias šio moralinio ginklavimosi elementas ir būtiniausia sąlyga — pasitikėjimas savimi. Kas, iškeldamas moralinio atsparumo vertę, tuo pačiu mėgintų neigti fizinio ginklo prasmingumą, tas būtų pirmasis to išganingojo elemento griovėjas, nes be pasitikėjimo savimi, be tvarkos ir vieningumo, kaip matome, staiga pakrinka milijoninės armijos, o savimi pasitikinčios, pagal išgales apsiginklavusios kad ir mažos tautos bei valstybės sėkmingai saugoja savo neutralumą, neištrauktos į kilusį karo sūkurį. Taigi dvasinis atsparumas aukštai vertinamas tam svarbiausiam tikslui, kad jo dėka susipratę ir vieningai pasiryžę galėtume visomis išgalėmis kuo daugiausia, sėkmingiausiai ir savo interesus atitinkančiai stiprinti ir savo materialinį pajėgumą, ginklavimąsi, kad tauta būtų išmokyta, parengta, išmikliata ir užgrūdinta baisiam kautynių ir karo darbui, kuris reikalauja ne vien pasiryžimo, sąmoningumo, bet ir mokėjimo, sugebėjimo karo mokslo ir ginklo meistriško pažinimo.

Taigi ne fizinio atsparumo mažinimas, moraliniams bei kultūriniam elementui išaukštinti, bet moralinio ginklavimosi plėtimas, kad jo dėka, pasitikėdami savi-

mi, įsigytume tiek fizinių ginklų ir kad visi būtume išmokę juos taip pavartoti, kiek ir kaip iš mūsų reikalauja mūsų garbinga senelių praeitis, mūsų savanorių ir visų kitų Nepriklausomybės karo vyrų gausiai išlietas prakaitas ir kraujas; pagaliau kaip reikalauja žiauri šių dienų gyvenimo realybė ir kiekvieno teisingo, garbingo žmogaus pareiga.

Mūsų tvirtas pasitikėjimas savo sukurtąja ginklo jėga ir jos nuolatinis planingas kūrimas ir tobulinimas pagal esamas išgales ir toliau — yra kiekvieno lietuvių vyriausia pareiga. Kas tą pasitikėjimą silpnintų ir griautų, įmantriai „filosofuodamas“ apie tariamąjį mūsų ginklavimosi beprasmingumą, tas yra mūsų tautos priešas Nr. 1 ir Tėvynės išdavikas. Toks gudruolis niekuomet nėra linkęs atsakyti, kas būtų galėję atsitikti, jeigu mes būtume visi buvę ištizičiai, bailiai, neapsiginklavę ir nepasitikę savimi, o tik matę aplinkui mus praryti besitaikstančius milžinus?.. Panašus „gudruolis“ yra tikra smalos puta mūsų tauriojoje, patriotinėje, krašto saugumo reikalais vieningoje visuomenėje. Toks agitatorėlis savo visą „intelektą“ ir „aukštą kultūrą“ ir tegali parodyti savo „pranašavimais“, kas bus, kad visvien su nieku nekariausim, nes jis nenori nieko pasimokyti iš praeities, o tik amžinai dejuodamas „spėti“ ateitį ir skleisti aplink save nuodingus nepasitikėjimo garsus. Pagal tokio tautos išdaviko įtikinimą išeity, kad jeigu yra kariuomenė ir ginklai, tai tauta turėtų pradėti kariauti pirma pasitaikiusia proga, nes kitaip nesą nė prasmės ginklo pajėgą laikyti ar dargi nuolatos stiprinti. O argi šiandien kas nesupranta, kad mes visomis jėgomis stiprinamės tik tam, kad būtume pakankamai tvirti bet kuriam pūstelėjimui, kad mus vertintų mūsų draugai ir priešai, kad savo netvarka ir silpnumu nepaskatintume kitus, kad mus sutvarkytų. Mes ginkluojamės, mokomės ir rengiamės tam, kad nereiktų kariauti.

Iš dalies mes tai jau esame pasiekę. Karas kaimynystėje pasibaigė mums laimingai, o argi niurnos, pesimistai nepranašavo, kad būsime sutrypti pirmąją karo dieną, kad mes nė vieniems nė antriems nieko nereikiame, o apie neutralų išsilaikymą negali būti nė kalbos. Deja, įvyko visiškai atvirkščiai. Įdomu, ką būtų mums tada pagelbėjęs kai kieno tariamasis „aukštas kultūringumas“, jeigu nebūtume vieningai paėmę ir budriai su ginklais rankose sustoję ant savo tuometinių sienų, jeigu būtume beviltiškai nustoję pasitikėjimo savimi ir nesilaikę vieningumo ir pasiryžimo gintis? Ar būtų tokiu atveju keliolika tūkstančių ginkluotų lenkų drausmingai sudėję mums ginklus, atbėgdami į mūsų kraštą? O kaip būtų su mūsų neutralumu, negalint mums tinkamai sudoroti nuo pražūties bėgančius buvusios Lenkijos armijos likučius? Ar mūsų tauta būtų sukūrusi kad ir dabartinę mūsų kariuomenę ir ar būtų budriai ir ramiai išsilaikiusi vokiečių lenkų karo metu, jeigu, ji ir jos vadovybė būtų klausiusi tų velniškų sirenų apie mūsų menkumą, silpnumą, ginklavimosi beprasmingumą? O kas būtų galėję seniai atsitikti mūsų viduje? Ar vieną sunkumą, galingųjų spaudimą, pavojų saugumui esame sėkmingai išgyvenę dar taikos metu? Ir kodėl? Todėl, kad krašto saugumo reikale buvome vieningi, ryžtingi ir ginkluoti!

Dažnai įrodinėjama ginklavimosi beprasmingumą, pakišdami su pasigardžiavimu Čekoslovakijos, Albanijos, Lenkijos pavyzdžius. Tačiau argi Čekoslovakiją ir Lenkiją galima laikyti mažomis valstybėmis, o jų buvusias milijonines armijas beprasmingomis taikos metu militarinėmis galybėmis? Niekuomet. Jų nugalėjimas buvo skirtingas dėl visos eilės istorinių, politinių ir karinių aplinkybių, tuo metu susidariusios Europos mi-

litarinės persvaros akivaizdoje. Mažai valstybei, jos karinio atsparumo beprasmingumui įrodyti, šie pavyzdžiai visiškai netinka. O dėl Albanijos pavyzdžio — tur būt, tūlas jų nurodinėtojas nepaaiškina, koks buvo Albanijos karinis pasirengimas...

Taigi mūsų kelias yra budrumo, ryžtumo ir visokeriopo ginklavimosi kelias, kuriuo pagal savo nors ir kuklias išgales mes privalome eiti. Vienas kitas nesąmoningas pesimisto sapaliojimas ar vidaus priešų mėginimas skleisti nepasitikėjimą yra, gal būt, ir natūralu tačiau turi būti karių ir visuomenės pažintas, suprashtas ir laiku užčiauptas, kad jis negriautų mūsų moralinio, o tuo pačiu ir materialinio ginklavimosi jėgų.

Ši dalyką mums labai reikšmingai savo vienoje kalboje yra pabrėžęs mūsų Vyriausias Ginkluotųjų pajėgų Vadas Respublikos Prezidentas Antanas Smetona.

„Kai stipriname kariuomenę, tai nugirstame balsų, mefistofeliškai mums kugždančių į ausį, jog veltui dirbame. Mažos tautos, kad ir ginkluotos, nestengiančios, girdi, atsispirti didžioms. Mažas prieš didį vistiek netesėsias. Jam dargi esą pavojinga ginklas turėti. Juk milžinas nušaukęs žmogelį iš jo paties atimtu revolveriu. Jei taip, tai ar neverčiau esą tautos izdas vartoti visas jos kultūros reikalams.

— Toks velniškas argumentas nebe naujiena, — sako toliau Respublikos Prezidentas, Vyriausias ginkluotųjų pajėgų Vadas. — Juo buvo gundoma Lietuva, kai tik pasiskelbė nepriklausoma. Ji betgi nepaisė tų gundymų, ginklavosi, kiek galėjo, kovėsi ir laimėjo. Tačiau pigiam argumentui pigu ir atsikirsti. Didieji ir mažieji žmonės juk naudojami ginklu savo gyvybei ginti, jei kitaip negali jos išsaugoti. Tą pat matome ir tautos santykiyje su tauta. Kitaip ir negali būti. Laisvė, ginklu įgyta, ginklu ir išsaugojama“.

Taigi garbingos mūsų senelių kovos dėl Lietuvos laisvės, mūsų išganingasis nepriklausomybės kovų kelias, ginkluotas budrumas pavojingais taikos metais ir mūsų neutralumo ligšiolinis išsaugojimas rodo tą tikrąją mūsų tautos linkmę, kuria mes ejome, einame ir eisime. Bet užtat: „Valstybės saugumo stiprinimo darbas negali būti sezoninis. Šiame darbe negalima daryti žingsnį pirmyn ir po to du žingsnius atgal. Tas darbas turi būti nuolatinis, planingas, sistematiškas. Pavojams sutikti reikia pasiruošti iš anksto, bet nesukrusti tik tada, kada pavojus jau čia pat. Sunkios valandos dažnai ateina labai staigiai, netikėtai, ir sudaro daug sunkumų ir pavojų tiems, kurie iš anksto nėra prie tų pavojų pasiruošę“ — pabrėžia mūsų kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis.

Labai vaizdžiai kariuomenės reikšmę yra pabrėžęs savo kalboje kariuomenės šventės proga ir dabartinis ministras pirmininkas ats. plk. ltn. Merkys:

„Pirmiausia turime atsiminti, kad, Vilnių gindama, mūsų kariuomenė 1920 metais sudėjo daug savo kruvinių aukų. Toliau, mūsų kariuomenė visą laiką budėjo ir rengėsi savo žygiui į Vilnių. Įvairiomis progomis jos atstovai pareikšdavo savo vyriausiajam vadui, kad yra pasiryžę įvykdyti jo įsakymą ir laukia tik ženkle žygiuoti į Vilnių. Ir kai taikingos Lietuvos užsienių politikos bei diplomatijos dėka, pasiremiant visais teisiniais, istoriniais, moraliniais, ekonominiais ir politiniais argumentais, atėjo laikas žygiuoti į Vilnių, mūsų garbinga kariuomenė tuojuo įvykdė savo vadovybės įsakymą. Tegul neteko kraujo lieti, neteko pasipriešinimų laužyti, bet be savo geros, pasiryžusios kariuomenės mes į Vilnių nebūtume galėję įeiti, ir įeję — nebūtume galėję Vilniuje pasilikti. Todėl šiandien galima sakyti, kad ir pati Vilnių ir visą lietuvišką Vil-

TAUPYKIME SKYSTĄJĮ KURĄ

Dideliam autovežimui skaičiui mūsų krašte augant, tenka neatidėliotinai susirūpinti kuro ekonomija. Daugumas autovežimui vairuotojų ir savininkų visai nekreipia dėmesio į kuro suvartojimą. Jie galvoja, kad kuro suvartojimas pareina grynai nuo autovežimo konstrukcijos, kuro kokybės ir kelio sąlygų, arba kiti tai praleidžia grynai dėl apsileidimo ar dėl šiuo klausimu visiškai nesidomėjimo. Tačiau yra kiek kitaip. Gerai tvarkant automobilinį ūkį ir tinkamai prižiūrint autovežimus, galima pasiekti didelės kuro ekonomijos, kas ypač šiuo sunkiu metu yra labai svarbu mūsų tautos ūkiui.

Čia duodami pagrindiniai nurodymai vairuotojui, kurių jis turėtų laikytis, norėdamas taupyti kurą. Svarbiausieji trūkumai, turį didelės įtakos kuro poreikvojimui, yra blogas stovis degimo, karbiuracijos ir mišinio paskirstymo.

Degimo momento nustatymas turi didelės reikšmės kuro suvartojime. Bandymo keliu yra nustatyta laboratorijose, kad varikliui dirbant prie tų pačių apsisukimų (sakysim, 1600 aps/min), pakeitus uždegimo paankstinimą nuo 0° iki 25°, kuro suvartojimas vienai arklio jėgai per valandą sumažėja 20—23%. Didinant toliau uždegimo paankstinimo kampą, kuro suvartojimas vėl ima didėti. Tinkamas degimo paankstinimo kampas taip pat keičiasi, pakeitus naudojamą kurą, sakysim, benziniui ir motorinui degimo paankstinimo kampas yra skirtingas. Tai parodo, kad autovežimo vairuotojas turi atidžiai sekti degimo nustatymą ir teisingai naudoti degimo paankstinimą tuose autovežimuose, kur yra rankinis degimo reguliatorius.

Pertraukėjo kontaktų tarpas taip pat turi didelės reikšmės kuro suvartojime; esant neteisingam pertraukėjo kontaktų tarpui, kibirkštis gaunama žymiai mažesnė, nuo ko krinta variklio galingumas ir pakyla kuro suvartojimas. Toks pats reiškinys gaunamas ir tada, kai bent viena žvakė visai nedirba. Daug vairuotojų, nekreipdami į tai dėmesio, važinėja su viena ar net keliomis nedirbančiomis žvakėmis ir tuo pačiu periekvoja didelius kuro kiekius.

Savo reikšmę turi ir karbiuratoriaus tinkamas reguliavimas; tinkamai turi būti atreguluota tuščia variklio eiga. Daug vairuotojų tinkamai neatreguliavę tuščios variklio eigos, leidžia neapkrautam varikliui dirbti prie didelių apsisukimų, arba nuolatos turi laikyti koją ant akseleratoriaus ir, kad variklis neužgestų, periodiškai padidinti jo apsisukimus. Atreguluotas karbiuratorius per liesam mišiniui pablogina variklio

niaus kraštą bent netiesioginiu būdu mums laimėjo mūsų kariuomenė". —

Tuo būdu šiuo išganinguoju keliu eiti ir neklausyti jokių piktų gundymų ir juos naikinti mus karius įgalina garbinga kario priesaika ir mūsų Vyriausiojo Vado Respublikos Prezidento žodžiai:

„Vienos materialinės galios, kad ir tvirtos, tautai neužtenka, reikia jai dar dvasinės pajėgos, visų pirma pasitikėjimo savimi. Taigi neišmintingai daro mūsų tie, kurie kalba, kad mažam kraštui ar mažai tautai nesąverta daug rūpintis ginklo pajėga, kadangi sunku, veik negalima esą atsispirti didesnių ir stipresnių tautų galybei. Tokia nuomonė neteisinga ir ji slegia tautos ūpą. Bet jam nereikia pasiduoti, ir jūsų, karininkai, yra priedermė kvėpti Lietuvos kareiviui dvasios, kad ir maža pajėga, bet vieninga, įgali apsaugoti savo kraštą, jei tik netrūksta tvirto pasiryžimo. Alg. Gdr.

veikimą, todėl vairuotojas turi dažniau perjungti bėgį ir pridaryti karbiuratoriaus oro vožtuvą, o tai kuro suvartojimą padidina net ir tuo atveju, jei prie nusistovėjusio greičio taip atreguluotas variklis suvartotų mažiau kuro.

Dažnai vairuotojas turi patikrinti variklio cilindru kompresiją ir tarpus tarp vožtuvų kotų ir stumtukų ir, reikiant, šiuos tarpus tinkamai atreguluoti.

Dar keletą žodžių tenka pasakyti apie techninį autovežimo stovį, kiek jis turi įtakos kuro suvartojimui. Užveržti stabdžiai, per daug priveržtos priešakinių ir užpakalinių ratų gulyklos ir neteisingi ratų kampai žymiai padidina pasipriešinimą autovežimo judėjimui, o kartu su tuo ir kuro suvartojimą.

Labai mažai vairuotojų kreipia reikalingą dėmesį į variklio temperatūrinį režimą, kitaip sakant, neseka variklį aušinančio vandens temperatūros. Variklio temperatūrinio režimo įtakai kuro suvartojimui nustatyti pas Sovietus buvo atlikti specialūs bandymai tuo pačiu autovežimu su radiatoriaus apdanga ir be jos. Bandymų metu lauke temperatūra svyravo nuo +2° iki +4° C. Variklį aušinančio vandens temperatūra važiuojant be radiatoriaus apdangos buvo 45—50° C, o važiuojant su radiatoriaus apdanga buvo 70—75° C. Pakartojus šiuos bandymus kelis kartus, prieita išvados, kad važiuojant be radiatoriaus apdangos kuro suvartojama 12 — 14% daugiau. Kuro suvartojimas buvo patikrintas ir sunkvežimiu ZIS, išvažiavusiu iš garažo su nepašildytu varikliu. Bandymai buvo atlikti prie lauko temperatūros nuo —5° C iki —2° C. Gauti rezultatai parodė žymų kuro suvartojimo pakilimą esant šaltam varikliui. Pirmų trijų kilometrų kuro suvartojimas sudarė 115—120% nustatytos normos, o kai variklis išilo, kuro suvartojimas nukrito iki 85—90% nustatytos normos.

Jei pažiūrėsime į eksploatacijoje esančius autovežimus, tai pamatysime, kad dauguma šoferių neuždeda radiatoriaus apdangų tol, kol nėra pavojaus vandeniui užšalti. Pas Sovietus tuo reikalu yra išleistas įsakymas visiems autovežimams uždėti radiatoriaus apdangas prie lauko temperatūros +5° C ir žemesnės. Kuro taupumo tikslu, esant šaltam orui, vairuotojai turėtų prisilaikyti šios taisyklės: iš garažo važiuoti su uždaryta radiatoriaus apdanga ir ją atidaryti tiksliai pilnai išilus varikliui, tai yra, kai variklį aušinančio vandens temperatūra pakils iki 70 — 75° C. Be to, kiekvieną kartą autovežimui ilgesniam laikui sustojus, uždaryti radiatoriaus apdangą. Jei žiemą po ilgesnio stovėjimo reikia pravažiuoti 2—3 km, tai radiatoriaus apdangos neatidaryti.

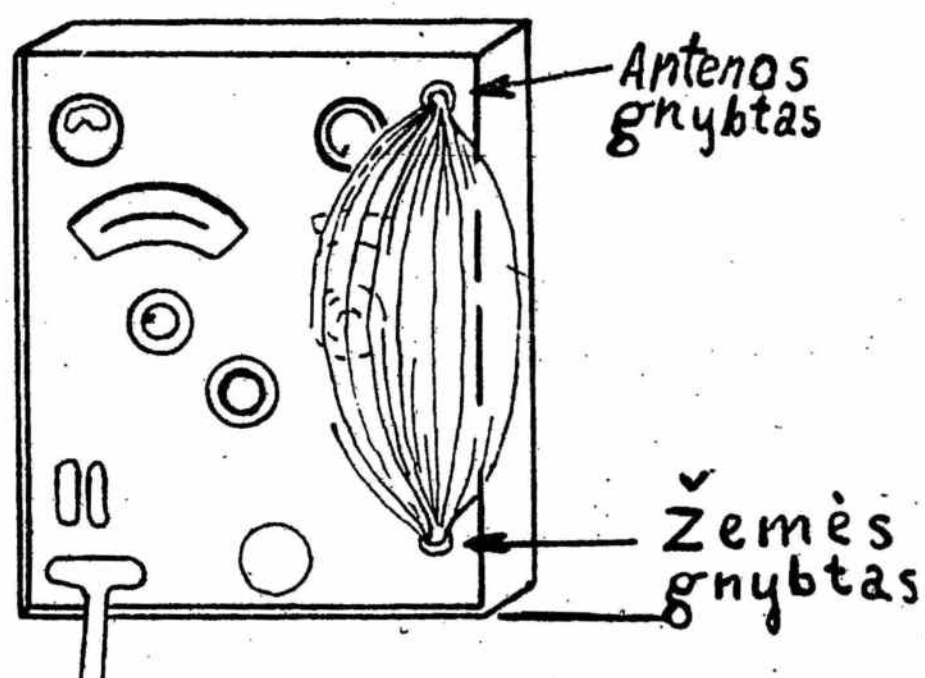
Kuro suvartojimas žymia dalimi priklauso ir nuo vairuotojo sugebėjimų bei pastangų. Dažnai pasitaiko, kad du vairuotojai, važiuodami tuo pačiu autovežimu, gauna griežtai priešingą kuro suvartojimą. Tai paaiškinama tik skirtinga važiavimo kokybe. Norint pasiekti ekonominio variklio darbo, reikia teisingai išnaudoti įsibėgėjimą, gerai apskaičiuoti pravažiavimą posūkių, sankryžų ir šiaip kliūčių, vengiant bereikalingo stabdymo ir laiku pakeičiant bėgius, nes ilgesnis važiavimas žemesniais bėgiais kuro suvartojimą padidina.

Prisilaikant visų šių reikalavimų, autovežimo kuro suvartojimą galima žymiai sumažinti. Todėl autovežimui vairuotojai, savininkai, prižiūrėtojai ir visi kiti auto pareigūnai į šį klausimą, turintį didelės reikšmės mūsų tautos ūkiui, turėtų atkreipti rimtą dėmesį.

F.

ANTENOS SPINDULIAVIMAS IR VIETOS PARINKIMAS RADIJO STOČIAI

Vokiško žurnalo „Deutsche Nachrichtentruppen“ rašinyje „Kaip aiškinama radijo siųstuvo energijos plitimas“ duodama keletą naudingų nurodymų radistams ir brėžiniais paaškinamas antenos spinduliavimas. Rašinyje sakoma, kad visi radistai turi suprasti ir išvaizduoti nematomą antenos spinduliavimą, kad staty-

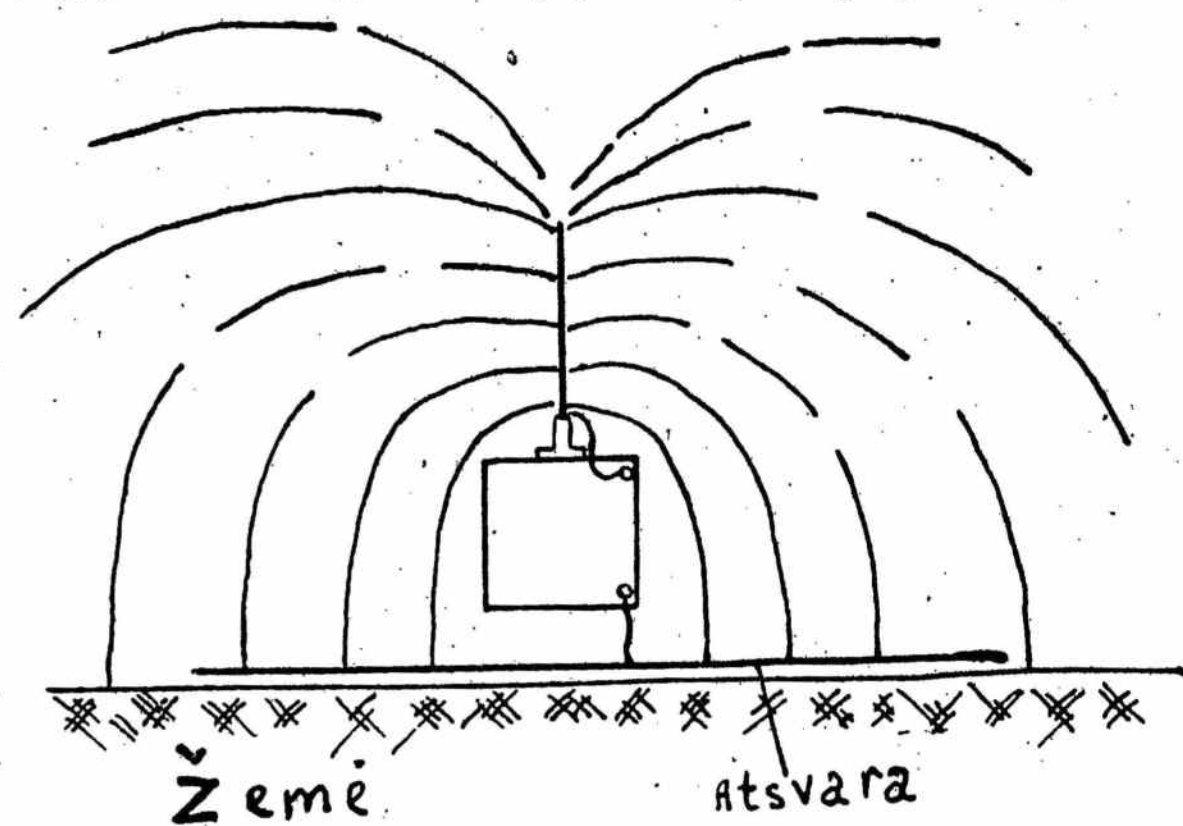
Br. 1

dami radijo stotį, turėtų pakankamai nujautimo jai tinkamą vietą surasti. Ypač tai svarbu stotims, dirbančioms su aukštais ir ultra aukštais dažnumais.

Radistai privalo turėti gerą nuovoką apie radijo stoties antenos ir atsvaros reikšmę. Radistas turi suprasti pagrindinį skirtumą tarp radijo stoties ir telefono aparato įžeminimo. Jam turi būti aišku, kodėl negalima pakeisti izoliuotos radijo aparato atsvaros į gerai nuvalytą telefono aparatą įžemintuvą (kuolą).

čia jau anksčiau minėto žurnalo mintis, kurios tuo klausimu besidomintiems gal kiek padės susidaryti pilnesnį vaizdą apie tą nematomą, hipotetiniame mediu-me vykstantį antenos spinduliavimą. Turint antenos spinduliavimo vaizdą, lengviau nujauti ir tas sąlygas, kurios reikalingos geram radijo stoties veikimui.

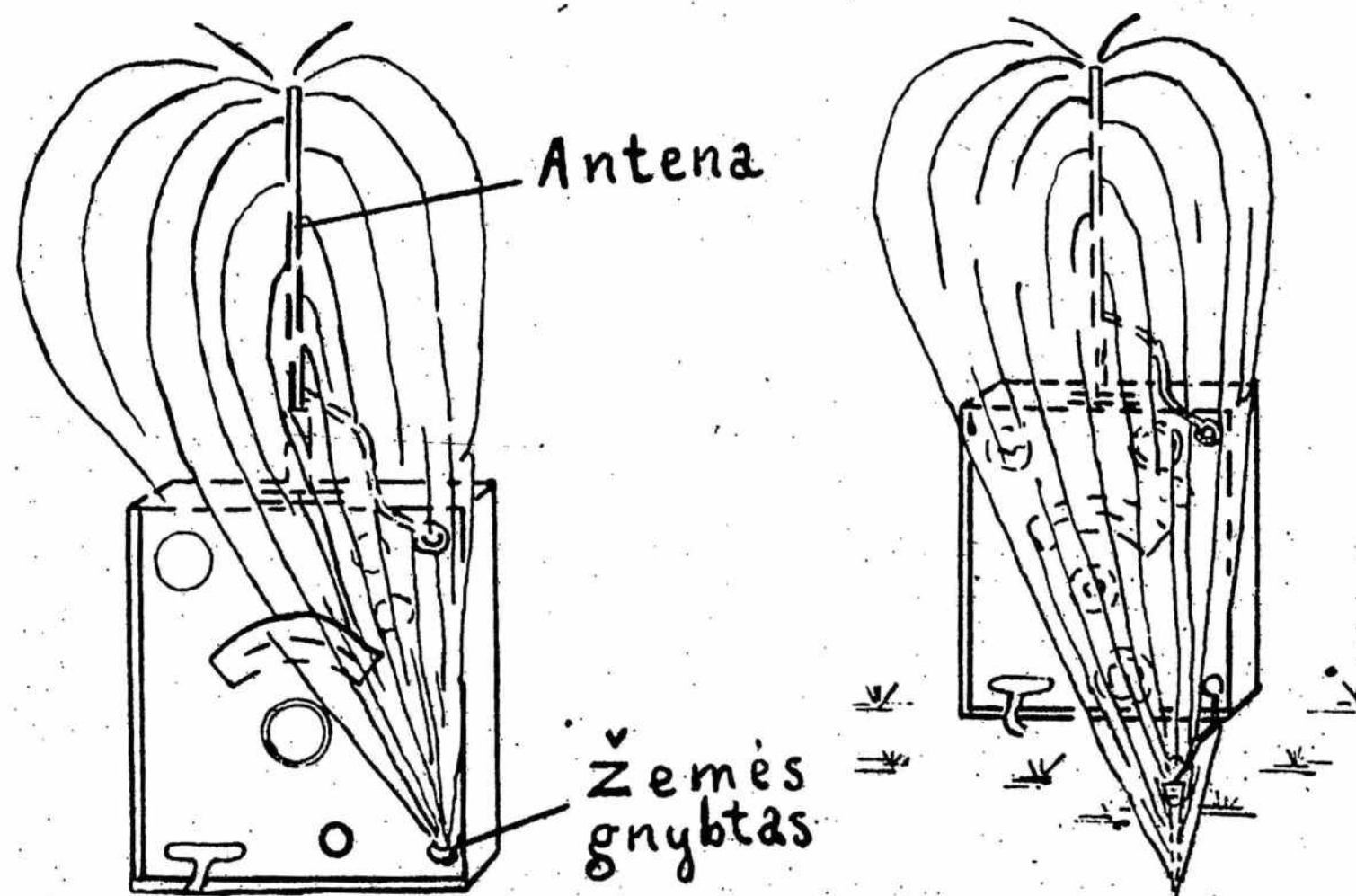
Spinduliavimo laukas. Kiekviename radijo siųstuve yra sužadinama virpanti (kintama) energija, kuri išmetama erdvėn ir kurią turi priimti radijo imtuvas. Energijos buvimą antenoje, iš kurios ji yra išspindu-

Br. 4

liuojama, parodo antenos ampermetras. Anteninis ampermetras rodo tik energijos buvimą antenoje, bet nieko nepasako apie tos energijos tinkamą spinduliavimą. Geram spinduliavimui reikalinga tinkama aplinkuma antenai.

Radijo siųstuvas, panašiai kaip akumulatorius, turi du polių, tai antenos ir žemės (atsvaros) gnybtai. Siųstuvui veikiant, spinduliavimas vyksta nuo vieno iki kito poliaus (antenos — žemės gnybtai). Pats spinduliavimas galima palyginti su nematomu rūku, kuris prasideda prie antenos ir baigiasi prie žemės gnybto, įgaudamas cigaro arba agurko pavidalą (Br. 1). Šiaip siųstuvui spinduliuojant, spinduliavimo lauko (nematomo rūko cigaro pavidalo) apimama erdvė yra labai maža. Geresniam spinduliavimui reikalinga toji erdvė pakankamai padidinti. Norint spinduliavimo erdvę padidinti, reikia padidinti tas paviršius, iš kurio spinduliavimas išeina. To pasiekama įvedant anteną (Br. 2). Įvedus anteną spinduliavimo laukas padidėja. Jis prasideda nuo antenos paviršiaus ir eina iki žemės gnybto,

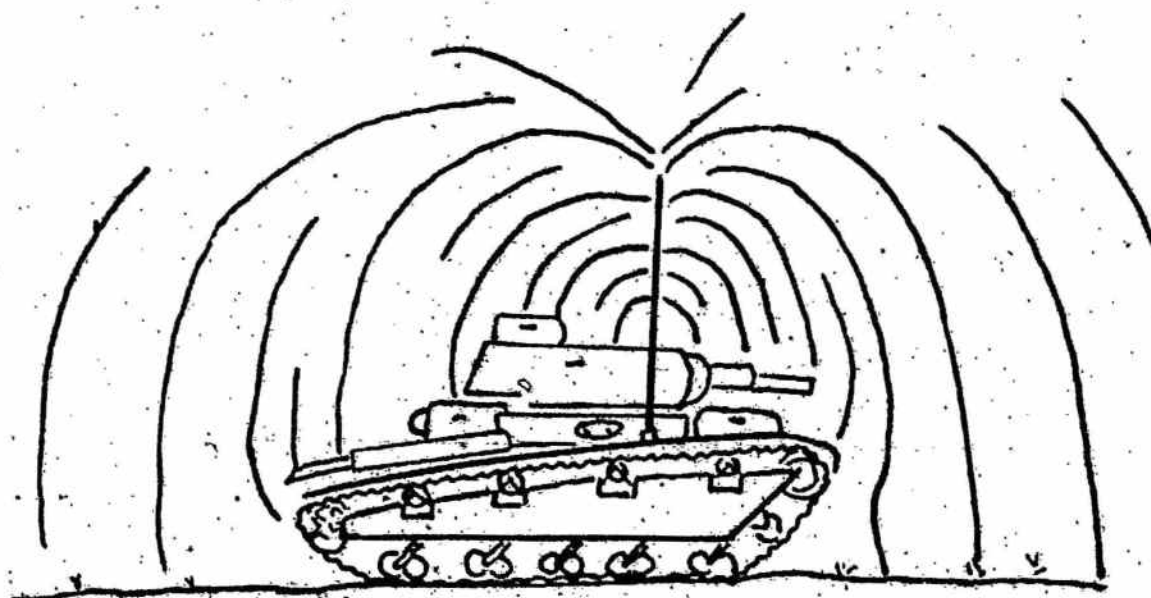

Br. 2

Br. 3

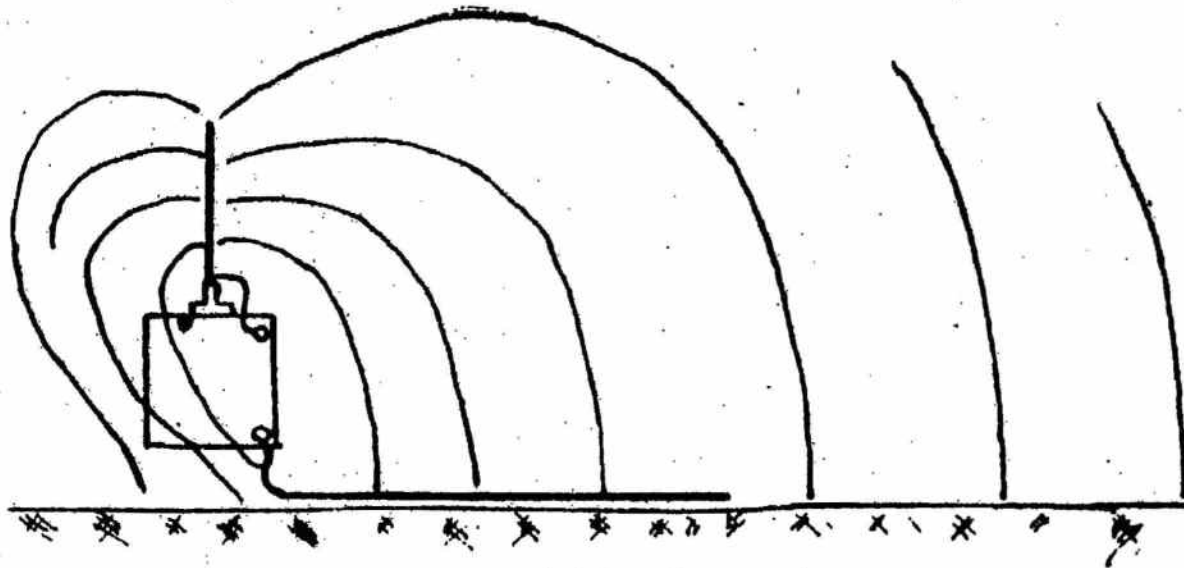
Radijo stočiai tinkamos vietos parinkimas ir suteikimas antenai palankių spinduliavimo sąlygų, patikimam radijo ryšiui turi neabejotinos svarbos. Neprityrę radistai arba mažiau turėję reikalų su radijo stotimis, kartais daro neleistinų klaidų, parinkdami stočiai vietą. Tai padaro ne iš blogos valios ar apsileidimo, bet dažniausiai dėl to, kad neturi pakankamo supratimo ir tikro vaizdo apie antenos spinduliavimą.

Norėdamas jauniems mūsų radistams padėti susidaryti tikresnį vaizdą jiems rūpimu klausimu, paduodu

Br. 5

įgaudamas varpsčio arba lašo formą. Čia antena, tarsi fontanas, išmeta nematomus spindulius iš viso savo paviršiaus, kurie apačioje susirenka į vieną tašką. Spinduliavimo erdvė dar labiau padidėtų, jeigu antenos iš-

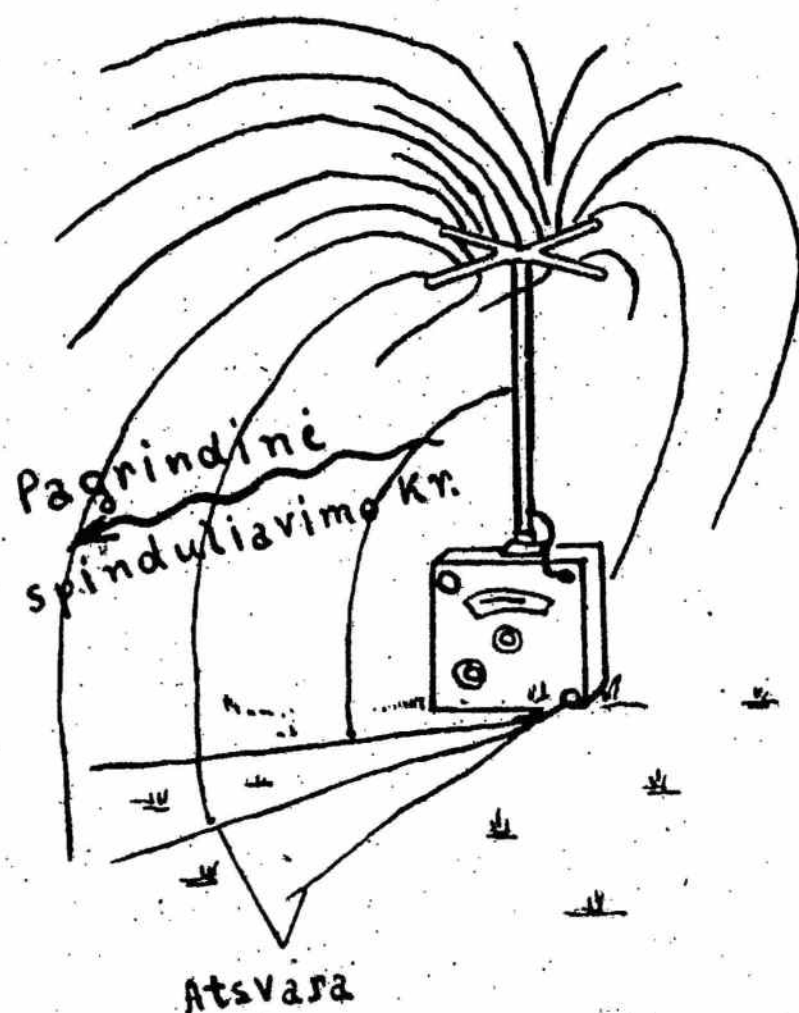
Br. 6

metami spinduliai nebūtų apačioje surenkami, bet galėtų jie ten laisvai išsiplėsti. Šiam reikalui reikia ir įeinamąjį paviršių padidinti. Tuoju gali ateiti mintis sujungti žemės gnybtą su žeme, nes tada tas įeinamasis paviršius pasidarytų labai didelis. Sujungiant žemės gnybtą su žeme, panaudojant paprastą įžemintuvą —

Br. 7

kuolą, kaip br. 3 parodyta, spinduliavimo laukas pasiliktų varpsčio pavidalo ir nedaug tepadidėtų. Šito priežastis — nepakankamai geras sąlytis tarp žemės ir įžemintuvo. Nėra prasmės ieškoti būdų sąlyčiui pagerinti

Br. 8

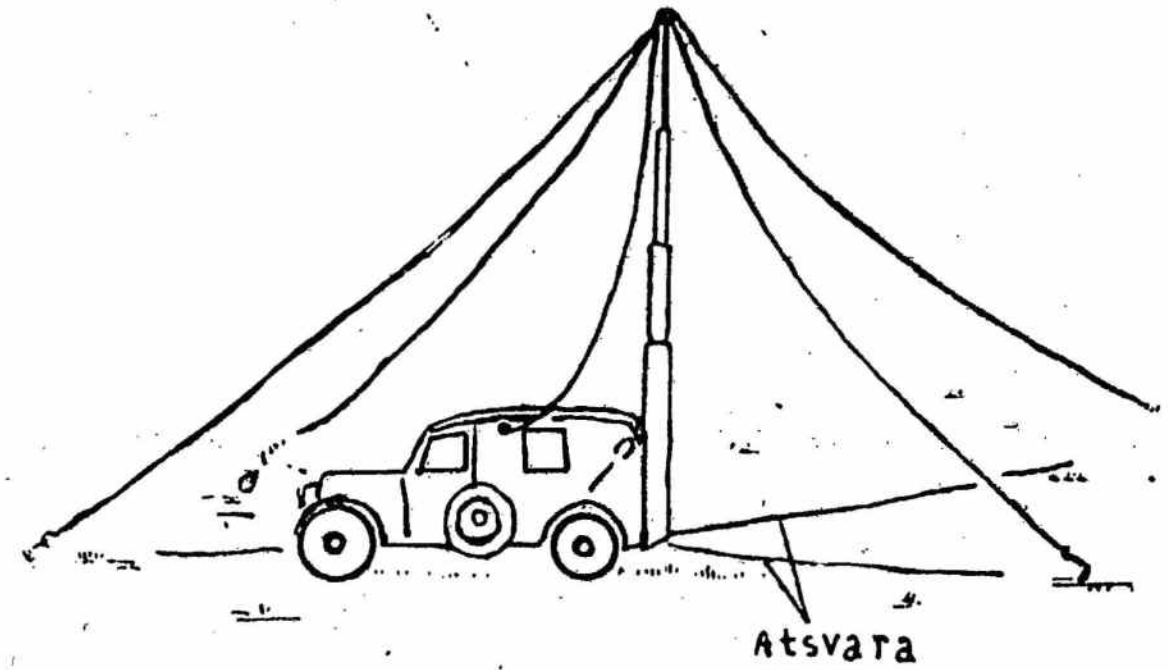
tarp žemės ir įžemintuvo ir nėra reikalo įžeminimo gnybtą jungti su žeme, reikia tik pakankamai padidinti spinduliavimo laukui įžeminimo paviršius ir tikslas bus

pasiektas. Tokį padidintą įžeminimo paviršių radijo siųstuve ir atstoja atsvara arba įžeminimo tinklelis (Br. 4).

Atsvara susideda iš vieno arba daugiau izoliuotų ilgų laidininkų. Spinduliavimo laukas atsiremia ne tik į atsvarą, bet ir toliau į žemės paviršių.

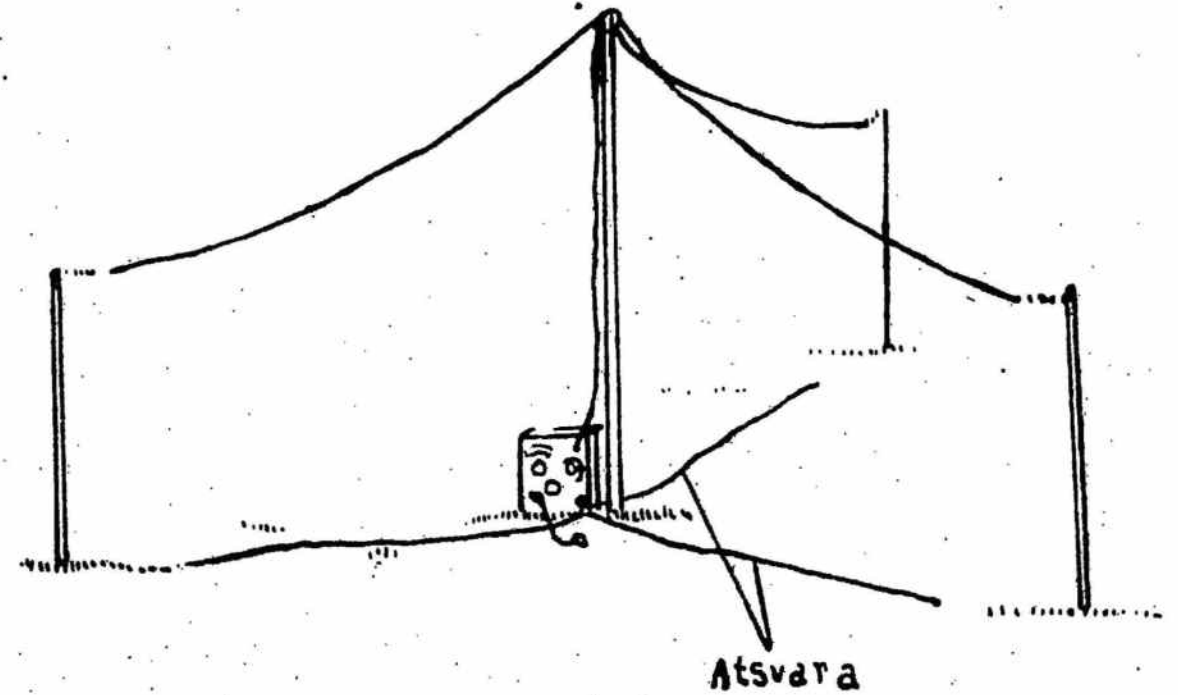
Tankuose, šarvučiuose ir lėktuvuose atsvarą atstoja tų mašinų plienas (Br. 5).

Jeigu vartojama tik viena atsvara, nukreipta kuria nors kryptimi nuo aparato, tai ir spinduliavimas vyksta tąja kryptimi stipriau, negu kitomis kryptimis. Iš to

Br. 9

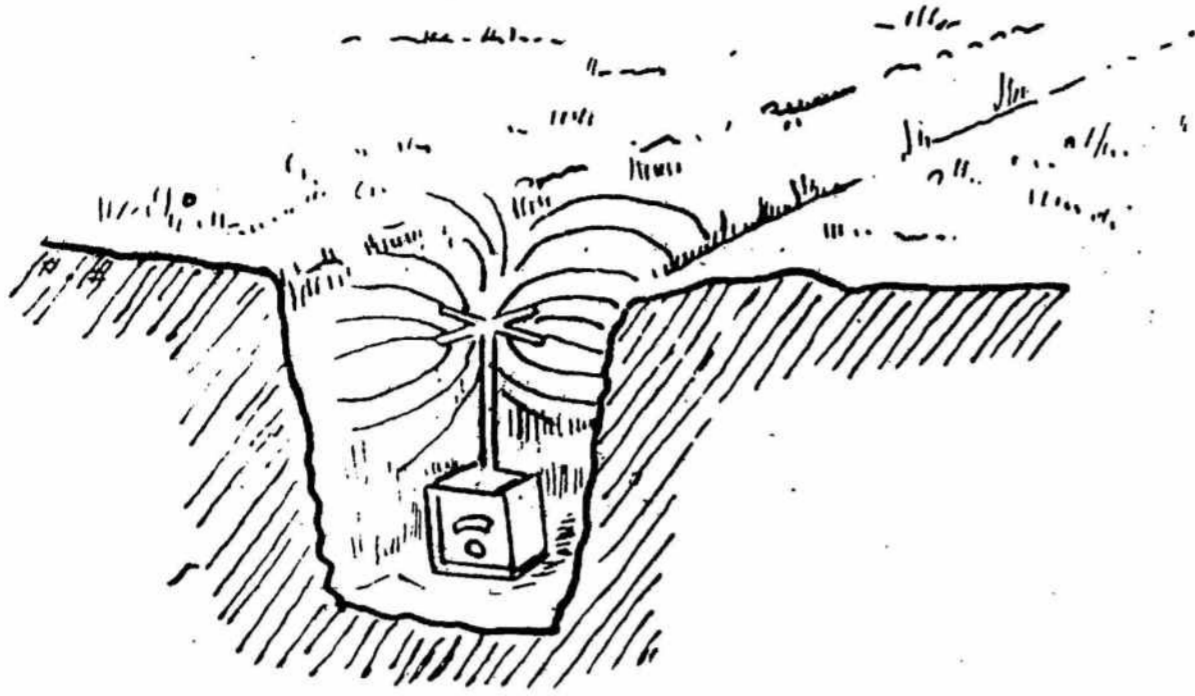
susidaro viena pagrindinė ir kitos antraeilės spinduliavimo kryptys (Br. 6). Stipresnis spinduliavimas pagrindine kryptimi nėra labai žymus, bet aprėžtas; silpnėjimas į kitas kryptis persiduoda ne staigiai, bet palaipsniui. Jeigu antena ant šarvučio stovi ne viduryje, bet šone, tai spinduliavimas irgi vyksta viena kryptimi stipriau ir, būtent, tąja, kurioje yra didesnė šarvučio masė nuo antenos (Br. 7). Šarvučio pasukimu galima nukreipti stipresnį spinduliavimą norima kryptimi.

Br. 10

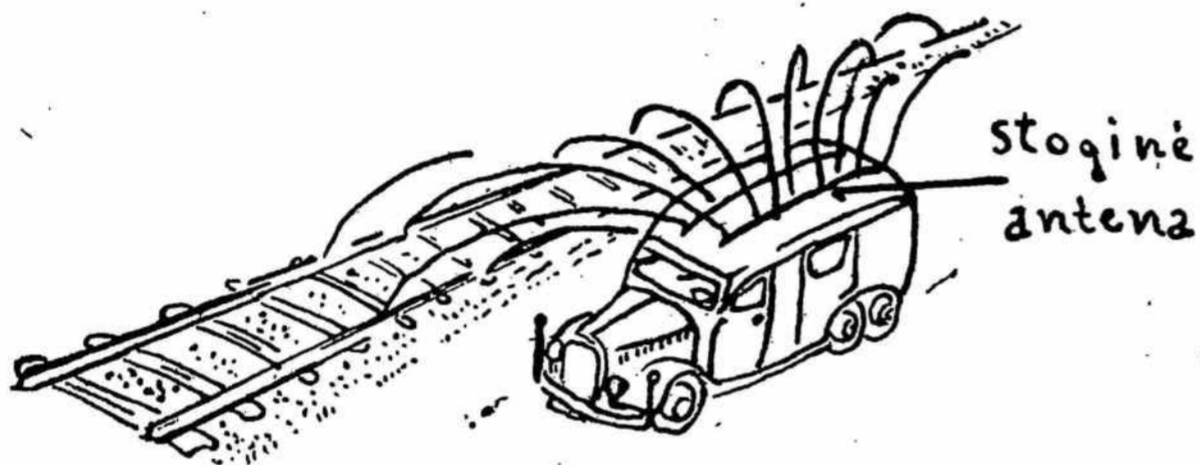
Toliau didinant spinduliuojamojo lauko erdvę, priverstinama ant viršutinio antenos galo kryžmiškus stiebelius arba vielas (Br. 8, 9, 10). Čia spinduliavimo linijos nebeina iš viso antenos stiebo, bet daugiausia iš jo kryžminės viršūnės. Tuo pasiekiamą didesnio spindulių išplėtimo antenos viršūnėje. Jeigu antenos viršūnės padidimui vartojama viela, tai jos galai pririšami prie žemės (Br. 9). Spinduliavimas pagerinamas, jeigu viršūnės vielos pakeliamos aukščiau nuo žemės (Br. 10). Spindulių skaičiai viršūnėje gali būti įvairūs (1, 2, 3 ir t. t.). Tinkamas antenos įrengimas, o ypač jai vietos parinkimas, turi neabejotinos reikšmės geram antenos spinduliavimui. Spinduliavimas yra bloginamas, jeigu antena pastatoma ankštoje dauboje, arti didelių namų ar kitokių masinių pastatų. Tuo atveju spin-

duliavimo laukas atsiremia ne į žemės paviršių, bet eina artimiausiu keliu į supančius daiktus (Br. 11). To pasėkoje spinduliavimo erdvė sumažėja. Tas pats atsitinka ir su tais siūstuvais, kurie pastatomi arti metali-

Br. 11

nių masių, geležinkelio bėgių, elektros laidų ir pan. Čia spinduliavimo laukas stengiasi atsiremti į metalinę masę (Br. 12). Be to dar, siūstuvų, stovinčių arti metalinių masių, stipresnis spinduliavimas vyksta išilgai tų masių krypties. Todėl imtuvams, esantiems toliau nuo tos krypties, sunku tokius siūstuvus priimti. Ir at-

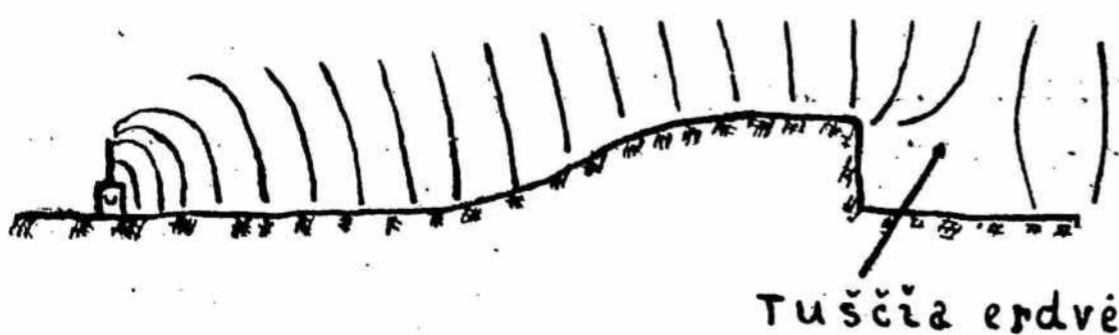

Br. 12

virkščiai, imtuvai, esą arčiau tos krypties, priima geriau.

Didesnių dažnumų apytikriai daugiau, kaip 7000 kc/s spinduliavimo plitimui, daugiau ar mažiau turi įtakos ir pasitaiką staigūs žemės nelygumai. Šių dažnumų spinduliavimui vykstant už stačių kalnų, namų ar kitokių masyvinių užtvary, susidaro spinduliavimo nepaliečiami tuščios erdvės ruožai, kuriuose priėmimas yra sunkus arba ir visai neįmanomas (Br. 13). Todėl geriausia aparatus taip statyti, kad tarp siūstuvų ir imtuvo nebūtų didelių užtvary.

Baigiant reikia pastebėti, kad siūstuvo antena ne tik pagal žemės paviršių spinduliuoja, bet ji išmeta tam tikrą energijos kiekį ir aukštyn į erdvę. Atsižvelgiant į tai ir yra skirstoma antžeminė ir erdvinė bangos. Ant-

Br. 13

žeminė banga, plisdama žemės paviršiumi, sutinka įvairių kliūčių, todėl greitai nusilpsta ir netoli teneina (dešimtis ar šimtus km.). Erdvinė banga, plisdama erdve, pasiekia didelį aukštį (100—200 km) ir ten sutikusi jonizuoto oro sluogsni, nuo jo atsimuša ir grįžta vėl žemėn, kur ji gali būti gerai priimama (Br. 14).

Dabartinės karių šeimoms šelpti taisyklės

Karinę prievolę atliekančiais laikomi šie tikrosios karo tarnybos puskarininkiai ir kareiviai:

1) tikrąją karo tarnybą atliekantieji pašauktieji ir savanoriai, 2) kariūnai, kariūnai-aspirantai, jų kandidatai ir kiti kariūnų mokyklų mokiniai, 3) karo pratimų ir kitais tikslais į kariuomenę pašauktieji ir savanoriais įstoję atsargos ir apsaugos kariai. Likstiniai puskarininkiai ir jų kandidatai taikos metu karinę prievolę atliekančiais nelaikomi.

Šelptiniais kario šeimos nariais laikomi: 1) žmona, 2) savi vaikai, nors būtų gimę ir nesusituokus, pavainikiai ir išūniai, 3) tėvas (patėvis), motina (pamotė), seneliai, broliai ir sesers.

Pašalpų pagal šias taisykles negauna tų pašauktųjų karo pratimams valstybės, savivaldybių ir privatiųjų įstaigų ar įmonių, kuriose valst. išdas dalyvauja savo kapitalais, nuolatinių tarnautojų šeimos ir pramonės įmonėse dirbančiųjų darbininkų šeimos, kurios aprūpinamos pagal Karinės prievolės įstatymą arba Pramonės darbininkų samdos įstatymą. Tačiau, jei šia tvarka gaunamas aprūpinimas būtų mažesnis, nei šiomis taisyklėmis nustatytas, tai skirtumas gali būti išmokėtas iš valst. išdo.

Pašalpos skiriamos tokios mėn.: 1) šeimoms, gyvenančioms I zonoje (kaimai ir miesteliai): 1 šeimos nariui ligi 30 Lt mėn., 2 — 40 Lt, 3 — 50 Lt, 4 — 60 Lt,

2) II zonoje (antraeiliai miestai): 1 šeim. nariui ligi 40 Lt, 2 — 55 Lt, 3 — 70 Lt, 4 — 85 Lt,

3) III zonoje (pirmaeiliai miestai): 1 šeim. nariui ligi 50 Lt, 2 — 65 Lt, 3 — 80 Lt, 4 — 95 Lt,

4) IV zonoje (Vilnius, Kaunas ir užsienis): 1 šeim. nar. ligi 60 Lt, 2 — 75 Lt, 3 — 90 Lt, 4 — 105 Lt.

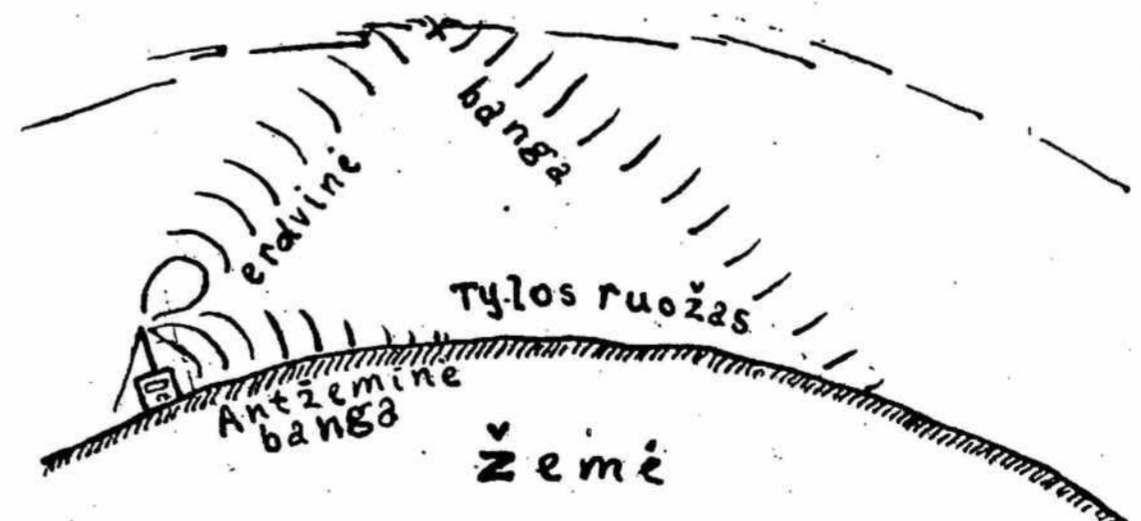
Šeimai daugiau kaip iš keturių narių kiekvienam tolimesniam šeimos nariui pridedama ligi 15 Lt mėn., tačiau vienos šeimos pašalpa I zon. negali būti didesnė kaip 100 Lt, II zon. — 130 Lt, III zon. — 140 Lt ir 4 zon. — 150 Lt mėn.

Lietuvoje gyvenančioms karių šeimoms pašalpas skiria ir moka apskričių viršininkai, užsienyje — atstovybės ir konsulatai.

Toliau taisyklėse plačiai nusakoma kaip paduodamas prašymas pašalpai gauti, kaip pašalpos mokamos, terminai ir t. t.

Šios taisyklės veikia nuo 1939 m. lapkričio 4 d.

Erdvinės bangos siekiami toliai gali būti labai dideli (apie visą žemės rutulį), bet tarp tos bangos išėjimo erdvėn ir grįžimo žemėn vietų susidaro dideli

Br. 14

(kartais per 1000 km) spinduliavimo nepalieti plotai, vadinami tylos ruožais. Tokiuose ruožuose joks priėmimas neįmanomas. Kartais pasitaiko, kad tas pats imtuvas priima kartu antžeminę ir erdvinę bangas. Kai tokių bangų judėjimai sutampa, imtuve gaunamas sustiprėjimas, kai jie nesutampa — gaunamas silpnėjimas ar net visiškas išnykimas.

Kariuomenės reikalams normaliai tegali būti panaudota tik antžeminė banga; erdvinė banga gerai tinka kitiems susižinojimo reikalams.

Ltn. J. Valkūnas

ŠAULIŲ DALINIŲ VADŲ II-ASIS TARNYBINIS SUSIRINKIMAS

Gruodžio 10 d. Vilniuje įvyko Šaulių Sąjungos dalinių vadų antrasis tarnybinis susirinkimas. Iš visų krašto kampelių atvykę į amžinąją sostinę, dalinių vadai, kurie beveik visi yra tikrosios tarnybos arba atsargos karininkai, išsirikiavo geležinkelio stoties aikštėje. Orkestrui griežiant maršą, su dalinių vadais pasisveikino Šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius. Netrukus susirinkimo dalyviai nužygiavo į Aušros

Garbės prezidiumas šaulių tarnybiniame susirinkime

Vartus pamaldoms. Mišias laikė ir gilių minčių patriotinį pamokslą pasakė vilnietis kun. K. Pukėnas. Pamaldų metu giedojo šaulių Sąjungos choras ir griežė karinis orkestras.

Po pamaldų šaulių dalinių vadai nuvyko į Gedimino kalną. Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius prie Gedimino pilies pasakė turiningą kalbą, iškeldamas šaulių pareigas Vilniui ir pabrėždamas, kad tik dabar, atgavus amžinąją sostinę, prasideda tikrasis Lietuvos gyvenimas. Priminęs, kiek šiame mieste išlieta lietuvių kraujo ir kiek iškentėta vargų, ginant mūsų valstybės laisvę ir siekiant Vilniaus išlaisvinimo, plk. Pr. Saladžius dalinių vadus skatino susikaupti, iš tautinių ir religinių šventovių pasisemti naujos kovos dvasios ir ją kuo plačiausiai paskleisti visoje Tėvynėje, kad lietuvių tauta ir ateityje visus savo darbus, troškimus ir tikslus rikiuotų tik viena kryptimi, būtent, Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės su sostine Vilniumi.

Prie Gedimino pilies šaulių dalinių vadai sugiedojo Tautos himną, giesmes „Ei, pasauli, mes be Vilniaus nenurimsim“ ir „Lietuviais esame mes gimę“ ir pagerbė Tėvynę Lietuvą, jos praeities didžiuosius valdovus, Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną, vyriausybę ir kariuomenės vadovybę.

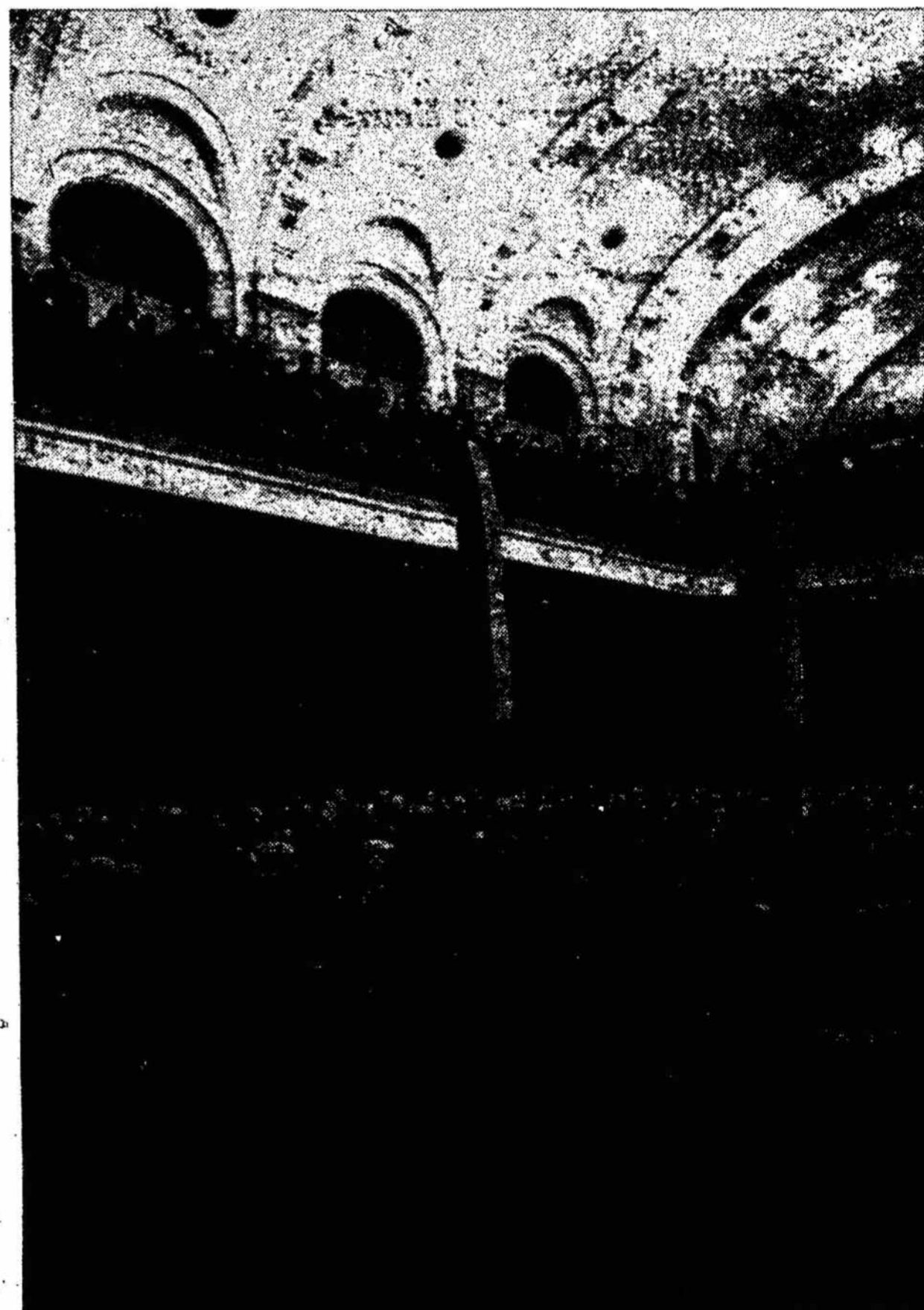
Po to tarnybinio susirinkimo delegacija nuvyko į Rasų kapines, kur pagerbė Df. J. Basanavičių ir ant Tautos Patriarcho kapo padėjo vainiką. Šauliai mintimis pagerbė ir visus žuvusius dėl Lietuvos ir Vilniaus laisvės, o taip pat ir tuos tautos žadintojus, kurių amžinos ramybės namai yra šiose kapinėse.

Pavakare kino teatro „Mars“ salėje įvyko viešas iškilmingas posėdis. Tai istorinė salė, nes joje 1905 metais posėdžiavo Didysis Vilniaus Seimas, kuriame jau buvo keliama Lietuvos nepriklausomybės mintis. Posėdyje dalyvavo visi šaulių dalinių vadai ir daug vilniškės lietuvių visuomenės. Audringų ovacijų lydimi, į posėdį atvyko ministro pirmininko pavaduotojas ir vyriausybės įgaliotinis Vilniaus sričiai K. Bizauskas, Vilniaus rinktinės vadas d. gen. V. Vitkauskas, Vilniaus miesto burmistras K. Stašys, Šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius, Kariuomenės štabo Spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas plk. J. Šarauskas, šaulių Sąjungos štabo viršininkas gen. št. plk. ltn. P. Žukas, Vilniaus komendantas ir šaulių rinktinės vadas plk. Pr. Kaunas, apskrifies viršininkas ats. plk. J. Šlepetys ir kun. K. Pukėnas, kurie visi buvo pakviesti į garbės prezidiumą.

Posėdį pradėdamas šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius tarė žodį, kuriame pareiškė, kad šie metai šaulių Sąjungai yra jubiliejiniai metai. Švęsdami savo veiklos dvi-

dešimtmetį, šauliai pereitą vasarą manifestavo savo nuveiktus darbus ir ateities troškimus. Tomis didingomis dienomis į Kauną suvažiavo per 21.000 šaulių iš visų krašto kampelių. Tiesa, mūsų tautos nuotaikas slėgė Klaipėdos krašto atskyrimas nuo Lietuvos, tačiau šaulys turi savo dvasios stiprumu nugalėti kelyje pasitaikančias kliūtis. Joki pavojai ir jokios kliūtys šaulių dvasios negali įveikti. Juk šaulys yra kovotojas ir todėl jis viską savo jėgomis turi sugniuždyti. Šiandien šauliai atvyko į Vilnių pareikšti savo džiaugsmo ir pasigėrėti išlaisvinta sostine. Atvykę į Vilnių, šauliai Aušros Vartuose reiškė padėką Aukščiausiam, manifestavo savo džiaugsmą Gedimino kalne, kur pajuto Vilniaus didingumą ir slėpingumą, o Gedimino pilis visiems bylojo apie tai, kiek čia lietuvių išvargta, iškentėta, koki anais laikais ir visoje mūsų valstybės istorijoje kraujo ir ašarų klanai išlieti, kad tik Lietuva ir Vilnius būtų laisvas, suaugęs į vieną organizmą. Todėl šiandien galima sakyti, kad tik Vilnių atgavus prasideda tikrasis Lietuvos gyvenimas.

Šaulių Sąjungos vado pakviestas, sveikinimo žodį tarė ministro pirmininko pavaduotojas K. Bizauskas, kuris pareiškė: „Lietuvos vyriausybės vardu lietuvišku nuoširdumu sveikinu — sveiki, atvykę savojon sostinėn! Ton sostinėn, dėl kurios jūs, šauliai, tiek svajojote, dėl kurios tiek daug tautos išvargta ir išsisielota. Šiandien ji mūsų. Tačiau galutinis Vilniaus išlaisvinimas dar nėra baigtas. Tas darbas, kurį ligšiol šaulių Sąjunga plačia vaga varė visuomenėje, turi būti varomas visą laiką. Juk Vilniaus kraštą į Lietuvos valstybės kūną reikia įjungti ne tik formaliai, bet reikia tą kraštą įjungti į šaulinio darbo dvasią, į šaulinį tinklą, taigi, Vilniaus krašte reikia sukurti šaulių būrius, išplėsti šaulinę dvasią, kuri taip gražiai plazda visoje Lietuvoje. Tegul ši dvasia ir Vilniaus krašte purena svetimybių apneštus dirvonus, tegul ji nuvalo svetimybės paliktas sėklas ir tegul išbujoja kiekvieno gyventojų pastogėje. Tad, Dieve, jums padėk!“ Ministro pirmininko pavaduotojo sveikinimo kalba palydėta

Iškilmingo posėdžio metu „Mars“ salėje, Vilniuje

Nuo Maskvos jie plaukė Lietuvos šalin.
Vėl nuo mūšių triukšmo Vilniaus bokštai
Vėl kančia įėjo sentėvių pilin. [linko,
Aleksandrui valdant debesys jau rinkos.

Zigmuntas senasis kovėsi su rusais.
Daug kovų lydėjo vargas, nesėkmė.
Lenkai telinkėjo iš savosios pusės —
Lietuvai palūžti, greitai nusilpnėt.

Puotomis klegėjo Vilniaus dvaro menės.
Puošė pilies sienas kilimai nauji.
Tik neilgai slinko Vilniui dienos ramios:
Ėmė kurtis lenkai Lietuvos širdy.

Pūtė žvarbūs vėjai iš šalių svečiųjų.
Atpūtė jie žinią — gūdžią — iš tiesų:
Kad dėl didžiųjų pinklių lenkų klastingųjų
Liublinas pavirto Lietuvos karstu.

Tirpo pilkos dienos, liūdesio nulietos.
Verkė Vilnius, verkė gaudžiai Lietuvos.
Vasaros prabėgo puošnios ir gėlėtos,
Rudenys atėjo su variu klevuos.

Daug audrų grūmojo Lietuvai-Lenkijai:
Ėjo pikti švedai, rusai iš šiaurės.
Daug parkrito vyrų, ugnies lietui lyjant,
Kas jų didžią drąsą apdainuot galės?

Greitai nešė laikas mėnesius, savaites.
Prošvaistės skaidrėjo tarp kovų pikty.
Lyg žvaigždė sušvito Merkelis Giedraitis,
Daukša ir Mažvydas — daug dar daug kitų.

Liaudis siekė mokslo, liaudis gaudė šviesą.
O bajorai piovės tarp savęs seimuos.
Matė Vilnius, matė šitą baisią tiesą,
Kad jau neprikelti bočių Lietuvos.

Ir valstybė nyko, veto apribota.
Ir staiga užgriuvo Lietuvą naktis.
Caro kumštis ėmė kraštą mūs terioti,
Piktos kojos mindė mylimas šalis.

Vilniui atsisėdo piktas Muravjovas,
Kartuvės braškėjo nuo pačios aušros.
Visą mielą kraštą didžios skriaudos piovė,
Ašaros tekėjo upėm Lietuvos.

Kentė rusų jungą. Visas kraštas kentė.
Bet skaudžiausiai Vilnius jungą juto ši.
Pirmas jisai ėmė ruošti laisvės šventei,
Kai aušra pradėjo brėkšti pamaži.

Kai siaubingi, rūstūs rusicizmo vėjai
Lietuvišką žodį murkdė į balas,
Kai iš Prūsų krašto knygnešiai pirmieji
Skynė šitam žodžiui kelią per miglas.

(B. d.)

JUOZAS PALIONIS

Tautos himnu, po kurios šauliai Tėvynės Lietuvos garbei ir amžinai Vilniaus laisvei sukėlė ilgas ovacijas.

Susirinkimą sveikindamas, Vilniaus rinktinės vadas d. gen. V. Vitkauskas pareiškė, kad nors šauliai praktiškai negalėjo dalyvauti mūsų kariuomenės istoriniame žygyje į Vilnių, tačiau sieloje drauge su kariais žygiavo visi šauliai. Rinktinės vadas toliau pažymėjo, jog jis šaulius, kaip kariuomenės talkininkus, pažįsta jau 20 metų. 1919 metais šauliai jau dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės karuose. Ir dabar jie visur remia karių darbus ir pastangas. Antai, kai prieš maždaug du mėnesius prie buv. administracijos linijos buvo formuojama Vilniaus rinktinė istoriniam žygiui į amžinąją sostinę, tai visur buvo gyvai jaučiama šaulių talka. Šauliai saugojo kelius ir tiltus, jie teikė visokiariopą pagalbą kariuomenei. Netenka abejoti, kad ir šiandien šauliai puikiai supranta savo paskirtį ir uždavinius. Juk tiek karių, tiek ir šaulių darbai šiandien įgauna ypatingą paskirtį, būtent, prikelti ir išugdyti išlaisvintųjų žemių lietuviškąją dvasią, kurią okupantas slėgė, ujo ir naikino. Todėl šauliai Vilniaus krašte pirmieji turi iliėti naujus tautinės dvasios daigus, naują kraują ir naują derlingą sėklą, kuri užsteltų ir išrautų svetimąsias piktžoles. Tai sunkus darbas, bet jis būtinas ir šaulių jėgomis visiškai įveikiamas. Vilniaus rinktinės vadas d. gen. V. Vitkauskas šauliams palinkėjo dirbti gera ir skaidria nuotaika ir Vilniaus kraštą nusėti šaulių būrių tinklu.

Vilniaus miesto burmistras K. Stašys iškelė vienybės reikalingumą, kaip pagrindinę sąlygą atsispirti prieš visokias priešų pinkles, linkėdamas, kad visoje mūsų tautoje išsiviešpatautų šauliška vienybė, šauliška dvasia ir šauliška pasigėretina nuotaika.

Raštu susirinkimą pasveikino krašto apsaugos ministras b. gen. K. Musteikis ir kariuomenės vadas b. gen. St. Rašti-

kis. Iš savo pusės susirinkimas pasveikino Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną, ministrą pirmininką ats. plk. A. Merki, krašto apsaugos ministrą b. gen. K. Musteikį, kariuomenės vadą b. gen. St. Raštikį ir garbės šaulių arkivyskupą Pr. Karevičių.

Uždarydamas iškilmingąjį posėdį, šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius pabrėžė, jog daugelis šaulių dalinių vadų Vilniuje lankosi pirmą kartą. Tačiau, Vilnius kiekvienam šauliui yra puikiai žinomas, nes jis įaugęs į mūsų tautos širdį, protą ir kraują. Šauliai žino ir tuos uždavinius, kurie jų laukia, būtent, nuvalyti kerpes ir pelėsius nuo Vilniaus krašto lietuviškos žemės ir atgaivinti bei išugdyti atgautųjų sričių gyventojų tautinę sąmonę, kad čia būtų miela ir jauku kiekvienam lietuvių tautos sūnui ir dukrai. Mes į Vilnių atėjome su tolerancija ir noru suprasti visus gyventojus, tačiau tie, kurie mėgintų drumsti mūsų amžinosios sostinės vidaus rimtį ir tvarką, turi būti be jokio pasigailėjimo išvaryti iš Gedimino karališkojo miesto. Šitas miestas, kaip senovėje taip ir dabar, turi spindėti Lietuvos gerove, jame turi būti tvarka ir drausmė, nes iš čia eina mūsų valstybės garsas ir garbė.

Po iškilmingojo posėdžio įvyko šaulių Sąjungos choro koncertas, kuris praėjo su dideliu pasisekimu. Netrukus įvyko uždaras šaulių dalinių vadų tarnybinis susirinkimas, kuriame atitinkamus pranešimus padarė šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius, štabo viršininkas gen. št. plk. lt. P. Žukas ir švietimo ir kultūros skyriaus viršininkas V. Daugvardas. Šia proga tenka pažymėti, kad Vilniaus krašte sparčiai organizuojasi šaulių daliniai. Šaulių būriai savo veikla jau gražiai pasirodė pačiame Vilniuje. Netrukus viešų šaulių pasirodymų laukiame ir kitose išlaisvinto krašto vietose. Į šaulių eiles stoja nauji tūkstančiai Vilniaus krašto lietuvių.

ĮSAKYMAS KARIUOMENEI

Nr. 102.

Kaunas, 1939 m. gruodžio mėn. 2 d.

Rikiuotės sritis

Skelbiamos Lietuvos tautinės vėliavos kėlimo, saugojimo ir nuleidimo taisyklės Gedimino kalne, Vilniuje.

1. Vilniaus pilies ir miesto steigėjui D. L. K. Gediminui pagerbti pilies kalne laikoma tautinė vėliava, kuri kasdien iš ryto keliama ir vakare nuleidžiama. Paprastai vėliava pakeliama ir nuleidžiama be ceremonijos, tik trimituojant kalne. Iškilmingomis progomis vėliava pakeliama ir nuleidžiama su tam tikra ceremonija, dalyvaujant ir garbės sargybai su orkestru bei trimitininkais priešais katedrą. Tuo būdu pagerbiami ir Vytauto Didžiojo palaikai toje bažnyčioje.

2. Iškilmingomis progomis laikomos valstybinės, tautinės, didžiosios bažnytinės, kariuomenės ir Vilniaus įgulos dalių šventės. Be to, su ceremonija vėliava nuleidžiama sekmadieniais, šventadieniais ir šiaip atskirais Vilniaus įgulos viršininko įsakymais. Blogame ore, nors ir iškilmingomis dienomis, įgulos viršininkui leidus, vėliava gali būti pakeliama ir nuleidžiama be ceremonijos.

3. Valstybės ir kariuomenės švenčių dienomis ceremonijoje dalyvauja 1-jo pėstininkų D. L. K. Gedimi-

no pulko garbės sargyba, o Vilniaus įgulos dalių švenčių dienomis — tų dalių garbės sargybos. Kitomis iškilmingomis progomis ceremonijoje dalyvauja Vilniaus įgulos dalių garbės sargybos įgulos viršininko nustatyta eile. Vėliavai pakelti ir nuleisti be ceremonijos trimitininkai skiriami iš dalių Vilniaus įgulos viršininko nustatyta tvarka.

4. Vėlavą kelia, prižiūri ir nuleidžia du Lietuvos karo invalidai — puskarininkiai, pilies ir kalno sargovai bei prižiūrėtojai. Jie yra 1-jo pėstininkų D. L. K. Gedimino pulko vado valdžioje. Karo invalidams pagal reikalą skiriamos priemonės švarai ir tvarkai palaikyti.

5. Vėliava keturių dydžių: 1) didžiausioji, iškilmingoji, keliama geram orui esant ir tik 2 str. išvardintomis progomis; 2) didžioji, šventadieninė, keliama sekmadieniais ir šventadieniais; 3) vidutinė, kasdieninė, keliama paprastomis dienomis ir 4) mažoji, keliama audringame ir lietingame ore. Vėliavų dydžius nustato pagal stiebo aukštumą, atsparumą ir kitas sąlygas Vilniaus įgulos ir Vytauto D. Karo muziejaus viršininkai.

Vėliava pakeliama ir nuleidžiama tuo pat laiku, kaip ir Vytauto Didžiojo Karo muziejuje.

Brig. generolas MUSTEIKIS
Krašto Apsaugos Ministras

Brig. generolas S. RAŠTIKIS
Kariuomenės Vadas

PIEŠINYJE VAIZDUOJAMAS SOVIETŲ SAJUNGOS PIRMOSIOS RAITOSIOS ARMIJOS PRASILAUŽIMAS LENKŲ FRONTE 1920 m. Sovietų Sąjungos kariuomenė, visuomenė ir spauda neseniai minėjo pirmosios raitosios armijos 20 m. sukaktį. Ši armija įkurta 1919 m. rudenį. Armijai vadovavo maršalas S. Budennyj, prie armijos įkūrimo daug prisidėjo, J. Stalinas ir maršalas K. Vorosilovas. Pirmoji raitoji armija pasižymėjo pilietiniame kare Rusijos pietuose ir Ukrainoje, o dar daugiau Sovietų-lenkų kare 1920 metais.

1.

Ši fronto kareivio istorija parašyta pagal prisiminimus Vyčio kryžiaus kavaleriaus eil. Juozo Nomeikos. Jis gimė 1895 m. spalio m. 20 d. Kaune. Dar prieš Didįjį karą mokėsi šoferio amato. Karo audra nustumė su rusų kariuomene prieš svetimus, paskui blašymasis tolimoj Rusijoje, grįžimas į Tėvynę. Savanoriu eina kuriamon kariuomenėn. Čia atlikinėja jam skirtas pareigas, kaip karys ir specialistas. Savo pareigų supratimas, tikslus jų vykdymas, kritiškuose momentuose drąsa ir vyriškumas Nomeiką parodo ne tik kaip pavyzdinę kareivį, bet ir kietą vyrą, vertai nešiojantį Vyčio kryžiaus kavaleriaus vardą.

*

Prieš Didįjį karą Kaunas daug kuo buvo nepanašus į šiandieninį miestą. Dabar — aukšti, nauji, viens už kitą gražesni namai, asfaltuotos gatvės, solai, blizgančios auto mašinos, pilnos lietuviškos mokyklos, laisva, skambi sava kalba. Tada — akmeninis, duobėtas grindinys. Kartais žvąginą rusų kariai, pikti ir skambūs keiksmi, žemėn sulinkę ir aptriušę namai, skarmaluoti vežikai, menki gatvių žiburiai, mediniai šaligatviai, valkatos ir elgetos, daugybė dulkių vasarą ir baisios balos rudeniop, liūdnas arklinio tramvajaus skambutis...

Kalnuose aplink Kauną dunksojo geležinėmis tvoromis apvesti fortai, mieste maišėsi beprasmiški, nieko gyvenime nenumatą pilki karių veidai. Svetima ir šalta buvo šiame mieste.

Gatvė, įstaiga, krautuvė, net mokykla niekino lietuvi.

Buvome tada vaikėšai, kuriems prievolė kas rytas slinkti į klasę ir atsakinėti pamokas. Lankiau dviklasę mokyklą, kuri buvo pavadinta: „Lietuviška mokykla“. Bet kas tai buvo per įstaiga — tuojau pamatysime.

Mokytojas Palevičius, sausas ir piktas vyras, mums buvo tikru piūklū. Vieną dieną su juo susikirto-me aštriai ir atvirai. Visi jį gerai pažinojo, kaip tokį, iš kurio neslepiai sklido „poniškoji“, atsieit lenkiška, dvasia. Šaukia jis mane vieną rytą: „Kalbėk poterius lenkiškai“. Buvau mažas, kaip obuolys, bet išdidumo jau tada turėjau sočiai.

— Lenkiškai nekalbėsiu! — atšoviau. Mano žo-

džiai klasėje suskambėjo, kaip nuo kalno paleistas akmuo. Pasidarė visiška tylą.

— Sakau tau, kalbėk! — suriko mokytojas. Jo akys, išmeigtos į mane, žibėjo, norėdamos vietoj nusmeigti.

— Kalbėk! — suriko jis įniršęs, dūstančiu balsu.

— Nekalbėsiu! — ramiai atšoviau. Kiek susijaudinęs dėl mane užplūdusio atkaklumo.

— Marš iš klasės namo! Kad daugiau čia neateitum...

Pavyzdys buvo geras. Dar 10 vyrų panašiai atsisakė ir lenkiško žodžio iš jų burnų neištraukė. Ir jie pasiėmė savo knygas ir uždarė paskui save klasės duris. Buvome išvaryti 10 dienų iš mokyklos. Bastėmės be darbo, sėdinėjom Nemuno pakrantėse, laidėm į žuvis akmenis, bet kaip viens buvom nutarę: „Lenkiškai nekalbėsime!..“

Kai bausmės laikas pasibaigė ir grįžome atgal, amžinai niūraus, kerštingo mokytojo žvilgsnio, lydintio mus streikuotojus, neužmiršiu. Taip ir šaukė jis nebyliai: „Na, jūs, žvirbliai, pamatysit. Jūs to kada nors pasigailėsit!“

Su mokytoju ir mokykla išsiskyriau. Knygą pakeičiau šaltkalvio įrankiais ir ruošiausi tikram gyvenimui. Tėvai duoti didelio mokslo nepajėgė, o be to, ar kas matė, kad paprasto kalvio vaikas galėtų mokslo laiptais riedėti aukštyn. Tų laikų kelias ir galimybės į ateitį buvo tik turtingiesiems ir tai ne lietuviams. Paskui visu ūpu mečiau į šoferio darbą. Autovežimių buvo nedaug.

1914 m. vasara. Raudoni mobilizacijos lapai namų stulpuose. Pablyškę vyrų veidai. Raudonos ir ašarotos moterys, pilnos žmonių geležinkelio stotys. Karas. Visi žinojo apie jį ir negalėjo tikėti, kad jis jau čia. Mane tuoj rado rusai kur padėti. Buvau civilis, bet tuoj su sunkvežimiu įgrūdo karo transporto dalin.

Prasidėjo didysis rusų armijos žygis į Vokietiją. Laisvalaikiais karininkai kėlė stiklus, gėrė tostus už būsimą greitą vizitą Berlyne. Vokiečiai iš anksto traukės ir visas žygis atrodė kaip gražus paradas per sudegusius miestelius, ištryptus laukus, matant išsekusiais, nevilties šešėliais išpuoštus pabėgėlių veidus.

Jau netoli vaidenosi Karaliaučiaus šimtamečiai mūrai. Dar daugiau pakilo tuščias ūpas pigia pergale. O paskui vokiečiai spustelėjo.

Kaip tyčia manasis sunkvežimis vienam purvinam vieškelyj įklimpo. Iki viršaus jame buvo privaryta 6 colių patrankų sviedinių. Pro šalį bėgo panikos apimti daliniai, suvargę ir pametę galvas. Kuopos maišėsi su batalionų štabais, vadai ieškojo kareivių, o kareiviai jau po dvi dienas nebematė savo viršininkų. Kiekvienas stengėsi daugiau nusimesti karinio turto ir

Ats. eil. J. Nomeika

pasidaryti lengvesnis tolimesniam bėgimui atgal. Priešakyje be paliovos griaudė patrankos ir gaivališkai jautėsi, lyg pavasario potvyniu pakilusį upę. Pralaužtas frontas.

Sumuštos rusų kariuomenės ir netvarkingai slenkančios atgal kelias buvo nužymėtas milžiniškais kariniais ištekliais, suverstais kelio grioviuose, paliktais gausiais vežimais, sugadintais sunkvežimiais. Slinko su sveikaisiais sužeisti, tiesiog pakilę iš pertvarstymo punktu, kruvinais raikščiais, lazdomis pasiramstydami, iki apimti paskutinių agonijų jie nuvirsdavo į griovius. Nieks kitu nesirūpino. Kiekvienas dabar tegalvojo apie save.

Sunkvežimio su 300 šovinių jau nebegalėjom išvežti. Šio turto, kaip savojo, kažkodėl buvo gaila. Uždegėme visą baisųjį krovinį ir patys ko greičiausiai pabėgome. Teko sutikti daug vyrų iš Lietuvos. Ūkininkai iš Suvalkijos, stambūs vyrai, apimti aklo likimo ir ilgesio dėl paliktų artimųjų tėviškės, slinko nieko nejausdami, kietai suspaustomis burnomis. Atkaklūs žemaičiai, nukamuoti iki mirštamą poilsio, ėjo lyg šmėklos, savo skausmą ir rūpestį palikdami tik sau.

Daug buvo lietuvių šioje rusų armijoje. Mūsų kančia, vargas, auka buvo visiškai nesuprantama. Tuščia ir bereikalinga, dėl savo betikslumo sukelianti tik neapykantą.

Reikia pamatyti šią sutriuškintą žmonių ir medžiagos masę slinkimą atgal, pamėlynavusius iš bado veidus, žaizduotas kojas, atbukusias ir neprotaujančias sąmones, viso geresniojo gyvenime užsimiršimą — tik tada galima pajusti nenusakomą vergaujančio svetimam naštą. Jokio idealo, jokios prasmės ir jokio džiaugsmo. Kaip gyvi lavonai slinko atgal mūsų vyrai. Buvo purvas — šliaužė per jį, atsirado išmalti molėti arimai — klampojo per juos, buvo upės — brido per jas, kelyje pasitaikė tankumynai ir pelkės — laužėsi per juos tolyn, išplėstomis akimis, bet mažai ką skiriančiomis ar duodančiomis.

1917 m. revoliucija Rusijoje. Naminis karas miestų gatvėse. Šarvuočių atakos ir kulkosvaidžių kalenimas, svaidomos granatos iš langų ir beprotingumo kupinos grumtynės šaltais ginklais. Neveltui tada kiekvienas lietuvis stengėsi išsprukti iš šio pragaro ir vėl atsidurti tėviškėj. Ir ten buvo svetimi, tačiau aplinkuma buvo sava, kiekvienas lietuvis — artimas, vietos ir vaizdai ir sunkiausiomis valandomis, toliausiai nuo gimtinės esant, patys savaime iškildavo, kalbėdami bežodžiu ilgesiu.

Kaune dar vis išdidžiai šaligatviais vaikščiojo vokiečių kareiviai. Bet ir čia daug kas pasikeitė. Karas buvo pralaimėtas, sudarytos kareivių tarybos, o buvęs drausmingas ir įsakymui aklas vokiečių, dabar virto įžūliu ir užgauliu, su nieku nesiskaitančiu.

Vieną dieną pamačiau keturis vyrus. Jie ėjo per šančius, užsimetę ant pečių pajuodavusius šautuvus. Visi jie turėjo pilkus, kareiviškus švarkus, vienodas kepures su geltonais lankeliais, bet batai ir kelnės tokios, kokias kuris turėjo.

Tada akin krito: vieno nepaprastai siauros, pilko storo milo kelnės ir aukštais kulnėmis, tik atlaiduose matomais spitraus berno batais. Kitas — auliniais, su prikaltom pasagėlėm, eidamas skaldė kibirkštis, trečiasis kažkokiais mandrais, blizgančiais, smailiais galais pusbačiais ir dryžuotom poniškom kelnėm. Ketvirtas ėjo kiek pirmiau visų. Jis dėvėjo mėlynas, raitininko sukirpimo kelnės, išpūstas šonuose ir mažus, dai-

liai išvalytus raitininkų dėvimus batus, kurių viršuje dar ėjo siauruti dirželis.

Kad tai ne vokiečiai — galėjau tuoj susiginčyti iš paskutinių 20 markių. Jie nukaukšėjo ir nukaukšėjo per grindinį, sužadinę mano didžiausią smalsumą, tikrą kirminą širdį.

Prie namų sutikau draugą, nuo marmelado ištyssiu veidu.

— Tu nežinai, — nusistebėjo. — Mūsų kareiviai. Eičiau ir aš, bet žinai, kairioj rankoj keturių pirštų trūksta.

Jaučiau, kad turėjo ištysti mano apatinę žiauna. Tai buvo bent žinia.

Įsirašiau savanoriu. Gaudavau tik kavos, duonos gabalą ir sriubos. Kasdien tekdavo truputį paveržti diržą, kad tuščias pilvas nekeltų perdidelių protestų. Vėliau patenku į auto batalioną. Rodos, buvau jame ar ne šeštuoju žmogumi.

Kur šiandien stovi Vytauto Didžiojo Muziejus, ten buvo cerkvė, o joje mūsų garažas. Jame išdidžiai

... Ir kaip sviedinį išmetė pro duris...

stovėjo vienintelė lengva mašina „Mercedes“. Šoferių buvo daugiau kaip priemonių.

Daugiausia teko eiti sargybos. Kartą baigėsi mano pamaina prie Apygardos Teismo. Užleidau vietą kitam. Apie 23 val. 10 min., šaltą ir tylų vidunaktį, atsibaldė 3 vokiečių kareiviai. Be jokių kalbų jie laužėsi vidun kažkokios tvarkos daryti.

Sargybinis prie durų šovė viršun.

Tuo laiku vokiečiai jau buvo laiptais užlipę viršun. Išgirdę šūvį ir saugojančio šauksmą, pabūgo ir leidosi žemyn. Prie durų iššoko mūsų sargybos viršininkas. Tai buvo vyras baisiai kietas ir atkaklus, nieko nepaisęs. Jis griebė pirmą spartakininką vokiečių. Į piktus žvilgsnius atsakė dar piktesniu. Su šautuvo buože drožė pirmam išibrovėliui galvon, spyrė užpakalin ir kaip sviedinį išmetė pro duris. Tą pat padarė ir su kitais dviem.

— Pajudinom skruzdėlyną, — perbėga žinia. — Bet kad laikyt, tai laikyt.

Sukilo mieguistas visas mūsų 40 vyrų būrys, greit apsirengė. Ginklus prie savęs, šovinius į šovinytus ir budim.

Tačiau pamoka buvo, matyt, ypač puiki, nes daugiau niekas ir artyn iš jų nėjo. (B. d.) Vitolis

Nutildė prieš bateriją

Eil. Chaimas Silkineris gimęs Kaune 1898 m. Didžiojo kare metu gyveno Rusijoje ir buvo rusų mobilizuotas kariuomenėn. Pasibaigus karui, grįžo Tėvynei ir 1919 m. gegužės mėn. stojo savanoriu Lietuvos kariuomenėn. Buvo paskirtas į gūdų batalioną, kuris tuo metu buvo išsiųstas į frontą.

Fronte Ch. Silkineris, kaip prityręs karys, dažnai patekdavo į žvalgybas ir dažnai užeidavo į priešų užnugarį. 1919 m. pabaigoj ties Daugpiliu mūsų 11 drąsių kareivių (jų tarpe ir eil. Silkineris) su durtuvais išmušė iš pozicijų kulkosvaidžiais ir šautuvais apsiginklavusį priešą.

Iš prigimties silpnų nervų, eil. Silkinerį rikiuotėje pradėjo kankinti nervų priepuoliai. Liga sustiprėjo ir bataliono vadas eil. Silkinerį išsiuntė karo ligoninėn, kur jis buvo pripažintas netekusiu 100% darbingumo. Išstojęs iš kariuomenės, eil. Silkineris iš pradžių pateko sunkion būklėn. Tuomet jis kreipėsi į Karo Invalidų Sąjungą pagalbos. Ši jam buvo suteikta, ir jis buvo priimtas į Karo invalidų bendrabutį. Tuo laiku Karo Invalidų S-ga organizavo invalidų dirbtuvės, tarp kurių ir graverių dirbtuvę. Ch. Silkineris, kaip buvęs graveris, pasirodė esąs naudingas šios dirbtuvės darbininkas. Pamažėl jis atgavo darbingumą ir dirba savo specialybėje. Dabartine savo būkle patenkintas. Už tai ypatingą padėką jaučia b. gen. gyd. Nagiui ir kt., kurie ypatingai užjaučia ir rūpinasi invalidų būkle.

Ch. Silkineris apdovanotas Vyčio kryžiumi ir D. L. K. Gedimino ordino 3 lp. medaliu.

Vyčio kryžiumi apdovanojimo lape šiaip rašoma apie eil. Ch. Silkinerį: „1919 m. rugpiūčio 28 d. puolant Cegelnos kaimą, karininko Lapinsko vadovaujami, j. psk. Aleksiejus Mazolis ir eil. Aleksandras Remeika ir Chaimas Silkineris apsupo namą, kuriame buvo priešų baterijos vadas su 6 ryšininkais ir sekėjais. Juos visus nugalėjo ir privertė priešų bateriją nutilti“.

E. Sp.

Ats. eil. Ch. Silkineris

KARO VEIKSMAI

ŠIAURĖS FRONTE. Visuose Suomijos frontuose vyksta atkaklios kautynės, tačiau didžiausios kautynės eina Šiaurėje, Laplandijoje. Čia Sovietų kariuomenė paskutiniuosius dienas gavo sustiprinimų ir stengiasi atkirsti susisiekimą tarp Švedijos ir Suomijos. Sovietų kariuomenės veržimasi remia jos aviacija.

Po atkaklių kautynių suomių kariuomenė pasitraukė iš Sallos ir Uolajervio; pastaroji vietovė buvo svarbus punktas Šiaurės Suomijos gynimo sistemoje. Į šiaurę nuo Ladogos ežero sovietai labai didelėmis jėgomis yra pasistūmę pirmyn ir, atrodo, labai norėtų pasiekti Oulu (Uleaborgą). Bet kol kas artimiausia vieta, kurią sovietų kariuomenė yra paėmusi, būtent, Suomi Kalmi, yra per 70 km iki Uleaborgo (Oulu). Pagal suomių telegramų žinias, sovietai šiaurėje esą sutraukę kirgizų kariuomenę, kuri esanti pripratusi prie didelių stepių šalčių. Raud. armija yra per 75 km į pietus nuo Petsamo, maždaug, Kalmijervi apylinkėje. Sovietai siunčia vis naujus pastiprinimus iš Kolos įlankos į kautynių vietas prie Petsamo. Bet šiuo metu toje srityje viešpatauja poliarinė naktis. Iš viso dienos tėra tik 2 val., per kurias truputiuką lyg ir šviesiau. Tos dvi valandos išnaudojamos kautynėms. Toje srityje suomių kariuomenė veikia daugiausia pašliužų pagalba. Jos veiksmas yra labai greitas, nes ji pasirodo čia vienoj, čia kitoj vietoj ir labai dažnai sovietams suduoda visiškai netikėtai skaudžius smūgius. Šiuo metu Suomijoje viešpatauja gana smarkūs šalčiai. Todėl mažesni ir didesni ežerai palengva pradeda užšalti. Didžiojo ežerų krašto, į šiaurę nuo Ladogos ežero, gynimas suomiams darosi sunkesnis, nes sovietai galės važiuoti tankais neprisilaikydami kelių ir sąsmaukų tiesiog per ežerą. Bet ir čia suomiai ruošiasi ežeruose įdėti minas ir sprogdinti ledą.

Užsienio stebėtojai sprendžia, kad Sovietai didžiausią smūgį suomiams ruošia ne Karelijos sąsmaukoje, kur yra garsioji Mannerheimo linija, ir ne šiaurėje, Petsamo rajone, bet ties pačiu Suomijos viduriu — ties Suomussalmiu, kur paskutiniu metu vyko didelės kautynės. Mat, ties šita vieta yra pati Suomijos siauruma: nuo Suomussalmio, kuris nuo Sovietų sienos yra už 35 km, ligi Oulu (Uleaborgo) uosto yra vos apie 180 km. Sovietai čia telkia pačias stipriausias savo karo pajėgas ir, kaip sprendžia nešališki kariniai stebėtojai, čia ketina surengti smogiamąjį puolimą. Jeigu jiems pasisektų pasiekti Oulu uostą prie Botnijos jūros, tai Suomija būtų padalinta į dvi dalis — į šiaurinę ir pietinę. Žinoma, tada sovietams operacijos žymiai palengvėtų.

Šitą galimumą pramato ir Suomių karinė vadovybė. Pranešama, kad ir suomiai šitose vietose stiprinasi ir telkia žymias atsargines dalis. Matyt, suomiai nuo seno tikėjosi puolimo šitose vietose, nes jie į vakarus nuo Suomussalmio esą įrengę net kelias tvirtovių linijas.

Suomiai tvirtina, kad sovietų kariuomenė dviejose vietose priėjusi prie Mannerheimo linijos. Kautynės su sovietų kariuomene vykusios prie pačios linijos: kovėsi su ja priešakinės Mannerheimo linijos sargybos.

Pranešama apie naują suomių taktiką. Jie, sovietams puolant, praleidžia tankus ir paskui pradeda uraganiška prieš-tankinių pabūklų ugnimi iš priekio ir prieštankinių kulkosvaidžių ugnimi iš užpakalio ir iš šono naikinti tankus. Suomiams tokiu būdu pavyko daug sovietų tankų paimti į nelaisvę ir sunaikinti. Suomių aviacija puola sovietų kariuomenės koncentruojamas jėgas ir atskirus kariuomenės dalinius. Suomiams pasisekė sunaikinti vieną sovietų šarvuotą traukinį ir didesnę jų tankų vorą.

Pagal keleto paskutinių Leningrado apygardos štabo operatyvinių santraukų duomenų, sovietų kariuomenė paėmusi šešias 7,5 cm ir devynias 3,7 cm patrankas, 20 sunkiųjų ir 37 lengvųjų kulkosvaidžių, be to, dideles maisto ir municijos atsargas. Sovietų sausumos kariuomenės veiklos ruožus reikėtų skirti į 3 svarbiausias kryptis: pačioje šiaurėje — Petsamo kryptis, viduryje — Uchtos kryptis ir pagaliau pietuose — Karelijos sąsmauka.

Leningrado karo apygardos štabas paskelbė gruodžio 11 d. vakare komunikatą apie karo veiksmus Suomijoje. Jame sakoma: „Gruodžio 11 d. Sovietų kariuomenė visomis kryptimis slinko į priekį. Ji užėmė Pitkarantos miestą, šiaurės rytų Ladogos ežero krante, Serdobolą, kur yra geležinkelio pabaiga, ir Siproslos bei Muurilos kaimus Viborgo kryptimi. Žemi debesys trukdė veikti karo aviacijai“.

Gautos „Kario“ prenumeratos 1940 metams

N. priešlėktuvinės motorizuotos kuopos j. psk. BUTENO — 40 pren.

3. pėst. pulko psk. A. ČIBIRKOS — 6 pren.

Ryšių bat. psk. MORKŪNO — 7 pren.

X. priešlėktuvinės motorizuotos kuopos psk. AL. VORO — 19 pren.

Tankų dalinio j. psk. B. BRAZDŽIONIO — 15 pren.

8. PP psk. KARNUŠEVIČIAUS — 63 pren.

Raudonasis Baltijos laivynas užėmė suomiams priklausančią Suursario, arba Hoglando, salą, vieną iš svarbiausių strateginių punktų Suomii įlankoje. Toji sala yra pačioje plačiausioje Suomii įlankos vietoje; jos plotas 20,7 m², ilgis 11 km ir plotis 1,5—3 km. Salos krantai uoloti ir statūs; vietomis jie siekia 158 metrų aukščio.

Sovietai pareiškė, kad jie skelbia jūrų blokadą visai Suomijos pakrantei. Visi užsienių laivai turėjo išplaukti iš Suomijos uostų.

Suomijos parlamentas išleido atsišaukimą į pasaulį, prašydamas jo paramos Suomijai.

VAKARŲ FRONTE. Kaip ir iki šiol, karo veiksmai daugiausia vyksta jūrose ir ore. DNB žiniomis iš anglų šaltinių ir iš neutraliųjų valstybių spaudos, per pirmą gruodžio mėnesio savaitę Anglijos pakraščiuose nuskendo 27 laivai. Iš jų 14 buvo anglų, vienas prancūzų ir 12 neutraliųjų. Jų bendras tonażas sudaro 107.575 tonas. Prie šitų laivų tenka priskaičiuoti dar anglų žiniomis dingusius anglų laivus „Ashlea“, „Newton Beech“ ir „Trevanion“. Daugelis laivų buvo sulaikyti.

Iš Talino pranešama, kad nežinomas povandeninis laivas paskandino tuščią estų prekybinį laivą, kuris grįžo iš Stokholmo Talinan. Vienas asmuo žuvo, trys išgelbėti, iš kurių du smarkiai sužeisti.

Žinios, jog britų vyriausybė pasiūlusi neutraliųjų valstybių prekybos laivams pasinaudoti britų karo laivų lydėjimo sistema, vokiečių atsakinguose sluoksniuose susilaukė griežto reagavimo. Čia pareiškama, kad vokiečių karo laivynas ir jūros oro jėgos gavo įsakymą tuojau skandinti ar šaudyti į neutraliųjų valstybių laivus, kurie bus britų karo laivų lydimi. Vokiečių atsakingi sluoksniai pažymi, jog neutralios valstybės laivas, leidžias save lydėti britų karo laivams, sąmoningai eina po britų vėliava. Tatai reiškia ne tikrai neutralumo laužymą, bet ir Vokietijos karo jėgų išprovokavimą.

DNB žiniomis, Amerikos Jungtinių Valstybių vyriausybė gruodžio 8 d. britų vyriausybei įteikė notą, kurioje pasisakoma prieš anglų lapkričio 28 d. nutarimą nuo gruodžio 4 d. sulaikyti visus laivus, gabenančius prekes iš Vokietijos. Notoje nurodoma, kad tokiu būdu Amerikos laivai bus priversti plaukti į Anglijos uostus, vis viena kur ir kam priklausio iš Vokietijos vežamos prekės. Jungtinės Valstybės galinčios pripažinti blokadą, jei ji yra reali, bet negalinčios sutikti su tokiu nutarimu, kuris liečia laivus, plaukiančius toli už karo srities. Toks nutarimas paliečia teisėtus Jungtinių Valstybių piliečių interesus. Notoje pareiškama, jog kariaujančios valstybės neturėtų kenkti neutraliųjų interesams.

Pasinaudodami menkais karo veiksmiais, prancūzai pabai-gė Mažino linijos sustiprinimus ligi pat Lamanšo krantų, ir kai kur įruošė pagalbinus sustiprinimus. Dabar prancūzams nėra spėjamo pavojaus, todėl jų kariuomenė bus laisvesnė ir galės geriau būti panaudota puolimui.

Tuos darbus atliko kareiviai per labai trumpą laiką.

POLITIKOS APŽVALGA

SUOMIJA. Švedų spauda labai plačiai rašo apie švedų pagalbos akciją Suomijai. Laikraščiai praneša, kad nemažiau kaip dešimt švedijos organizacijų renka aukų Suomijai šelpti. Visose švedijos dalyse registruojasi savanoriai, norintieji dalyvauti suomių savanorių dalyse. Švedijoje esą įsteigti 47 biurai, kurie registruoja savanorius.

Pranešama iš Niu Jorko, kad JAV finansų ministro pareiškimu, Amerikos Jungtinių Valstybių prezidentas Ruzveltas jau pritaręs 10 mil. dolerių kreditui Suomijos ginklų užpirkimams Amerikoje. Tuo pačiu pranešimu, ginklų transportai iš Amerikos Suomijai išsiųsti skubos keliu ir bus gabenami per Norvegiją bei švediją. Be ginklų, Suomijai iš Niu Jorko bei Filadelfijos uostų išplaukė labai daug JAV gyvenančių suomių bei švedų savanorių į Suomiją. Tarp išplaukusių savanorių Suomijai taip pat yra keletas Amerikos lakūnų.

Iš Oslo gauta žinia, kad Norvegija teikia kreditus Suomijai. Norvegų telegramų agentūrai pranešama iš pat šiaurės, kur norvegų siena siekia Suomijos sieną, kad rusai ten sutraukia labai daug naujos kariuomenės.

Iš Skandinavijos valstybių jau išregistravo keletas tūkstančių savanorių į Suomijos armiją.

Suomii laikraščiai praneša, kad Suomija gauna didelius kiekius ginklų iš užsienių. „Svenska Pressen“ rašo, kad Suomija gaunanti karo medžiagos ir ginklų iš Italijos, Vengrijos, Jugoslavijos ir Vokietijos. „Helsingin Sanomat“ praneša,

kad Anglijos vyriausybė privatiems anglų lėktuvų fabrikams leidusi greitu tempu pristatyti suomių armijai visą eilę naujų lėktuvų. „Svenska Pressen“ praneša, kad 60 itališkų lėktuvų pasiekė Helsinkį. Stokholmo laikraštis „Svenska Dagbladet“ praneša, kad ir Anglija į Suomiją esanti pasiuntusi didesni skaičių naikintuvų. Taip pat esą pasiūsta į Suomiją iš Anglijos minų ir kt. karo medžiagos.

Suomii telegramų biuras praneša, kad Anglija leidusi į Suomiją išgabenti 60.000 priešdujinių kaukių. Tai atliks privatinės anglų firmos.

Buv. Jungtinių Valstybių prezidentas Hooveris pareiškė spaudos atstovams, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse varoma pagalbos akcija Suomijai vyksta sėkmingai. 1200 Jungtinių Valstybių laikraščių pažadėjo daryti rinkliavų atitinkamam fondui. Prie laikraščių akcijos buvo paraginti prisidėti ir Jungtinių Valstybių miestų burmistrai.

ESTŲ KARIUOMENĖS VADAS MASKVOJE. „Tassas“ praneša, kad X. 7. į Maskvą atvyko Estijos kariuomenės vadas gen. Laidoneris. Gen. Laidoneris, kartu su Estijos ministru Reiju, plk. ltn. Sinka ir kpt. Jaksonu buvo priimtas Vorosilovo. Po to gen. Laidonerį su ministru Reiju priėmė Molotovas. Tą pačią dieną gen. Laidonerio garbei krašto apsaugos komisaras Vorosilovas surengė pietus. Pietuose dalyvavo Estijos pasiuntinys Reijis, plk. Darsenas, Estijos pasiuntinys patarėjas Ojansonas, Estijos karo atašė Sinka, kpt. Jaksonas, Lietuvos karo atašė plk. Zaskevičius, Latvijos karo atašė Salitis ir kt. Iš sovietų pusės dalyvavo šie asmenys: Stalinas, Molotovas, karo laivyno komisaras Kuznecovas, krašto apsaugos komisaro pavaduotojas maršalas Budionny, užsienių reikalų komisaro pavaduotojas Potiomkinas ir daug kitų. Pietų metu Vorosilovas ir gen. Laidoneris pasikeitė sveikinimo kalbomis.

Gruodžio 11 d. Stalinas priėmė generolą Laidonerį. Ji lydėjo estų pasiuntinys Maskvoje Reis. Priėmė me dalyvavo taip pat Sovietų liaudies komisarų tarybos pirmininkas ir užsienių reikalų komisaras Molotovas ir krašto apsaugos komisaras Vorosilovas. Pasitarimas truko beveik visą valandą.

NEUTRALIOSIOS VALSTYBĖS RYZTASI GINTI SAVO TEISES. Berlyno diplomatinėse atstovybėse kalbama, kad neutraliosios valstybės bendrai darysiančios žygių savo interesams apginti. Tam reikalui numatoma sušaukti neutraliųjų valstybių konferenciją. Ji susirinktų Kopenhagoje. Nors šiuo metu šitos žinios patvirtinimo dar ir nėra, tačiau ji rodo, kad neutraliosios valstybės ilgiau jau nebenori geruoju ir be pasipriešinimo prisiimti ant savo kailio tų sunkumų, kurie joms kyla dėl povandeninių laivų karo.

SUOMIJOS KLAUSIMAS TAUTŲ SĄJUNGOJE. Pirmas Tautų S-gos Tarybos posėdis gruodžio 9 d. įvyko pietų metu Tautų S-gos būstinėje. Jam pirmininkavo Belgijos atstovas Karton de Viartas. Posėdis buvo neviešas. Šitame posėdyje buvo nustatyta sesijos darbotvarkė ir oficialiai priimtas Suomijos kreipimasis.

Tautų S-gos posėdyje susidarė įdomi, bet labai kebli padėtis. Valstybės, kurios dabar dominuoja Tautų S-goje, dėl žinomų priežasčių nenori priimti tokių nutarimų, kokių reikalauja Tautų S-gos statutas. Anglai nenorėtų taikyti sankcijų Sovietų S-gai, o jų reikalauja beveik visos Pietų Amerikos valstybės. Jos grasino išstosiančios iš Tautų S-gos, jeigu nebus nutarta taikinti Sovietų S-gai sankcijos. Vienok šitų valstybių laikysena neturi per daug didelės reikšmės. Anglų spauda nurodo, kad jos per daug toli nuo Europos įvykių, jog galėtų suprasti susidariusią taip keblią padėtį. Anglai mano, kad būtų geriausia pasirinkti aukso vidurį, būtent, visos valstybės pareikš Suomijai moralinę užuojautą, bet sankcijų Sovietų S-gai neskelbs. Apskritai, anglų spauda netiki, kad dabartiniu metu būtų galima suteikti Suomijai stambesnę realią pagalbą.

Nepaisant visų ankstybesnių pranešimų, dabar atrodo, kad Ženevoje atsisakoma Sovietų Sąjungą pašalinti iš Tautų S-gos. Telaukiama tik platoniško SSSR pasmerkimo, ir daugiau nieko. Ta prasme rašo ir vokiečių „Frankfurter Zeitung“ korespondentas iš Romos. Jis, be kitko, pastebi: „Londonė vyrauja šūkis, kad Sovietų nereikia išstumti iš Tautų Sąjungos; taip pat ir Ženevoje anglai ketina vengti visko, kas galėtų Sovietų Sąjungą dar labiau pastūmėti į Vokietiją. Britų atstovas gavę instrukcijas kaltinti SSSR, bet jam nurodyta tik tada terėti pasiūlymą Sovietus pašalinti iš Tautų S-gos, jeigu kiti delegatai tokį sumanymą iškelty“.

VOKIETIJA BALKANŲ ATŽVILGIU. Anglų laikraštis „Daily Express“ rašo, kad kancleris Hitleris pareiškęs Italijai, jog jei Sovietų Sąjunga pradėtų karą Balkanuose, tai Vokietija jokiū būdu nesikištų. Laikraštis pažymi, kad tą žinią gavęs iš pusiau oficialių vokiečių sluoksnių per neutralų šaltinį. Esą, tuo galinčios būti paaiškintos dažnos paskutiniu metu Italijos ambasadoriaus Berlyne ir Vokietijos — Romoje kelionės.

„Daily Herald“ rašo, jog Vokietija netrukus pasiūsianti į Hagą slaptą griežtą notą, kurioje Olandijos vyriausybė būsianti išpėta, kad ji turėtų imtis aktyvių priemonių prieš blokadą. Jei ji tokių priemonių nesiimsianti, tai Vokietija jos nebelaikysianti neutralia.

PASKIRTAS ŠVEDIJOS KARIUOMENĖS VADAS. Švedijos kariuomenės štabo viršininkas gen. Verneris paskirtas kariuomenės vadu. Švedijoje nurodoma, kad tai yra istorijoje pirmas kartas, kada kariuomenės vadovybė iš karaliaus pereinanti generolo žinion. Spauda stengiasi tai paaiškinti susidariusia tarptautine padėtimi, nes dabar reikalingos visos priemonės Švedijai apsaugoti. Švedijoje labai smarki propaganda už aktyvų įsikišimą Suomijos naudai.

ŪKINĖS DERYBOS TARP LATVIJOS IR SSSR. DNB žiniomis, latvių ūkinė delegacija, kuri vedė derybas Maskvoje dėl išplėtimo prekybos santykių tarp Latvijos ir Sovietų Sąjungos, 12 dienų išbuvusi Maskvoje, sugrįžo į Rygą. Patiriama, kad pavyko susitarti dėl žaliavų pristatymo Latvijai kiekio, kuris bemaž patenkins Latvijos pramonės poreikimą. Latvija į Sovietų Sąjungą išveš daugiau pramonės gaminių.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ MŪSŲ SPAUDOJE

Šiometinė kariuomenės šventė visoje mūsų spaudoje rado gražaus ir prasmingo atgarsio. Laikraščiai išsamiau straipsniuose ir gražiose nuotraukose atvaizdavo mūsų kariuomenės atsikūrimą, jos laisvės žygius, dabartinius uždavinius ir visuomenės pareigas krašto saugumo darbe. Negalėdami dėl vietos stokos atpasakoti visų straipsnių turinio, čia pateikiame tik bendrą kariuomenės šventės apžvalgą mūsų spaudoje, suminėdami didesnius laikraščius ir charakteringesnius straipsnius bei vaizdingesnes nuotraukas.

Dienraščiai. „Lietuvos Aidas“ kariuomenės šventės proga idėtame vedamajame rašo, jog šiandien visi jaučiame, kad mūsų kariuomenė neatjungiamai siejasi su mūsų Nepriklausomybės pagrindais ir jos išlaikymu. Nedidelė, bet stipri kariuomenė savaime pasidarė visiems jaučiamas bei suprantamas dėsnis, tvarkant valstybės reikalus, organizuojant viešąjį gyvenimą. Ir tam mūsų kariuomenės sustiprinimui, priklausomai nuo didėjančių jos uždavinių, priklausomai nuo tų reikalavimų, kuriuos stato modernišką kariuomenės tvarkymas bei aprūpinimas, priklausomai nuo augančių krašte materialinių išteklių, visą laiką buvo rodoma nesiauraširdiška parama tiek iš valdžios, tiek iš viso krašto gyventojų. Dėl tokios valdžios ir visuomenės paramos mūsų kariuomenė užtat visą laiką tobulėjo savo organizacija, stiprejo savo apsiginklavimu, drausminosi savo viduje. Ir šiandien, kada aplinkui siaučia karo neramumai, mes su pasitikėjimu žinome, jog savo svorio ir savo galimumų ribose esame tuo atžvilgiu padarę tai, ką Nepriklausomybės įsakymas diktuoja. Be šio vedamojo, dienraštis idėjo pasikalbėjimą su Vilniaus rinktinės vadu d. gen. Vitkausku, gen. št. plk. A. Šovos straipsnį „Lapkričio dvidešimt trečioji“, apžvalgą apie kariuomenės fizinio lavinimo linkmę ir uždavinius, A. Miškio karinio turinio eilėrašį „Baladė“, Respublikos Prezidento Antano Smetonos ir kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio atvaizdus. Tos pačios dienos vakarinėje laidoje dienraštis įvertino kariuomenės šventės iškilmes, o kituose numeriuose pateikė nemažą informaciją apie pasiruošimus kariuomenės šventei ir pačios šventės iškilnių aprašymus.

„Lietuvos Žinios“ vedamajame visą dėmesį kreipia į reikšmingumą fakto, kad kariuomenės šventės didžiosios iškilmės įvyksta Vilniuje. Todėl dienraštis sako, kad Vilniuje, ne kitur, subrėndo Lietuvos kariuomenės organizavimo mintis, Vilniuje buvo išleistas pirmasis kariuomenės įsakymas, iš Vilniaus pasigirdo pirmasis Lietuvos kariuomenės savanorių - kūrėjų pašaukimo ir organizavimo šauksmas, Vilniuje,

Lietuvių Muzikų Draugijos koncertas kariams

Lietuvių Muzikų Draugija, vykdydama savo kilnų nusistatymą — su dainos ir muzikos menu eiti į liaudį, gruodžio 8 d. surengė koncertą gusarų pulko kariams. Koncentui vadovavo p. Martinonis.

Koncerto programoj buvo:

1. Solistė Volodkienė padainavo Rubinšteino „Naktis“ ir liaudies dainą „Oi, kai pas močiutę buvau“.
2. Solistas Bacevičius padainavo Tallat-Kelpšos „Ne margi sakalėliai“ ir M. Petrausko „Dul dul dūdelė“.
3. P. Martinonio vadovaujamas „Kauno Audinių“ choras, dalyvaujant solistams p. p. Volodkienei ir Bacevičiui ir dramos artistui Joknai, padainavo Karnavičiaus ir St. Šimkaus kantatas. Fortepionu akompanavo prof. Dvarionas.

Nors salė savo akustinėmis savybėmis koncertui nelabai buvo palanki, bet koncertas pavyko visai gerai. Stiprus p. Volodkienės sopranas puikiai ir efektingai skambėjo gusarų pilnoj salėj.

„Kauno Audinių“ choras, nors ir nelabai gausus, bet geros sudėties ir tvirtai dirigento p. Martinonio valdomas, visai gražiai padainavo Karnavičiaus ir St. Šimkaus Respublikos Prezidentui skirtas kantatas.

Šis Martinonio ir visų koncerto programos dalyvių nemokamas darbas muzikos ir liaudies labai yra labai kilnus ir girtinas. Todėl šiems meno dirvos darbininkams reikalinga pareikšti pagarba ir palinkėti ištvermės.

Dėl programos tinkamumo kareivių auditorijai, reikia pripažinti, kad ji buvo visai tinkama, tik gal būtų naudinga kiekvieną programos numerį, prieš pradėdant vykdyti, paaiškinti. Toks atliekamo dalyko platesnis paaiškinimas pasitarnautų programos populiarumui ir labiau sudomintų klausytojus.

ne kur kitur, suplevėsavo pirmosios atkurtosios Lietuvos kariuomenės vėliavos, todėl Vilniuje dabar geriausiai dera švęsti centrinę ir kariuomenės šventę. Todėl ši diena, kai mūsų kariuomenė gali pirmą kartą savo tradicinę metinę šventę švęsti Vilniuje, tai yra nepaprastas faktas, didžiulis įvykis, istorinė diena. Dienraštis kariuomenės šventės proga idėjo pasikalbėjimus su kariuomenės vadu b. gen. St. Raštikiu ir Vilniaus rinktinės vadu d. gen. V. Vitkausku, K. Venčio straipsnį „Pasitikėjimas savo tauta pagimdė lietuvišką kariuomenę“, Ant. Jokimo eilėrašį „Gauskit trimitai“, kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio šaržą ir tris karines nuotraukas.

„XX Amžius“ kariuomenės šventės dieną išėjo su sveikinimu kariams: „Sveikiname karius, iškėlusius mūsų vėliavą Gedimino kalne“. Dienraštis vedamajame rašo, kad kariuomenės šventę minime dar su didesniu susikaupimu ir pasiryžimu. Kai aplinkui žvanga ginklai, griūva valstybės ir didžios imperijos grūmiasi dėl savo ateities, mūsų akys nukrypsta į mūsų karius. Jie, karui suliepsnojus, tuojau stojo mūsų sienų saugoti, kad besirungiantieji nepaliestų mūsų neutralaus ir taikaus krašto. Jie buvo verti nešti mūsų trišpalvę vėliavą į Gedimino kalną — ten ir mūsų karių lopšys, ten bočių prabočių pulkų vadų kaulai, ten didžios mūsų šalies ateities viltys. Tiesa, kai palyginame mūsų karių pulkus su milijoninėmis kitų šalių armijomis, mūsų ginklo jėgos ne vienam atrodo labai kuklios. Tai yra tiesa, bet tiesa, kuri mus ne neviltin stumia, bet dar daugiau sutelkia visus būdėti savo laisvės ir nepriklausomybės sąrgyboje. Pulakai gali stovėti prieš armijas, kai jė, be plieno ginklo, yra nukalti vienos nepalaužiamos tautos valios, jos neužslopinama tikėjimo į tautos ateitį. Tokie yra mūsų kariai, tokia yra tauta, kuri savo sūnus į pulkus siunčia. Dienraštis šia proga idėjo pasikalbėjimą su b. gen. V. Nagium apie mūsų kariuomenės atsikūrimo pirmąsias dienas, paskelbė pirmąjį įsakymą kariuomenei, pavadintą „Mūsų kariuomenės gimimo metrikai“, reportažą iš kareivinių „Diena, kuri padarė mane vyru“, Sąjungos Ginkluotoms Krašto Pajėgoms Remti Centro Valdybos atsišaukimą, Česlovo Dūdos straipsnį „Žvalgai erdvėje“ ir krašto apsaugos ministro b. gen. K. Musteikio, kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio, kariuomenės štabo viršininko d. gen. St. Pundzevičiaus, Vilniaus rinktinės vado d. gen. V. Vitkausko ir b. gen. Nagiaus atvaizdus. Be to, vėliau dienraštis idėjo D. Jasaičio straipsnį „Kariuomenės šventę atšventus“.

„Vilniaus Balsas“, išimtinai skirtas kariuomenės šventei, išėjo su sveikinimu: „Sveikiname savo garbingą kariuomenę, švenčiančią metines sukaktuves Vilniuje“. Dienraštis pirmoje vietoje idėjo specialų kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio straipsnį, kuris yra toks: „Džiaugiasi visi lietuviai ir visa Lietuva, kad po dviejų dešimtmečių Lietuvos sostinė Vilnius vėl grįžo prie savo motinos Tėvynės. Bet ypatingai džiaugiasi mūsų kariuomenė, nes jos atstovai, Vilniaus rinktinės kariai, pirmieji pradėjo istorišką žygį į Vilnių, į mūsų dar gana jaunos kariuomenės lopšį. Ar ne džiugu, kad šiais metais lapkričio mėn. 23 dieną kariuomenė savo dvidešimt pirmąsias metines sukaktuves švenčia tame Gedimino mieste, kur ji lygiai prieš dvidešimt vienerius metus oficiališkai pradėjo gyvuoti. Be šio džiaugsmo, kariai šiandien jaučia ir didelę atsakomybę, nes pirmiausia jiems yra uždėta šventa ir didelė pareiga visomis priemonėmis, net ginklu ginti savo gimtąjį miestą, kaip ir visą Tėvynę, nuo visokių pavojų ir pasikėsinių. Šiam uždaviniui atlikti kariai savo kraujo ir gyvybių nepasigailės. Svarbu, kad ir visi tautiečiai, kas kaip ir ką gali, padėtų kariams. Visi bendromis jėgomis turime išsaugoti ir išsaugosime tai, kas mums priklausė, mūsų yra ir mūsų bus. Kariuomenės šventės proga visų karių vardu aš sveikinu brolius ir seses vilniečius ir vilnietes, siūsdamas jiems per „Vilniaus Balsą“ mūsų nuoširdžiausius linkėjimus. Tamstų ištvermingumas ir karšta Tėvynės meilė bus daug kam iš mūsų gražiausiu pavyzdžiu ir pamokymu, kaip reikia savo Tėvynę mylėti ir už ją aukotis. Ačiū Tamstoms už tai“. Dienraštis idėjo nuotaikingą vedamąjį „Teisingumo triumfas“ ir visą eilę vertingų karinio turinio straipsnių: V. Kemežio „Mūsų kariuomenė ir Vilnius“, E. Krasausko „Vilnius laukia savo senojo herbo“, ats. psk. St. Butkaus „Per Vilnių į Nepriklausomybę“, Petro Babicko „Vilniuje pasidairius“, kpt. S. Urbono „Kariuomenės šventė Vilniuje“, ats. plk. ltn. P. Gužo „Lietuvos kariuomenės užuomazga Vilniuje“, Gediminėno „Lapkričio 23 d. išvakarėse“, ats. mjr. P. Gudelio „Pirmoji Lietuvos nepriklausomybės kovų auka“, B. J-yys „Mūsų kariuomenės darbo reikšmė tautai“, ats. kpt. K. Naunčiko „Ilgesys prie demarkacinės linijos“ ir J. Kalnėno „Lietuviškas karingumas“. Šiuose straipsniuose pateikta daug vertingos medžiagos ir įsidėmėtinų originalių minčių. Be to, dienraštis idėjo Gediminėno eilėraštį „Gedimino pilies papėdėje“ ir „Ką savanoris pasakojo“ ir Respublikos Prezidento Antano Smetonos, kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio, Vilniaus rinktinės vado d. gen. V. Vitkausko atvaizdus ir šešias karines nuotraukas.

Karinė spauda. „Kardas“ kariuomenės šventę minėjo dviejuose numeriuose. Prieš šventę idėjo vedamąjį „Kariuomenės šventės išvakarėmis“ ir J. N-o straipsnį „Ir vėl mūsų trispalvė Gedimino kalnė“, o šventei praėjus idėjo platų iškilnių aprašymą Vilniuje, S. Dagienės str. „Vilnių aplankius“ ir V. K-no ilgą ir išsamų str. „Lapkričio 23-ji ir Lietuvos saugumas“. Žurnalas gausiai iliustruotas kariuomenės šventės iškilnių nuotraukomis.

„Trimitas“ idėtamė vedamajame „Kariuomenės šventė“ iškelia tai, kad šiemetinė kariuomenės šventė įvyksta nepaprastomis aplinkybėmis. Tos nepaprastos aplinkybės yra Vilniaus atgavimas ir Europos karas. Straipsnis baigiamas šiais prasmingais žodžiais: „Kariuomenės šventė mums, šauliams, yra giliai pažymėtina diena. Mes esame artimiausi kariuomenės talkininkai. Pirmieji šauliai, kaip ir pirmieji kariai, liejo kraują Nepriklausomybės kovų laukuose. Todėl karius ir šaulius jungia ne tik bendri tikslai ir bendras darbas, bet sieja kraujo ryšiai ir gyvybės aukos, sudėtos ant to paties Tėvynės laisvės aukuro. Garbingąją Lietuvos kariuomenę stiprinti yra mūsų tiesioginis uždavinys“. Be to, idėtas apžvalginis str. apie mūsų kariuomenės atgaivinimą ir

Nauji kalendoriai kariams ir „Kario“ skaitytojams

NETRUKUS IŠEINA IŠ SPAUDOS:

1) Didelis, spalvotas sieninis karių kalendorius, papuoštas naujomis istorinėmis giliaspaudės nuotraukomis. Šį kalendorių gaus visi „Kario“ skaitytojai, išsirašiusieji laikraštį iki 1940 m. sausio 10 d.

2) Naujas kišeninis kario kalendorius — visai kitoks, negu pereitais metais: mažo formato, su vieta užrašams, su pačiomis svarbiausiomis ir kariui būtinomis žiniomis, uniformų pavyzdžiais ir nauju spalvotu Lietuvos žemėlapiu.

jos žygius, Maironio eilėraštis „Pirmyn į kovą“ ir Pr. Būdyčio eilėraštis „Mūsų ginklui“. Žurnalas gausiai iliustruotas kariuomenės gyvenimo ir Vilniaus miesto nuotraukomis, o taip pat idėti Respublikos Prezidento Antano Smetonos ir aukštosios kariuomenės vadovybės atvaizdai.

Savaitraščiai. „Ūkininko Patarėjas“ kpt. S. Urbono str. „Tėvynės gynėjų šventė Vilniuje“ iškelia mintį, jog mūsų kariuomenės susikūrimas įvyko ne prieš 21 metus, bet jis slepiasi gilioje amžių glūdumoje. Kalbėdamas apie mūsų kariuomenės šių dienų uždavinius, str. autorius pabrėžia, kad amžinas Vilniaus išlaikymas mūsų lietuviškų žemių ribose yra pats didžiausias ir kilniausias Laisvosios Lietuvos ir jos modernios ginklo pajėgos tikslas ir idealas. Todėl, kaip toliau str. sakoma, tik būdami visiškai vieningi, kultūringi ir gerai apsiginklavę drąsiai sutiksime naująją Lietuvos ateitį, prieš kurią esame mes visi lygiai atsakingi.

„Mūsų Laikraštis“ kariuomenę sveikina šiais žodžiais: „Sveikiname mūsų narsiąją kariuomenę ir jos pulkus atvauduotoje sostinėje Vilniuje“. Laikraštyje idėti R. Ramunėlio str. „Nežinomas Kareivis“ ir ats. b. gen. K. Ladygos atsiminimai iš kovų dėl Nepriklausomybės. Be to, idėtos kelios karinės iliustracijos.

„Darbas“ idėjo vedamąjį „Mūsų laisvės saugotoja“, darbininkų sveikinimus Respublikos Prezidentui, krašto apsaugos ministrui ir kariuomenės vadui, Algim. Bundzos str. „Mūsų kariuomenės sukaktis“ ir kelias karines nuotraukas.

„Jaunoji Karta“ kariuomenės šventę paminėjo vienu straipsniu ir viršelyje idėjo gražią nuotrauką „Pajūrio sargybinis rudenį“.

„Spinduliai“ kariuomenės šventės proga nuotaikingame vedamajame skatina tautiečius atkurti savanorių Lietuvą, be to, idėjo karinių nuotraukų.

„Lietuvos Ūkininkas“ str. ir iliustracijomis vaizduoja mūsų kariuomenės žygius.

Atitinkamais straipsniais ir nuotraukomis kariuomenės šventę minėjo ir kiti mūsų laikraščiai: „Sėkmadienis“, „Suvalkų Kraštas“, „Žemaičių Prietelius“, „Policija“ ir t. t. Apskritai, visi laikraščiai iškelia mūsų kariuomenės vaidmenį Lietuvos nepriklausomybės apgynimo žygiuose ir pabrėžia svarbiausius kariuomenės ir visuomenės šiandieninius uždavinius. Kariuomenės šventei praėjus, laikraščiai idėjo plačius iškilnių aprašymus, juos pailiustruodami būdingesniais iškilnių vaizdais.

„KARIO“ SKAITYTOJAI TAUTIEČIAI!

Nelaukime, kol laikraštį 1940 m. mums išrašys mūsų kariai. Visi iki vieno išsirašykime iš anksto „Kari“ patys. Pasinauokime pridėdama pašto perlaidą. KARIAI, visi organizuotai ir nedelsdami išsirašykime „KARI“ 1940 m. ar jų daliai sau ir savo artimiesiems!

Bomba panosėj

Pokštininko memuarai

Eilinis Silvestras Kaladė yra mažo ūgio, bet didelis rūkorius, turi trumpą nosį, bet mėgsta ilgus papirosus. „Po pirmo“ Silvestras vaikščioja maždaug kaip Napoleonas, o apie dešimtą jau nuolankiai šypsosi, ryja seiles ir vartoja nesudėtingą leksikoną: „Būk žmogus, užfundyk papirosiuką!...“, „Broleli, duok susukt“, „Duok užtraukt“ arba „Palik porą dūmų“...

Jau penktas mėnuo, kai Silvestras žada mest rūkyt.

Anądien, lipdamas laiptais, pastebėjau, kaip vikriai Silvestras nuo krašto spaudinyčios nugriebė nuorūką ir, pamatęs mane, sugniaužė saujoje, pasirėmė ant palangės ir nerūpestingai švilpiniavo. Iš patyrimo žinojau, kad tokia Silvestro „medžioklė“ reiškia didžiausią dūmo alkį ir mažiausius išteklius. Ir manyje, kaip papiroso nuorūka, sužibo kūrybos kibirkštėlė, pagavo viesulingas pokštininko įkvėpimas.

Nušokau per tris pakopas ir nubėgau į kazematą. Su trenksmu išplėšiau iš palovės dėžutę ir ant kuklios, pilkos antklodės atidariau papirosų fabriką. Papirosus dirbau „patobulintus“: į tabaką įberdavau po žiupsnelį parako...

Išėjęs į koridorių, nusižiovavau, užsikosėjau ir, beveik apsikabinęs spaudinyčią, griausmingai nusispioviau.

— Velniava! — užkalbinau, lyg tai prie lango stovintį Silvestrą, lyg tai spaudinyčią. — Tokie drėgni, lietingi orai, o čia žmogus dar prisirūkai — stačiai, gerai išgalastos britvos plaučiams ir visam kareiviškam organizmui.

Silvestras pakraipė galvą, numykė:

— Mesk rūkyt, — pasakė, žiūrėdamas į lubas.

Aš net pašokau. Plestelėjau delnu sau į kaktą ir sušukau:

— Gerai sakai! Aišku, mest rūkyt ir kvit! Prisitrauki, prisismalini, žmogus, ir kas iš to?! Plaučiai vaitoja, kepenys riečias ir graudžiai kukuoja, atmintis silpnėja. Sako, ir akims nesveika, ogi ir pinigų bereikalingas švaisty-

mas. Po perkūnais!...

— Tai ką, meti? — paklausė Silvestras.

— Aišku. Nėra kvailio, taip sakant, pačiam save sąmoningai žudyti. Daugiau nė dūmo!

Silvestras pažiūrėjo į mane, nusišypsojo ir sako:

— O kišenėj, tur būt, dar turi papirosų? Neiškęsi ir užsirūkysi.

Prikandau lūpą.

— Tiesa, sakai, turiu keletą. — Išėmiau iš kišenės ir užsimojau mesti į spaudinyčią. — Šalin, sakau, piktoji dvasia! Šalin gyvenimo ir pinigų žudikai!..

Bet Silvestras pertraukė mano didingus žodžius:

— Duok geriau man. Aš sunaikinsiu.

— Kaip sau nori, — tariau. Nors gaila draugui nuodus, taip sakant...

Silvestras sugriebė papirosus.

— Tiek to, — pasakė. — Tuos surūkęs ir aš mesiu.

Mačiau, kaip Silvestras sutiko skyrininką, nusišypsojo, grakščiai išsiėmė papirosinę ir pasiūlė:

— Gal malonėsit, tamsta skyrininke. Po dūmeį, taip sakant...

— Dėku, dėku... — Skyrininkas muistėsi, kaip veršiukas prie tvoros, už kurios auga avižos. — Dėku, bet nenoriu. — Ir nurijo seilę.

— Bet malonėkit, tamsta skyrininke...

— Tiek to. Ką čia... — Niurnėjo skyrininkas, bet paėmė ir užsirūkė.

Užtraukęs keletą dūmų, Silvestras sukryžiuavo kojas, pasirėmė į sieną ir palinko į skyrininką.

— Tai kaip ten, taip sakant, kaip ten su tuo mano „be eilės“?

— Ką gi, pažiūrėsim: — Skyrininkas nupurtė pelenus. — Smulkmena...

— Puch!.. — Sprogo papirosas skyrininko panosėje.

Jis pašoko, išsižiojo. Atsipeikėjęs trenkė papirosą į kampą.

— Po velnių! — sušuko. — Vadinasi taip... Na, palauk! — Ir nuėjo.

Aš užguliau ant palangės ir užsiėmiau burną. Pro pirštus, kaip smagūs upokšniai, nesulaikomai veržėsi juokas.

— Puch!... — Išgirdau, kaip sprogo ir Silvestro papirosas.

Jis sugriebė mane už pečių.

— Tai tu, velnias, — šniokštė, — tai tu užtaisei!..

Atsigrižau.

— Ko nori? — pasakiau. — Pats matei, kai norėjau mesti į spaudinyčią. Bet užsigeidei, tai ir atidaviau... — Ir vėl užguliau ant palangės.

Anis

... Nauji „Kario“ prenumeratoriai 1940 m...

MOKYKLAI IR KARIUOMENĖ

KRANKLYS KRANKSI

Javų laukai pajuodavo arimais, apmirė šilai. Lauke krinta viens po kito lietaus lašai dangumi storos marškos vingiuojas. Šaltos, nejuokios, kaip rudens naktis. Iš baimės ar skausmo nugeltę medeliai dreba vėjo negailestingai bučiuojami. Tik dangus žvera, tik vėjas, rudenio vėjas švilpia. Ir varnos kranski, lyg mirties šmėklos.

Aštuntoji ir septintoji klasė tą dieną buvo lauko pratimuose. Aštuntokai — lauko sargyboje; septintokai puolė.

Tyliai, lyg šešėliai, slinko septintokų žvalgai nuo uždangos prie uždangos, nuo krūmo ligi krūmo, nuo medžio ligi medžio. Net nukritę kur-ne-kur lapai ar sausos šakos po jų kojomis įkyriai traškejo ir trynėsi. Septintokai puikiai suprato, ką reikėtų jų laimėjimas. Sakysim, ima ir sučiumpa aštuntokų apsaugos postą, išblaško visą lauko sargybą... O! Kiek tada būtų kalbų, džiaugsmo, pasididžiavimo! Todėl ir slinko jie, lyg lapės, dirbdami ir akim, ir klausa, ir nujautimu.

Juo toliau, juo jų slinkimas darėsi lėtesnis ir atsargesnis — dabar kiekvienam žingsny galima buvo sutikti priešą. Gi užlipti priešui ant nosies, kitaip sakant, pakliūti patiems į spąstus, nebuvo jokio noro. Visos pastangos buvo dedamos — patiems pirmiau pastebėti priešą ir jį, lyg musę vortinklyje, apipinti.

Praslinkę paskutinį vienkiemį, ėmė artintis krūmuota pieva prie nedidelio miškelio. Nunuoginti beržai ir juosvai žalios pušys bei smailos, lyg gotiško stiliaus, eglės darė gražų rudeninio miško reljefą.

Kiek atokiau nuo miškelio į kairę buvo keletas atskirų medžių.

— Kažin ar negalėtų būti priešo apsaugos postas tame guote? Iš ten geras matomumas, — parodė ranka jaunesnysis žvalgas, vos tik išėjęs iš vienkiemio.

Tuo pačiu laiku ten beržuose sukranksėjo kranklys. Sukranksėjo tris kartus iš eilės.

— Ta vieta blogai užmaskuota ir ten lengva būtų apsaugos postą pastebėti, — samprotavo vyresnysis žvalgas.

Tuo metu jie jau šliaužė pievos pakrūmiais o vienkiemyje pasirodė septintokų visas žvalgybinis skyrius. Kranklys vėl sukranksėjo tris kartus...

— Jeigu ten būtų žmonių, tai kranklys nekranksetų, — vėl pridėjo vyresnysis, atkakliai apžiūrėdamas prieky susipynusius tankius krūmus.

— Juk kranklys bailus.

— Gali būti! — patvirtino ir jaunesnysis.

Pamiškės vėjelis maloniai rinko nuo pušų silpną šakų kvapą ir juo švelniai kuteno žvalgų uosles. Jie gi, sustabdę žvalgomojo patrulio branduolį vienkiemyje, kaip gyvatės, slinko į miško pakraštį, aplenkdami atskirų beržų ir pušų guotą. Greitai jie dingo tankiam miško skiaute.

Tuo tarpu žvalgomojo patrulio viršininkas vienkiemyje aiškino pasiūstųjų žvalgų veiklą.

— Matot! Jie sustabdė branduolį čia, vienkiemyje, kadangi iš jo išeiti mums pavojinga, kol neištirtas miško pakraštys, — kalbėjo jis, — tik, pala, jie vieną klaidą daro, kad abu sulindo į mišką ir ryšys su branduoliu kuriam laikui gali nutrūkti...

Vos tik žvalgai įžengė geras varsnas į mišką, kuris buvo tiek siauras, kad jau matės ir antras pakraštys, kai vienu laiku iš pryšakio ir iš užpakalio pasigirdo įsakymai:

— Stok! Mesk ginklus! Nė iš vietos! Žvalgai buvo apsupti. Ir pirma, negu jie spėjo, atsipeikėti, aštuntokai juodu nuginklavo ir nusivedė.

Viskas vyko labai staigiai ir labai greitai. Tačiau likusiam vienkiemy septintokų patruliui pasirodė įtartina, kad žvalgai ilgai nepasirodo, ir jie pradėjo nerimti.

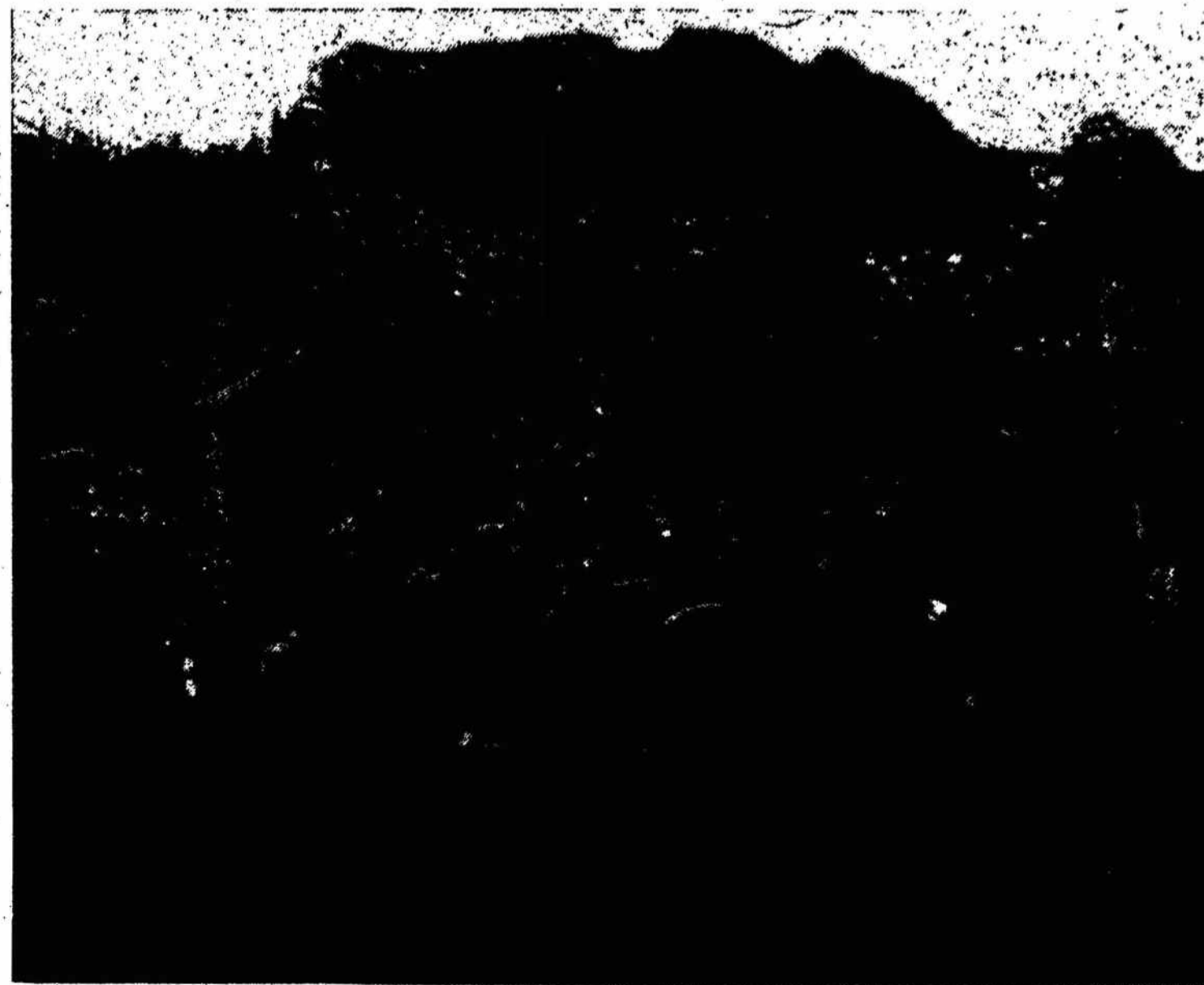
Tuo tarpu pora aštuntokų užsidėjo sugautų žvalgų kepurėmis, kurios buvo perrištos baltais kaspinais ir, išlindę į miško pakraštį, davė ženklą žengti pirmyn.

Patrulis drąsiai slinko sauja per krūmus į mišką, o beržuose vėl sukranksėjo kranklys.

Kai patrulis tik įžengė į mišką, jis pasijuto pakliuvęs į spąstus, tačiau jau buvo per vėlu. Jis buvo apsuptas ir nuginkluotas.

Pratimo vadovas ypatingai pagyrė aštuntuokų apsaugos postą, kuris taip mokėjo imituoti kranklį, pasislėpęs atskirų medžių guote.

Juozas Rimas

ŽYGIUOJANT

Aleksandras Juška

Žengia kuopos, batalionai,
Džiaugias širdys milijonų,
Beria sesės gėlėmis,
Trypia bėriai eilėmis.

Vėliavos aukštai plevena —
Gedimino metų mena...
Staugia vilkas vėl pily,
Aid i džiaugsmas mūs šaly.

Gatvėm, skersgatviais, takais
Minios plaukia nemunais —
Trūko pančiai kaliny...
Sveiks, išlaisvinęs kary!

Žvanga plienas, dunda žemė,
Šviesių ateitį mums lemia —
Šiam triumfe, sūkury
Šaunią dainą trauk, kary!

Jau nušvito laisvės rytas —
Negirdėtas, nematytas.
Ošia medžiai šakomis,
Žengia broliai gretomis.

Iš skautų sventes Vilniaus Vytauto D. gimnazijoje (XII. 8.)

KARINIO EILĖRAŠČIO KONKURSA

Gimnazijų, aukštųjų (universiteto, institutų, akademijos) ir kt. mokyklų moksleiviams bei studentams skelbiame konkursą karinio turinio eilėraščių. Nurodydami motyvą, temas paliekame visai laisvas. Galima, pav., rašyti iš įvairių ginklo rūšių gyvenimo, nuotaikų, istorijos, žygio į Vilnių, maršų, žygio dainų ir t. t.

Eilėraščių konkursui baigti išsiųsti 1940 m. sausio 20 d. Eilėraščių dydis neaprežtas. Skaičius taip pat.

Pasirašyti slaptyvardžiu, prie rankraščių prisegant ar prisiviant užklijuotą vokelį su tikra pavarde, mokyklos pavadinimu, klase ar kursu ir adresu. Siųsti rankraščių tarifu „Kario“ Redakcijai.

Bus premijuota penkių autorių eilėraščiai, už kuriuos, išspausdinus, išmokėtas padidintas honoraras ir tuoj pat išsiųsta dovanų knygomis.

Jūry komisiją sudarys karinės spaudos ir rašytojų atstovai.

MOKSLEIVIAI — „KARIO“ DRAUGAI

„Kario“ platinimo konkursas

Šiais metais visos Lietuvos mokyklos parodė daug meilės Lietuvos kariams, o taip pat daug susidomėjimo karine spauda. „Karys“ buvo nuolatinis moksleivių draugas. Gimnazijose ėjo varžybos, kuri daugiau prenumeratorių turės. Kaip atsiename, pirmąją vietą išplėšė šiaulių berniukų gimnazija su energinguoju platintoju moksleiviu *Ivanausku*. Antrąją ir trečiąją vietą pasidalino Kėdainiai ir Panevėžys. Platintojams buvo paskirtas piniginis atlyginimas nuo surinktų prenumeratų.

1940 m. taip pat skelbiame visoms Lietuvos mokykloms „Kario“ platinimo konkursą. Visi platintojai gaus nuošimčius nuo prenumeratų, o pirmųjų penkių vietų laimėtojai dar ir kitų dovanų knygomis. Laimėję platintojai bus vertinami pagal visam mokyklos mokinių skaičiui atitinkantį prenumeratorių skaičių, kad nebūtų nuskriaustos mažiau mokinių turinčios mokyklos.

Platinimo sąlygas žiūrėk bendruose pranešimuose platintojams.

SKAUTAI VILNIUJE

Vilniuje paskutiniu laiku buvo trys lietuvių skautų draugovės ir vienas lietuvių skautų būrelis. Dabar steigiasi dar 2 jūrų skautų laivai, 1 skautų vyčių draugovė, 1 jaun. skautų draugovė ir didelis skautų vienetas.

VILNIAUS MOKSLEIVIAI PAS ŠVIETIMO MINISTRĄ

Gruodžio 9 d. Vilniaus lietuvių gimnazijos mokinių delegacija atvyko į Kauną pas švietimo ministrą ir buvo nuoširdžiai priimta.

VILNIUJE ĮKURTAS SKAUTŲ TUNTAS

Gruodžio 8 d. Vilniuje buvo didelės skautų iškilmės, kuriose dalyvavo apie 600 skautų iš visos Lietuvos. Ta proga Vilniaus skautai buvo įjungti į Lietuvos Skautų Sąjungą, įsteigiant Vilniaus Tuntą. Tuntininku paskirtas mok. A. Mečionis, pavaduot. — mok. H. Horodničius ir padėjėju — sktn. St. Jameikis. Tą dieną buvo ir daugiau skautiškos programos: iškilmės Gedimino kalne, kur brolijos vadas plk. J. Šarauskas pasakė nuotaikingą kalbą ir nurišo gėdulo kaspinus nuo skautišku vėliavų; Aušros Vartuose pasimetsta su Gedimino pulko kariais; apdovanoti pasižymėjimo ženklais nusipelnę Vilniaus lietuviai ir skautų veikėjai. Vakare buvo pasilinksminata.

„AUŠROS“ BERNIUKŲ GIMNAZIJA

Šaulių būrio veiklus, energingas vadas, ats. ltn. Ptašinskas, išvyko Vilniun. Šauliams moksleiviams jis palinkėjo smarkiu tempu rengtis Tėvynės sargybai ir darnaus, našaus šauliško darbo. Naujuoju būrio vadu paskirtas ats. ltn. B. Teišerskis.

Karinio rengimo pamokose mokomės rikiuotės ir darome veiksmus su šautuvais.

J. R.

VILNIUS

Vilniaus Valstybinių Vytauto Didžiojo berniukų gimnazijos ir kunigaikštienės Birutės mergaičių gimnazijos moksleivių susirinkimo, įvykusio 1939 m. gruodžio mėn. 7 dieną rezoliucija.

Mes, Vilniaus valstybinių Vytauto Didžiojo ir kunigaikštienės Birutės gimnazijų mokiniai, negalėdami pakęsti lenkų gimnazijų mokytojų ir mokinių akiplėiško elgesio, kuris žemina mus ir įžeidžia tautinius mūsų jausmus, reikalaujame:

1. Uždaryti streikuojančių lenkų gimnazijas ir kitas vidurines jų mokyklas.
2. Griežtai nubausti, pagal paskelbtą parėdymą, mokytojus ir mokinius, kurie kelia streikus.
3. Gražinti buvusias mūsų gimnazijos patalpas. (Buv. Ožėškienės gimnazijos rūmus).

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

SIAULIŲ ĮGULA. Gruodžio 5, 6 ir 7 d. šiaulių įgulos kariai turėjo progos pamatyti Lietuvos Dailininkų Sąjungos suruoštą „Aušros“ muziejuje meno parodą. Apie dailininkus ir jų kūrybą paaiškino dailininkas Bagdonavičius. Paroda kariai liko labai patenkinti.

Rudenį, esant palankioms oro sąlygoms, Gubernijos įgulos rajone buvo atliekami rajonui pagražinti paruošiamieji darbai. Ypač daug darbo padaryta rajono parkė, kur prisodinta dekoratyvinių medelių ir paruošti gėlynai.

Įsikūrus Šiauliuose Valstybiniam Teatrui, įgulos kareiviai turi progos dažnai ir labai pigiomis kainomis pamatyti teatro vaidinimus.

Psk. Gulbinskas

3. DRAGŪNŲ GELEŽINIO VILKO PULKAS. Šio mėn. 10 d. Vilniaus radiofonas transliavo 3. dragūnų pulko gr. Labucko paruoštą kariuomenės radijo pusvalandžiui radijo vaizdelį: „Šventvakaris dragūnų kareivinėse“. Vaizdelį režisavo ir pravedė gr. Labuckas. Jį atliko pulko kariai. Pusvalandžiui vadovavo plk. Šarauskas.

Psk. Garliauskas

SEREDŽIAUS ĮGULA. Kun. Birutės K. M. Š. D-jos Seredžiaus skyriaus atidaryti vieno mėnesio rankdarbių kursai birutininkėms ir šaulėms. Kursai neapmokami. Kursų lektore pakviesta birutininkė Naruševičienė, kuri yra baigusi meno mokyklą.

Kursai veikia kas antrą dieną vakarais. Kursais susidomėjimas didelis.

XII. 9 d. 17 val. įgulos salėje kariams agronomas Ramanauskas skaitė paskaitą: „Lietuvos pieno ūkis“.

San. psk. Grigoras

9. PĖST. L. K. VYTENIO PULKAS. Kaip kasmet, taip ir šiemet, kitiems metams kariai savo namiškiams išrašo visų taip mėgiamą „Kari“ žurnalą. Šiemet vien tik mokomosios kuopos mokiniai per būrininką psk. Markevičių išrašė „Kari“ namiškiams 65 žmonės.

Eil. Vladas Žukauskas

IŠ GRAŽAUS VALKININKŲ KAMPĖLIO. Išsilaisvinimo valandą Vilniaus srities gyventojai visur gražiai sutiko mūsų karius. Labai gražiai mūsų šaunuosius raštininkus sutiko ir valkininkiečiai. Šio gražaus, smėlėto, lietuviško kampelio gyventojai labai pamilo mūsų karius. Jie gėrėdavosi tiesiomis gretomis, gražiomis dainomis, juos lydėdavo bežygiuojančius į pamaldas. Mūsų kariai mylėjo ir vietos žmones ir daug ko jiems parodė. Nuoširdus pulko vadas mielai padėdavo vietos šauliams ir prieš šio pulko išvykimą leido savo pulko orkestrui kaime ir miestelyje koncertuoti. Vietos būrio šauliai Valkininkuose ir Čižiūnų kaime buvo suruošę gyventojams koncertus. Pulko orkestras puikiai atliko muzikalinę dalį. Buvo pagriežta įvairių maršų ir vertingų lietuvių kūrinių. Vietos gyventojai entuziastiškai sveikino mūsų karių nuoširdumą ir koncertuose jautėsi šventės nuotaika. Salė buvo dekoruota tautos vyrų paveikslais, tautinėmis vėliavomis ir vainikais. Šaulys Janušauskas koncerto metu davė gražių informacijų. Po koncerto Čižiūnuose jaunutės lietuviškos įteikė kapelmeisteriui ir karininkams rūtų puokštes. Gražiai padėklamavo mažos mergytės tautiškų eilėraščių. Be to, gražiai su visuomene atsiveikino ir karininkai. Čižiūniečiai visą laiką kėlė ovacijas Respublikos Prezidentui, kariuomenės vadovybei ir kariams. Valkininkiečiai ilgai prisimins nuoširdų pulko vadą, karininkus ir karius ir orkestro gražų pasirodymą.

Janušauskas

PALYDINT Į ATSARGĄ KARI DRAMATURGĄ. Gruodžio 1 d. išėjo į atsargą 7. pėst. pulko psk. Juozas Kuzma, kuris kariams gerai yra pažįstamas iš jo karinių dramų veikalų ir radijo vaizdelių.

Psk. Juozas Kuzma yra gimęs 1912 m. Zarasų apsk., Dusetų vl., Pažegės km. 1932 m. gegužės 4 d. savanoriu stojo į kariuomenę ir buvo paskirtas į 4. pėst. pulką. Karinėje tarnyboje jau iš pat pradžių jam neblogo sekėsi, nes pirmuoju

baigė mokomąją kuopą ir iš karto buvo paaukštintas į jaunesniojo puskarininkio laipsnį. Be to, už gerą mokymąsi buvo apdovanotas laikrodžiu. Baigiant karo tarnybą, psk. Kuzmai buvo pasiūlyta liktinio tarnyba, kurią jis mielai priėmė, nes karinis gyvenimas jį tik džiugino. Netrukus už gerą pareigų žinojimą ir sąžiningą jų atlikimą buvo pakeltas į puskarininkio laipsnį. Po to, kaip gabus puskarininkis, buvo išsiųstas į karo meteorologijos kursus, kuriuos sėkmingai baigė. Sėkmingai yra baigęs ir likt. puskarininkių 5 mėnesių tobulinimosi kursus. Psk. Kuzma buvo gabus ne vien kursuose, mokymasis. Jis buvo puikus ir savo tarnybos pareigose ir jas atlikdavo su noru bei atsidėjimu, už ką valdinių buvo gerbiamas, o viršininkų aukštai vertinamas liktinis. Atliekamą nuotarnybos laiką jis sunaudodavo kultūriniam darbui. Rengdavo įgulose vakarėlius, iškylos, kuriuose buvo vaidinama ar skaitoma dažniausiai jo paties sukurti dalykėliai. Po nusisekusios pradinės kūrybos, psk. Kuzma ėmėsi rimtesnio kūrybinio darbo ir neilgai laukus, kariūnui Raugui padedant, parašė eilėraščių rinkinėlį „Balti balandžiai“. Po to pats vienas parašė rimtas karinio turinio dramas: „Kovų sakalai — Narsieji sakalai“, „Drąsiųjų svajonių didvyriai“, „Partizanų daina“ ir komediją „Linksmi kareivėliai“.

1936 m. rugsėjo 1 d. psk. Kuzma buvo perkeltas į 7. pėst. pulką, kur liktinaudamas sukūrė: „Išgelbėk mus, Viešpatie“, „Sumanus eilinis Kempė“, Žemaitijoje pagarsėjusią 16-kos paveikslų dramą „Jeigu kultų karas“ ir nemažesnės vertės 4-rių paveikslų pjesę „Pasienio incidentas“. Be to, psk. Kuzma sukūrė apie dešimt vertingų karinio turinio radijo vaizdelių, kurie visi buvo transliuoti iš poligono ar radiofono Kaune. Radijo vaizdelį „Sugrįžimas“, kuris pirmą kartą iš Vilniaus, įžengus į jį kariuomenei, buvo transliuojamas, irgi parašė psk. Kuzma. Transliacijoje dalyvavo ir pats autorius, atlikdamas svarbiausias roles.

Psk. J. Kuzma labai mylėjo karinį gyvenimą ir visa savo siela bei išgalėmis tą meilę skiepijo kitiems. Jo visi veikalai perdėm kariniai, kupini Tėvynės meilės ir pasiaukojimo. Kariai mokomi būti kilniais, tačiau ryžtingais ir drąsiais. Didžiausiu pasisekimu po kelis kartus jo dramoms buvo vaidintos visoje Žemaitijoje ir Klaipėdos krašte. Psk. Kuzma buvo gabus ir aktorius, ir dažniausiai pats atlikdavo svarbiausias roles, kas dar daugiau padėdavo pasiekti veikalų paskirtį.

Už veikalus „Žygis per Lietuvą“ ir „Sumanus eilinis Kempė“ pulko vadas įsakyme pulkui pareiškė psk. Kuzmai tarnybos vardu pagyrimą ir paskyrė piniginę premiją.

Psk. J. Kuzma buvo kultūringas ir išsilavinęs žmogus. Visiems buvo draugiškas ir subuvimuose visų laukiamas svečys. Kaip viršininkų, taip ir draugų buvo gerbiamas ir mylimas.

A. G.

ŠAULIŲ GYVENIMAS

PAVYZDINGI ŠAULIAI. Iš internuotųjų stovyklų atstinka vienam kitam internuotajam pabėgti. Tokie pabėgėliai gyventojams pridaro žalos plėšikavimu ir kitais būdais. Todėl kiekvieno lietuvių, juo labiau šaulio, priedermė pabėgėlius sulaikyti ir perduoti saugumo organams. Šauliai tai supranta ir savo pareigą vykdo. Štai Tryškių geležinkelio stoties šaulių būrio vadas A. Norvilas tarpustotyje Pavenčiai-Tryškiai neseniai suėmė 4 lenkų kareivius, pabėgusius iš Palangos internuotųjų stovyklos. Juos visus pats vienas pristatė Kuršėnų policijai. To paties būrio šauliai V. Sinkevičius ir J. Požerskis Kuršėnų apylinkėje taip pat suėmė pabėgusius 4 internuotus lenkų kareivius, kuriuos pristatė vietos policijai. Šiaulių geležinkelio stoties šaulių kuopos vadas ats. ltn. Z. Gaidžiūnas traukinyje sučiupo taip pat keturis pabėgusius internuotus lenkų kareivius ir perdavė juos Telšių policijai.

RADIJO SIŪSTUVĄ ĮSIRENGIA Radviliškio geležinkelio stoties šaulių kuopa savo kultūrinei veiklai pagyvinti.

Trumpųjų bangų radijo siųstuvas veiks šventadieniais ir dienomis prieš juos. Programą atliks kuopos orkestras, choras bei atskiri šauliai menininkai.

„DIEVE, GINK LIETUVĄ“. Toks užrašas yra ant Pakalnių piliakalnio (Utenos aps.) 1920 m. pastatytojo paminklo — kryžiaus. Piliakalnį globoja Pakalnių šaulių būrys, jį nuolat tvarkydamas ir atitinkamomis progomis aplankydamas.

GELGAUDIŠKIO ŠAULIŲ BŪRIO CHORAS, įsisteigęs dar tik prieš mėnesį, gražiai pasirodė visuomenei lapkričio 26 d. per surengtą vakarą. Chorą diriguoja šaulys kun. Luckus.

MINĖJO DR. VINČĄ KUDIRKĄ, jo mirties 40 m. sukaktuvių proga, Nevarėnų (Telšių r.) šaulių būrys gruodžio 3 d. susirinkime.

APIE ŠIŲ DIENŲ ĮVYKIUS IR ŠAULIŲ UŽDAVINIUS gruodžio 3 d. Palangos šaulių kuopos šauliams skaitė paskaitą šaulių S-gos štabo kpt. Gedmantas.

„**NEMUNO**“ B-VĖS AUKA MOTERIMS ŠAULĖMS SEKLYCIAI ĮSIRENGTI. Rokiškio moterys šaulės dėl lėšų trūkumo vis negalėjo šaulių namuose įsirengti savo seklyčios. Tai sužinojusi, akc. „Nemuno“ b-vė tam tikslui paaukavo penkis šimtus litų.

VISOS ŠAULĖS PAČIOS IŠSIAUDĖ TAUTINIUS DRABUŽIUS. Juodaičių (Raseinių r.) šaulių būrio moterys šaulės, būdamos ūkininkaitės ir suprasdamos tautinių drabužių atgaivinimo reikalą, pačios atliekamu laiku išsiauė tautinius drabužius. Gruodžio 3 d. šaulės atsiskyrė nuo vyrų ir sudarė atskirą skyrių, veikiančią būrio pagrindais. Vade paskirta mokyt. E. Bukauskienė.

APIE VILNIŲ, KAIP MŪSŲ KARIUOMENĖS LOPŠI Zarasų šaulių moksleivių susirinkime skaitė rašinį B. Švalkus. J. Būga skaitė poemą apie Kęstučio mirtį. Būrio vadas ats. j. Itn. Lipas paaikšino iš „Slaptosios kariuomenės“ leidinio.

VILNIAUS ŠAULĖS MOKOSI TAUTINIŲ ŠOKIŲ. Gruodžio 8, 9 ir 10 d. Vilniaus moterų šaulių būrys suruošė tautinių šokių kursus. Mokė moterų šaulių tarybos sporto vadovė šaulė A. Pilvelytė.

ŠAULIŲ AVIACIJOS BŪRIO ŠVENTĖ. Gruodžio 8 d. Šaulių Sąjungos salėje šaulių aviacijos būrys minėjo savo veiklos trijų metų sukaktuves. Minėjimą pradedant, būrio vadas aviac. kpt. Krasnickas padarė pranešimą. Jis savo kalboje priminė, kad 1940 metais liepos 17 d. numatoma jau Vilniuje surengti didelę būrio šventę su plačia programa. Po to buvo meninė dalis. Smuikininkas V. Motiekaitis pagriežė kelis dalykėlius. Paskiau buvo St. Graužino kvartetas, kuris padainavo keletą karinių ir kitų dainų. Po to sekė visa eilė monologų, eilėraščių ir kt.

ŠAULIŲ SĄJUNGOS CENTRINIO CHORO PIRMAS IŠVYKIMAS VILNIUN. Gruodžio 10 d. Šaulių Sąjungos centrinis choras buvo išvykęs į Vilnių, kuris Aušros Vartuose giedojo mišias ir kino teatro „Mars“ salėje atliko koncertą.

ŠAULIŠKASIS JUDĖJIMAS ANAPUS BUVUSIOS ADMINISTRACIJOS LINIJOS. Šiomis dienomis Dūkšto miest. įvyko steigiamasis šaulių būrio susirinkimas, kuriame dalyvavo per 200 žmonių ir beveik visi čia pat susirinkime padavė pareiškimus, prašydami priimti juos į šaulių Sąjungos narių eiles.

Be to, lapkričio mėn. pabaigoje toks pats susirinkimas įvyko ir Turmante, kur taip pat įsisteigė šaulių būrys. Būriui vadovauti ėmėsi iniciatyvos šaulys Vincas Tamošaitis. Dabartiniu metu ir Turmanto būrys turi jau keliasdešimt narių. Dedamos pastangos perimti šaulių nuosavybėn Turmante esamus taip vadinamus Oginskio namus.

Be šių įsikūrusių būrių, dar gana gyvas šauliškasis judėjimas reiškiasi ir Rimšės rajone, kur taip pat yra daug lietuviško jaunimo, norinčio dirbti šaulių eilėse.

Visa tai parodo, kad lietuvių dvasios nei laikas, nei sunki okupacijos priespauda nepajėgė palaužti.

Pr. K-ca

SPORTAS

IŠ L KLASĖS KREPŠINIO PIRMENYBIŲ. Gruodžio 3 d. buvo dvejų vyrų L klasės krepšinio pirmenybių rungtynės, kuriose CJSO įveikė IV gimnaziją 37:28 (19:13) ir Karo Mokykla sunkioje kovoje nugalėjo A. Technikos Mokyklą 31:30 (12:17).

Gruodžio 6 d. buvusiose vyrų L klasės krepšinio pirmenybių rungtynėse LGSF įveikė Taurą 26:25 (12:12, 19:19, 23:23).

Ir moterų pirmenybių rungtynėse LGSF nugalėjo Grandį 15:13 (10:7).

Gruodžio 7 d. buvusiose vyrų L klasės krepšinio pirmenybių rungtynės Aušra nugalėjo ŠŠ Kovą 24:18 (11:10).

Gruodžio 10 d. buvo ketverios L klasės krepšinio pirmenybių rungtynės, vienos moterų ir trejos vyrų. Moterų CJSO nugalėjo Taurą 6:2 (2:2). Vyrų grupėje: Grandis įveikė LGSF 27:11 (9:3); Tauras nugalėjo A. Technikos Mokyklą 32:30 (17:4) ir IV gimnazija įveikė LFLS 24:18 (11:8).

KAUNAS TARPAPYGARDINIŲ STALO TENISO PIRMENYBIŲ NUGALĖTOJAS. Gruodžio 9 ir 10 d. Kaune, Kūno kultūros Rūmų salėje, buvo įvykdytos tarpapygardinės stalo teniso pirmenybės. Šiose pirmenybėse dalyvavo geriausi stalo tenisininkai šių apygardų: Kauno, Šiaulių, Telšių, Panevėžio ir Ukmergės. Nugalėtoju liko Kauno apygarda, finale nugalėjusi Šiaulių apygardą 6:2; antra vieta atiteko Šiauliams ir trečioje vietoje liko Panevėžys, nugalėjęs Telšius 6:2.

Pirmuose susitikimuose Telšiai nugalėjo Ukmergę 6:0, Šiauliai įveikė Panevėžį 6:5 ir Kaunas nugalėjo Telšius 6:0.

Be to, buvo įvykdytos ir individualinės vyrų ir moterų stalo teniso varžybos. Vyrų vieneto nugalėtoju liko Dzindiliauskas (Kaunas), finale nugalėjęs Meilų (Kaunas) 21:14 (21:10); moterų vieneto nugalėtoja liko Vitartaitė (Panevėžys), finale įveikusi Šodaite (Kaunas) 27:25 (21:19).

KAS NAUJA LIETUVOJE

JOKIŲ KLIŪČIŲ SUSISIEKTI SU VILNIAUS SRITIMI. Gruodžio 11 d. prasidėjo visiškai laisvas susisiekimas su Vilniaus sritimi. Kelionėje tereikalinga turėti vidaus pasą ar jį atstojantį dokumentą.

VILNIAUS BURMISTRU PASKIRTAS K. STAŠYS, ilgą laiką vadovavęs Vilniaus lietuvių tautiniam ir kultūriniam veikimui.

LIGONIŲ KASA VILNIAUS APYGARDAI jau įsteigta. Ji apims Vilniaus miestą, Vilniaus, švenčionėlių ir Valkininkų apskritis.

KALTINĖNŲ - ŠVENČIONĖLIŲ PLENTAS jau tiesiamas. Dirba apie 100 darbininkų. Tokiu būdu Vilniaus sritis bus visai patogiai ir moderniai sutvarkyta susisiekimu žvilgsniu.

INFORMUOJA APIE LIETUVĄ IR VILNIŲ. Jau kuris laikas Amerikon mokslo reikalais išvykęs prof. K. Pakštas daugely vietų laiko paskaitas apie Lietuvą ir Vilnių.

VARPŲ MUZIKA VILNIUJE. Nuo gruodžio 2 d. V. D. Karo muziejaus varpas ir Kovų varpų muzika pradėta transliuoti per Vilniaus radiją ir per Vilniuje pastatytus garsiakalbius. Ši transliacija vyksta kasdien 12 val.

NEBEBUS KALĖDŲ EGLAIČIŲ. Kadangi kasmet Kalėdų šventėms Lietuvoje buvo sunaudojama labai daug eglaičių, tai atsiliepdavo ir į miško auginimą, ypač arčiau miesto. Nuo šįmet šio papročio teks atsisakyti, nes finansų ministras pasirašė įsakymą draudžiantį kirsti ir pardavinėti Kalėdų eglaites. Policijai pavesta griežtai prižiūrėti įsakymo vykdymą. Galima bus naudoti tiktai eglų šakas.

RAŠYTOJŲ SUVAŽIAVIMAS VILNIUJE. Šįmetinis Liet. Rašytojų D-jos metinis suvažiavimas įvyko Vilniuje gruodžio 8 d. Dalyvavo ir vilniečiai rašytojai. Ta pačia proga buvo surengtas ir literatūros vakaras. Naujon valdybom. išrinkta: V. Mykolaitis-Putinas, R. Mackevičius, V. Krėvė-Mickevičius, L. Gira, B. Sruoga ir P. Cvirka.

NUSTATOMOS KURO NORMOS. Nesant ypatingų kuro atsargų krašte, rūpinamasi kurą suvesti į atitinkamas normas. Tą tvarkymą atlieka Miškų Departamentas. Nustatytosios kuro normos pasiūstos Ministrų Tarybai patvirtinti.

ĮSISTEIGĖ GABIESIEMS PR. MOKYKLŲ MOKINIAMS REMTI DRAUGIJA, nes dažnai pasitaiko labai gabių mokinių, kurie, turėdami visiškai neturtingus tėvus, negali toliau mokytis. Draugijos gyvavimu rūpinasi visų trijų lietuviškų mokytojų organizacijų nariai — mokytojai.

DARBININKAMS PASKIRTA MALKŲ. Ministrų Taryba leido žemės ūkio ministerijai papiginta kaina parduoti darbininkams 30.000 erdm. malkų. Malkos bus pardavinėjamos kitais metais.

ISIGIJO NAUJŲ VAGONŲ CISTERNŲ. Pasunkėjus jūrų keliais gauti naftos produktų, tenka jų gabentis sausuma. Tam reikalinga daugiau specialių vagonų — cisternų, kurių penkias, po 50.000 litrų talpos ir moderniai įrengtas, šiomis dienomis Lietūkis persigabeno iš užsienio.

Kai šautuvus sustatom...

KARINĖS ŽINIOS

KAIP TRAUKIASI SUOMIAI. Sovietų kariuomenės dienraštyje „Krasnaja Zvezda“ Leningrado karo apygardos dalių kariai, kuriems tenka kovoti prieš suomius, aprašo savo išpūdžius iš kautynių.

Besitraukdami nuo Sovietų kariuomenės, suomiai kai kada degina kaimus ir atskirus namus. Kai kuriuose kaimuose po mediniais namais rasti betonuoti įtvirtinimai, iš kurių suomiai apšaudė raudonarmiečius iš kulkosvaidžių ir automatinų šautuvų.

Namuose ir prie jų, o kai kur ir miške ar lauke, tyčia pametami daiktai, kurie plonomis vielomis sujungti su minomis. Štai pionierių kuopos vadas pastebėjo vieno namo viduryje keistą dėžę su arklių pakinktais. Dėžė buvo nauja ir didelė. Leitenantas suprato, kad ji negalėjo būti įnešta į kambarį iš oro, bet buvo padaryta kambaryje. Kilo įtarimas, kad čia turima reikalo su mina. Ir iš tikrųjų, kai tik dėžę užkabino kabliu su lynu ir patraukė iš tolo lyną, įvyko smarkus sprogdimas. Namas buvo sugriautas.

Kitas leitenantas, pulko inžinerijos tarnybos viršininkas, įspėjo raudonarmietį, kad pastarasis nedrįstų pakelti rasto ant sniego paprasto kuopos trimito. Ant trimito buvo užmauta kilpa. Patraukus virvelę, klastingas trimitas tuojau susprogdino stiprią miną, paslėptą greta trimito po sniegu.

Pametami kirviai, peiliai, šautuvai ir pan. daiktai. Namuose paliekami kaklaraiščiai, laikrodžiai, plunksnakočiai, pieštukai, portsigarai ir t. t. Pakanka neatsargiam kariui pakelti rastą daiktėlį, ir mina sprogdsta. Kartais mina sprogdsta, palietus kariui durų rankeną, vartų užraktą.

Sovietų kariai esą jau gerai išipraktikavo spėti, kur padėtos minos. Vienas kapitonas, atskiros dalies inžinerijos tarnybos viršininkas, per trumpą laiką su savo kareiviais surado ir iškasė net 178 minas.

Sovietų kariai labai pasipiktinę tokiomis kariavimo priemonėmis. Sprendžiant iš Vakarų Europos spaudos pranešimų, nuo suomių paliktų minų vis dėlto sovietų kariai turėjo ir nuostolių.

MINŲ KARAS. Prancūzų spaudos žiniomis per pirmus tris karo mėnesius anglai ir prancūzai sunaikino apie 20 vokiečių povandeninių laivų. Vokiečiai karo pradžioje turėjo apie 60 povandeninių laivų. Dėl tos priežasties, prancūzų spaudos teigimu, povandeninis karas susilpnėjo. Tarp sunaikintų vokiečių povandeninių laivų daugelis buvo didelių, pritaikytų tolimiems žygiams. Dabar vokiečiai stengiasi daugiau veikti netoli nuo savo krantų šiaurės jūroje. Čia, esą, veikia mažesni povandeniniai laivai.

Anglai jau surado būdą kovoti su magnetinėmis minomis. Tam reikalui jie panaudos medinius laivus. Laivas trauks ant lyno mažesnę laivą, prikrautą plieno ir geležies laužo. Taigi minos susprogdins antrąjį laivą, t. y., menkos vertės daiktą.

Šiomet anglai buvo pasistatę naująjį laivą „Riserch“ žemės magnetizmui ir atmosferos elektrai tirti. Tam reikalui buvo panaudotos ypatingos medžiagos; geležis ir plienas nebuvo vartojami. Panaudotas medis, varis, žalvaris, aliuminis ir pan. metalai. Net konservų dėžutės, tabako ir papirosų dėžutės, skustuvai, rašomosios mašinėlės, padarytos iš ypatingo lydinio, neturinio savyje plieno ir geležies, rašo Sovietų žurnalas „Krasnyj Flot“.

Šiuo metu plačiai visur statomos minos ateityje dar atneš daug nelaimių laivams. Vandenynų srovės galės nunešti minas į tolimas jūras, ten jos susprogdins ne vieną neutralių kraštų laivą. Ir tai įvyks toli nuo kariaujančių kraštų.

JAPONAI STIPRINA LAIVYNĄ. Spalių 24 d. Japonijoje nuleistas į vandenį naujas karo laivas „Ciukaku“. Japonijos ir užsienio spaudoje nepaskelbta žinių apie šio laivo talpą ir ginklavimą, tačiau manoma, kad tai yra didelis linijos kreiseris. Ta proga jūrų ministras Josima savo kalboje pareiškė, kad Japonija turi apsaugoti savo kraštą iš vakarų pusės, t. y. nuo Sibiro.

Lapkričio 30 d. nuleistas į vandenį dar vienas linijos laivas „Nisisin“. Apie jį taip pat nėra paskelbta duomenų. Apilai, japonai labai slepia žinias apie savo kariuomenę ir laivyną. Jų kariniai žurnalai ir laikraščiai laikomi kaip slapti arba bent viešai neskelbiami leidiniai. Į užsienį japonų karo žurnalai nepakliūna.

GINKLUOTI KELEIVINIAI LAIVAI. Kovai su priešo povandeniniais laivais anglų ir prancūzų keleiviniai laivai ginkluojami artilerijos pabūklais, kuriuos aptarnauja paskirtos į laivus jūrininkų - artilerininkų įgulos. Į New-Yorko uostą atplaukė didelis anglų garlaivis „Kameronija“, ginkluotas 75 mm ir 150 mm patrankomis, o taip pat ir priešlėktuviniais kulkosvaidžiais ir pabūklais. Toks laivas jau pats gali paskandinti povandeninį laivą ir numušti priešą lėktuvą. 20 stambesnių anglų keleivinių laivų jau apginkluoti, rašo Klaipėdos laikraštis „Memeler Dampfboot“.

KARO LAIVYNO MUZIEJUS. Leningrade į buv. biržos rūmus perkeltas karo laivyno muziejus, įsteigtas dar prieš Didįjį karą, rusų carų laikais. Muziejaus būstinės pasidare jam labai ankštos ir muziejus jau nebegalėjo aptarnauti lankytojų, ypač gausingų ekskursijų iš kitų Sovietų Sąjungos miestų.

Muziejuje surinkta apie 500 įvairių laivų modelių. Jie vaizduoja visų laikų ir įvairiausių kraštų laivus. Jų tarpe yra labai didelių modelių (2/12 natūralaus didumo). Be to, yra daug brangių paveikslų, skulptūrų ir kitų daiktų. Muziejaus bibliotekoje laikoma apie 150.000 tomų karinės ir jūrinės literatūros įvairiomis kalbomis. Prie muziejaus įrengtas kinas ir auditorija. Muziejų iš karto gali žiūrėti 30 grupių po 25 žm., t. y. 750 žmonių.

„Krasnyj Flot“, rašydamas apie muziejų, ta proga primena, kad Anglijoje centrinis karo laivyno muziejus buvo įsteigtas tik 1928 metais. Iki to laiko įvairūs laivų modeliai ir kiti daiktai buvo laikomi uostų rūmų rūsiuose ir palėpėse.

ĮVAIRUMAI

FALAŠAI. Italų užimtoje Etiopijoje, be kitų, gyvena žydiškos kilmės žmonių giminė, vadinama falašais. Jie sakosi į Etiopiją atsikėlę dar Salomono laikais, bet atrodo bus tikriausiai, kad ten jie atsirado bėgimo iš Egipto metu. Etiopijos falašai po senovei tiki vieną Dievą, vykdo 10 Dievo įsakymų, laikosi šeštadienio ir atnašauja taip, kaip buvo nustatyta Salomono laikais. Savo kaimus, kurie paprastai esti prie upių, apsitveria aukštomis tvoromis, kad neįeitų pašaliniai. Falašai nyksta. Netaip seniai jų buvo arti 100.000, o dabar priskaitoma tik apie 50.000.

ŠUO ŽMOGAUS TARNYBOJE. Nuo seniausiųjų laikų žmogus medžioja žvėris ir paukščius, pasinaudodamas šuns pagalba. Taip pat dar gilioje senovėje šuo saugojo ir gynė žmogų bei jo namą. Senesniais laikais šunes buvo pratinami pulti priešą ir draskyti jį.

Šiaurės kraštuose, o taip pat Olandijoje ir Belgijoje, šunes vartojami ir susisiekimo reikalams. Šiaurėje jie traukia roges, kitur veža nedidelius vežimėlius su pienu ir kitais žemės ūkio produktais iš kaimų į miestus.

Policijos šunes sumaniai ieško nusikaltėlių ir padeda policijai greičiau atidengti nusikaltimo paslaptis. Ryšių šunes kautynių lauke greit atneša ir išneša pranešimus ir įsakymus.

Kiti šunes — šaudmenų nešėjai aprūpina kovotojus šaudmenimis ir granatomis. Sargybiniai šunes padeda kariams ir kitiems pareigūnams saugoti sandėlius ir kitus pastatus. Sanitariniai šunes suranda sužeistuosius, paliktus kautynių lauke ir atveda prie jų sanitarus su neštuvais.

Zvalgybos reikalams šunes taip pat tinka ir kariuomenėje naudojami. Šunes — palydovai naudojami kariuomenės, policijos ir kalėjimų pareigūnų, kai tenka lydėti didesnes nusikaltėlių ar belaisvių grupes. Ten, kur laikomos didelės gyvulių bandos, piemenims padeda šunes. Jie saugoja gyvulius nuo plėšriųjų žvėrių, suranda paklydusius gyvulius.

Pagaliau paskiausiai šunes pratina greit surasti numetamas iš lėktuvų vėliavytes (vimpelus), pririštas prie pranešimų.

Bandomi šunes ir priešcheminės apsaugos tarnyboje. Jie padeda surasti užnuodytas cheminėmis medžiagomis vietas.

30 METŲ LIETUVIŠKAJAM „VALIO“

Prieš Didįjį karą kun. (dabar pralotas) Juozapas Laukaitis dėstė Seinų kunigų seminarijoje lietuvių kalbą. 1909 m. vasarą jis pakvietė visam mėnesiui pas save kalbininkus a. a. Joną Jablonskį, a. a. Kazimierą Būgą, Slapelį, Jokubauską ir Balčikonį. Svečiai išbuvo Seinuose 5 savaitės vasaros atostogų metu. Butą buvo užleidę keli seminarijos profesoriai. Juozapas Stakauskas savo įdomiame veikale „Lietuviškoji sąmonė Seinų seminarijoje“ (spausdinamas „Tiesos Kelyje“, religijos, doros mokslo ir visuomenės gyvenimo mėnesiniame žurnale) teigia, kad Seinuose Jonas Jablonskis perredagavo savo sintaksę, čia buvo nukalta keliolika naujų žodžių, čia ilgai sukta galva, kaip išversti rusiškąjį šūkį „ura“. Kartą Jonas Jablonskis šypsodamasis praneša savo kolegoms naujieną „Ar žinote dainelę: „Valio, dalgele, valio?“ K. Būga tuojau išaiškina žodžio etimologiją: valio yra kilęs iš valioti, tai yra sutrumpinta forma nuo valiojie, kaip ateinie. Visi sušuko: bravo, o paskui ėmė rėkti: valio!

1916 m. dirbęs su kitais lietuviais — Vokietijos kariuomenės kariais „Dabarties“ redakcijoje Kaune Bernardas Kodatis buvo sulietuvinęs vokiečių pėstininkų mokymo vadovėlių. Vokišką „hurra“ (atitinka rusiškam „ura“) dab. mūsų universiteto astronomijos profesorius B. Kodatis buvo sumanęs pakeisti šūkiu: „Keistut, Keistut!“. Tačiau Antanas Urbelis (dabar majoras) ištaisė tą vietą ir parašė „valio“.

Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės statutuose šis šūkis vartojamas nuo kariuomenės įsikūrimo. Pirmą kartą patvirtintas 1918 m. gruodžio mėn. 9 d. Vilniuje.

NAUJA SALA. Kaspijos jūroje vieno garlaivio kapitonas pastebėjo povandeninio ugniakalnio išsiveržimą. Tą pat matė ir netolimo švyturio viršininkas. Jis pastebėjo aukštą dūmų ir garų stulpą.

Į išsiveržimo vietą buvo pasiūsta Sovietų Kaspijos karo flotilijos laivas su mokslininkais.

Išsiveržimo vietoje rasta nauja sala, 3 m aukštumo, 290 m platumo ir 324 m ilgumo. Salos dirva susideda iš pilko molio ir nedidelių akmenų. Keliose salos vietose yra įtrūkė ir iš plyšių veržiasi dujos. Visa sala dar labai karšta. Jau ½ m gilumoje žmogus negali laikyti kojos. Mokslininkai pradėjo tirti naują salą ir dujas.

Vieno plyšio dujos buvo padegtos ir ilgą laiką degė ryškia geltona liepsna. Ši šviesa buvo matoma iš tolo.

Mokslininkų žiniomis tose vietose dar 1860 m. buvo iškilusi sala, 1862 m. vėl išnyko. Tas pats pasikartojė 1927 ir 1928 metais.

NAUJIEJI LEIDINIAI

„MŪSŲ ŽINYNAS“ NR. 11.

Turinys: Ministras pirmininkas A. Merkys. Laisva tauta, laisva valstybė be savo kariuomenės gyventi negali. J. Polujanskas. Dėl mūsų karinio saugumo; Mykolas Sleževičius pašaukė savanorius; Gen. št. plk. Kiršinas. Taktikos mokymas; Gen. št. plk. Itn. Jankauskas Aviacija lenkų-vokiečių kare; Kpt. Kuzmickas. Puskarininkio uždaviniai; Kpt. Liaukus. Jauno arklio išjodinėjimas; Lt. Rutkauskas. Švietimo reikalai iš arčiau; K. T-kas. Ryšių karveliai. VI. B. Prancūzų krašto gynimo įstatymas; Kms. Dėl kuopos vado pareigų; Ats. Itn. K. Jankūnas. Skandinavijos valstybių gynimosi blokas. Mokslinė apžvalga.

S. Tarvydas, GEOPOLITIKA. Išleido Spaudos Fondas, Kaunas, 1939 m., 218 pusl. Kaina 4,5 lt.

Naujasis geopolitikos mokslas yra vienas tų mokslų, kuriu turi domėtis kiekvienas sąmoningas karys. Karys, kiekvienu momentu pasirengęs stoti į kovą dėl savo žemės, savo Tėvynės, turi plačiau žinoti savosios Tėvynės padėtį kitų tautų tarpe, turi žinoti tas jėgas ir priemones, kuriomis naudojamosi kitų tautų puolimui.

Šiuo kariais taip svarbiu klausimu šiemet spaudoje pasirodė S. Tarvydo „Geopolitika“. Knyga parašyta labai populiariai, todėl kiekvienam prieinama. Knygoje yra daug medžiagos, populiariai nušviečiančios mūsų tautos ir valstybės pagrindinius egzistencijos klausimus.

Tačiau reikia pastebėti, kad knyga ne be trūkumų. Sudaryta iš publicistinio pobūdžio temų be reikalingos moksliniam darbui sistemos. Nors knyga pavadinta „Geopolitika“, tačiau joje yra beveik visos Lietuvos aktualijos, dažnai gana šiurkštokai išreikštos. Knygos pabaigoj yra, gal per daug, ir pesimizmo.

Tačiau nežiūrint knygos šiurkštoko ir mitinginio pobūdžio stiliaus, ją kritiškai skaitant, duoda nemaža naudos.

B. J-ys

PERTRAUKTI KAROLIAI. Novelių rinkinys. Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugijos leidinys. Vilnius 1938 m. 148 psl. Kaina 50 skatikų.

Kaip pastebėjot, kad ankstybesniuose „Kario“ numeruose davėme — supažindinome su mūsų brolių vilniečių kūryba. Nors verguvėje gimusi, bet gyva, aktuali ir gyvenimiška. Tad ir toliau supažindinsime su kitų autorių kūriniais.

Čia duodama rinkinyje dvidešimt novelių, daugumoje Vilniaus krašto jaunųjų kūrybos bandymai ir ėję per žurnalo „Jaunimo Draugo“ puslapius. Visur dvelkia kaimo ir miesto nuotaika ir šiurpūs anų metų išgyvenimai, vargai. Bet autoriai daugiau aprašo kaimą, kuriame tautinė sąmonė buvo neįveikiama. Kai kurios novelės skystokos, bet leidėjų buvo kitoks tikslas, sakysim, kad padėtų jauniems plunksnos mėgėjams savo pirmuosius kūrybos daigus spausdintu žodžiu paversti ir tuo juos paskatintų toliau dirbti.

Be naujokų autorių, užtinkame ir žinomų rašytojų, kaip: Broniaus Girinio slapyvardžiu Rapolą Mackevičių, Vladą Raziulį, Juozapo Bajoraičio slapyvardžiu Juozą Kanapką, pradedantį A. Lapaitį ir kitus. Aplamai, rinkinio turinys įvairus ir novelės įdomios, gyvenimiškos ir gražiai išleistos.

Jn. Vaidelys

Artėjimas...

Šachmatai. AVRO TURNYRAS. Sudarė A. Ješmanta. Marijampolė, 1939 m. 92 psl. Kaina Lt 1.

Pereitų metų lapkričio 6—25 d. d. įvyko Olandų AVRO („Allgemeene Vereeniging Radio Omroep“ — „Visuotinės Radijo Sąjungos“) surengtas žymiausių šių dienų šachmatininkų turnyras. Turnyrui paminėti ir įdomiausioms partijoms išnagrinėti išleista ši knygutė. Nors ji pasirodė tik metams po turnyro praėjus, bet ji nenustojo savo įdomumo ir yra vertingas indėlis į mūsų negausią šachmatų literatūrą.

AVRO turnyras ilgiausias ir įdomiausias šachmatų istorijoje; jame dalyvavo 8 stipriausi pasaulio šachmatininkai: Aliochinas, Botvinikas, Eivė, Fainas Floras, Kapablanka, Keresas ir Rieševskis. Kiekvienas jų žaidė su savo priešiniu po 2 partijas. Tuo būdu susidarė 14 pakaitų. Komerciniais sumetimais turnyras buvo įvykdytas 10 Olandų miestų.

Niekam nelauktai šiame turnyre įkopė į pačias pirmąsias vietas mums artimos Estijos valstybės atstovas jaunas didmeisteris Keres'as.

Knygutės turinį įdėtos kai kurių turnyro dalyvių ir kitų žymių šachmatininkų nuomonės apie turnyrą, išnagrinėta AVRO turnyro teorinė reikšmė ir pateikta 15 geriausių turnyro partijų su jų nagrinėjimu. Knygutė išleista dailiai ir šachmatininkui verta įsigyti. J. Vil.

NAUJI MARIJONŲ LEJDINIAI

PAS VARGĄ SVEČIUOSE. Matas Grigonis. Eilėraščiai. 40 psl. Marijonų leidinys. Kaina Lt. 0,75.

Eilėraščiai tinka deklamuoti susirinkimuose ir kitose pramogose.

KASDIEN SU JĖZUM IR MARIJA. Paruošė Kun. Zančauskas MIC. 190 psl. Maldaknygės formato. Marijonų leidinys. Aptaisuose kaina Lt. 1,50, brošiūr. — Lt. 0,70.

Nuoširdūs sielos pasikalbėjimai su Marija ir Jėzumi švč. Sakramente kiekvienai dienai.

JONELIO KLAIDA. Kun. J. Martinaitis. Vieno veiksmo scenos vaizdelis vaikams. Kaina 30 ct.

TAVO VARDAS. Kun. J. Packevičius MIC. 16 psl. brošiūrėlė. 100 egz. — 3 Lt. Atskiras egz. — 10 ct. Marijonų leidinys.

MARIJA BAŽNYČIOS GYVENIME. Kun. A. Jasenauškas MIC. 16 psl. brošiūrėlė. 100 egz. — 3 Lt. Marijonų leidinys.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

M. Nekrašui. Už honorarą Tamstai išrašytas „Karys“ visiems 1940 metams.

Šnekučiui. Vieną Tamstos rašinėlių įdedame. Dar daugiau sudaryti „Karyje“ atskirų skyrių, gal būtų per daug, nes ir taip su vieta laikraštyje dažnai būna sunku. Jeigu kas būtų įdomaus, galima įdėti ir bendruose puslapiuose. Juk daugybė skyrių nesudaro laikraščio įdomumo, nes kartais gali sudaryti per daug oficialų atspalvį. Už palankumą ir linkėjimus „Kariui“ esame dėkingi. Ką galėsime — įdėsime. Nepriklausomybės kovotojų atsiminimus dedame, jeigu tik jie įdomiai parašyti. Tamsta, nors tik pradžios mokyklą baigęs, bet rašai neblogai.

GALVOSŪKIAI

GALVOSŪKIO NR. 35 SPRENDIMAS

Aspirantas Peronas. Neronas.

Teisingai išsprendė tik du: 1) ats. psk. J. Zapkus (Pl.) ir psk. Kriščiūnas (2. AP).

GALVOSŪKIS NR. 37 (Vert. 1 tšk.)

Šarada

Daiktas aš esu naudingas.
Kiekvienam gyviui reikalingas.
Jeigu plunksną tik pridėsi, —
Didžią netvarką turėsi.
Bet jei centro raidę brauksi,
Daiktą vėl naudingą gausi.
Daug daiktų ten dėt galėsi.
Tačiau ylos nepaslėpsi.

A. Titlius

ŠACHMATAI

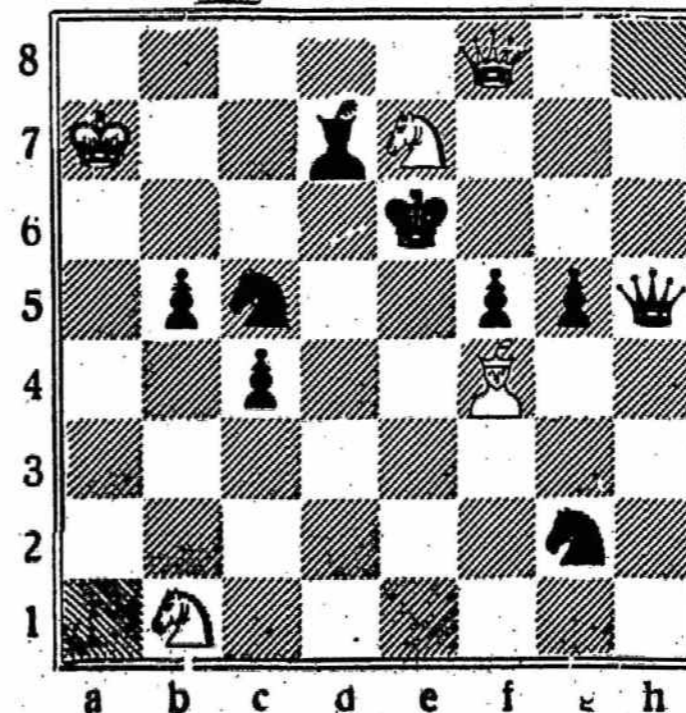
Ką reikia žinoti šachmatų teorijoje

SICILIŠKOJI PARTIJA. A. 1. e2—e4 c7—c5 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. d2—d4 c5:d4 Žf3:d4 Žg8—f6 5. Žb1—c3 d7—d6 6. Rf1—e2 e7—e6 7. 0—0 Rf8—e7 8. Rc1—e3 0—0. Gavosi pozicijos padėtis, kuri daugiausia paplitusi. Prie šios sistemos žaidimo svarbiausios savybės sekančios: 1. Juodųjų persvara centre. 2. Valdoviniame sparne juodųjų puolimas ryšium su atidaryta linija „c“ 3. Baltųjų figūrų didelis judrumas, patikrinantis labai patogų ir natūralų figūrų išstatymą. Išdirbamas planas žaidimo, kaip tik vadovaujasi tomis pozicijos savybėmis.

B. ŠEVENINGENINIS VARIJANTAS. 1. e2—e4 c7—c5 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. d2—d4 c5:d4 4. Žf3:d4 Žg8—f6 5. Žb1—c3 d7—d6 6. Rf1—e2 e7—e6 7. 0—0 Rf8—e7 8. Kgl—h1. Šio ėjimo tikslas parengti f2—f4 ir be išstatymo rikio į e3 pagalbą, kadangi rikis e3 nuolat yra puolamas juodųjų žirgo Žc6—a5—c4. Tasai manevras Moroci išrastas, baltiesiems teikia gerų progų.

C. ALIOCHINO VARIJANTAS. 1. e2—e4 c7—c5 2. Žg1—f3 Žb8—c6 3. d2—d4 c5:d4 4. Žf3:d4 Žg8—f6 5. Žb1—c3 d7—d6 6. Rf1—e2 e7—e6 7. 0—0 Rf8—e7 8. b2—b3. Labai įdomi nauja idėja. Ėjimo tikslas sutrukdyti Ža5—c4, bet užtat susilpninamas laukas c3. Juodieji geriausiai padarys, atsakydami, kad išstatinės figūras priimtu būdu, pav. 8... 0—0 a6, Vc7 ir tik paskui parengti ataka linijoje „c“ pagalbą ėjimu b5, Rb7 ir Bc8. Tiesa, neprieinamumas lauko c4 šiek tiek silpnina puolimą, negu pirmuose abiejuose variantuose, užtat rikui iš (c1) b2 flanketuojant, juodieji b6 silpnumą nė kiek nejaucia.

PARTIJA Nr. 39. Indiškasis gynimas. Balti: Aliochinas — Juodi: Etsas. d2—d4 Žg8—f6 2. c2—c4 g7—g6 3. g2—g3 Rf8—g7 4. Rf1—g2 0—0 5. Žb1—c3 d7—d6 6. Žg1—f3 Žb8—c6. Tekstinis ėjimas, išrastas Berno, turi tikslą išprovokuoti d4—d5 ir po jo paskui užvaldyti laukus e5 ir c5. 7. d4—d5 Žc6—b8 8. e2—e4 Žb8—d7 9. 0—0 a7—a5 (kliudo arti b2—b4) 10. Rc1—e3 Žf6—g4 11. Re3—d4 Žg4—e5 12. Žf3:e5 Žd7:e5 13. c4—c5 d6:c5 14. Rd4:c5 b7—b6 15. Rc5—d4 Rc8—a6 16. Bf1—e1 Vd8—d6 17. Rg2—f1 (Baltieji nenori įsileisti žirgo į lauką d3. Tiesa ankstyvesniu ėjimu juodieji galėjo eiti 16... Žd3, bet baltieji turėjo užtenkamą apsigynimą, 17. R:g7 k:g7 18. Bc2). 17... Ra6:f1 18. Be1:f1 c7—c5 19. Rd4:e5 Vd6:e5 (Jei 19. d5:c6? tai V:d4 20. V:d4 Žf3+ ir juodieji figūrą laimi) 20. Vd1—b3 Ba8—b8 21. Vb3—b5 (sulaikydami eilinių slinkimą valdovės sparne) 21... f7—f5 (Juodieji pradeda puolimą) 22. Ba1—e1 f5—f4 23. Vb5—d7 Bb8—d8 24. g3:f4 Ve5:f4 25. Vd7—e6+ Kg8—h8 26. f2—f3 Vf4—g5+ 27. Kgl—h1 (Geriau buvo 27. Vg4 su šiaip sau pakenčiama pabaigos eiga) 27... Bd8—d6 28. Ve6—h3 Rg7—e5 29. Be1—e2 Bd6—f6 30. Žc3—d1 Bf6—f4 31. Žd1—e3 Bf4—h4 32. Vh3—e6 Vg5—h5 33. Že3—g4 Bh4:g4! (Juodieji užbaigia partiją toli numatoma kombinacija). 34. f3:g4 Bf8:f1+ 35. Kh1—g2 Vh5:h2+ 36. Kg2:f1 Vh2—h1+ 37. Kf1—f2 Re5—d4+ 38. Kf2—g3 Vh1—g1+ 39. Kg3—h3 Vg1—f1+ 40. Be2—g2 Vf1—h1+ 41. Kh3—g3 Vh1—e1+ 42. Kg3—h3 g6—g5 43. Bg2—c2 (Baltieji neturi kitokios išeities) 43... Ve1—f1+ 44. Kh3—h2! Vf1—g1+ 45. Kh2—h3 Vg1—h1+ 46. Kh3—g3 Vh1—d1! (Priversdami bokštą iš antrosios gulstinės pasitraukti). 47. Bc2—c3 Vd1—g1+ 48. Kg3—h3 Vg1—f1+ 49. Kh3—g3 Rd4—f2+ 50. Kg3—f3 Rf2—g1+ Baltieji pasidavė. Pasigėrėtinas finalas!

UŽDAVINYS Nr. 32

J. M-čiaus — Jonava (Originalas)

(Vert. 1½ tšk.)

Balti: Ka7, Vf8, Že7, Žb1, Rf4 (5)

Juodi: Ke6, Vh5, Žc5, Žg2, Rd7, pėst. b5, c4, f5 ir g5 (9).

Matas trimis ėjimais

UŽDAVINIŲ SPRENDĖJŲ DĖMESIUL

Uždavinių Nr. 32 sprendimo konkursas baigtas. Primename, kad dalyvaujantieji konkurse sprendimus turi prisijusti iki gruodžio 28 d. Sprendimus rašyti trumpai — pirmas ėjimas ir paskui sekantieji variantai. Surinkusieji daugiausia taškų gaus dovanas.

1940 METAIS

...Aš skaitau...

...Tu skaitai...

...Jis skaito...

KARI

KAI PIRMA KARTĄ MANE APLANKĖ „KARYS“

Tai buvo beveik prieš 3 metus, šaltą sausio mėnesio dieną. Šiaurys vėjas negailestingai svilino keliaujančių žmonių veidus. Ėjau tą dieną iš mokyklos, linksmi šnekučiuodamasis su bendrakeleiviais draugais. Net ir šaltas vėjas nedrumstė mūsų nuotaikos. Štai pagaliau ir mano namai. Taręs draugams „sudiev“, skubiai ėjau į trobą, vejamas šaltučio vėjo. Įėjęs padėjau dėžutę su knygomis ant suolo ir, pažvelgęs į stalą, pamačiau ten pora „Kario“ numerių. Nepaprastai nudžiugau, nes su „Kariu“ jau buvau susipažinęs mokykloje. Mokytojui atnešus į klasę naują numerį, visi jį su pamėgimu graibstydami skaitydavom. Taigi ir šią šaltą dieną atkeliavę „Kariai“ sukėlė man ir namiškiams daug džiaugsmo, tuo labiau, kad jie atvyko netikėtai, nelauktai. Kuo skubiausiai paklausiau sesutę, iš kur šie „Kario“ numeriai. Iš sesutės gavau gana džiuginantį atsakymą, kad „Karius“ ji atnešusi iš pašto, tačiau nežinanti, kas jį išrašė.

Pamiršau ir savo nuolatinius draugus: knygas ir sąsiuvinius, ir kuo skubiausiai, pamiršęs ir užvalgyti, žvelgiau į „Kario“ puslapius, kurie man atrodė daug meilesni ir idomesni už mokykloje matytus „Kario“ puslapius. Tą laimingą dieną mintys buvo tik naujuose „Kario“ puslapiuose.

Pagaliau praslinko laimingoji ir nepamirštama diena. Nekantriai laukiau penktadienio dienos, nes tikėjaisi, kad „Karys“ mane ir toliau lankys, nors ir nežinojau, kas man

šią brangią dovaną suteikė. Ir iš tikrųjų, kitą penktadienį, parėjęs iš mokyklos, vėl radau tą pamėgtąjį draugą.

Taip ir toliau kas savaitę jis mane lankė, suteikdamas daug tyro džiaugsmo. Ir tik vėliau sužinojau, kad man ši mielą svečią atkvietė kariuomenėje tarnaujantis mano brolis, kuris žinodamas, jog aš „Kari“ mėgstu, jį išrašė. Ir nepaprastai buvau jam už tai dėkingas, o atsilygindamas už dovaną, kiekvieną numerį stropiai rinkau. Metų gale visus numerius susiuvau ir gavau puikią knygą, kuria ir brolis, grįžęs į atsargą, dažnai gerėdavosi. Ir dabar dažnai su pasigėrėjimu pažvelgiu į „Kario“ numerius.

Na, ir nutariau su „Kariu“ niekuomet nesiskirti, todėl ir kitiems metams jį, bet jau savomis kukliomis pajamomis, išsirašiau. Taip „Karys“ jau lanko mane treči metai, teikdamas daug įvairios medžiagos, žinių ir auklėdamas mane tyrioje lietuviškoje dvasioje. Aš ir „Karys“ — tai neišskiriamieji draugai. Ana džiaugsmo diena skatina mane tvirtai žengti su „Kariu“ į šviesią ir garbingą mūsų mylimos Tėvynės ateitį. Telička nuoširdžiai draugiškai „Kariui“ palinkėti laimingos kelionės į mano ir visas jo lankomas pastoges, nešant visiems daug džiaugsmo, moralinės stiprybės ir kariškiškai nuteikiančių straipsnių.

Ir kitais 1940 metais, žvangant moderniems ginklams, „Karys“ bus mano artimiausias draugas, geriausias mokytojas.

Šnekutis

„KARIO“ TALKININKAI 1939 M.

Ltn. Jackūnas

Vrš. Urbanavičius

Vrš. Girnius

Psk. Savickas

Psk. Majauskas

Psk. Bajoriūnas

Psk. Balčaitis

J. psk. Mažukėlis

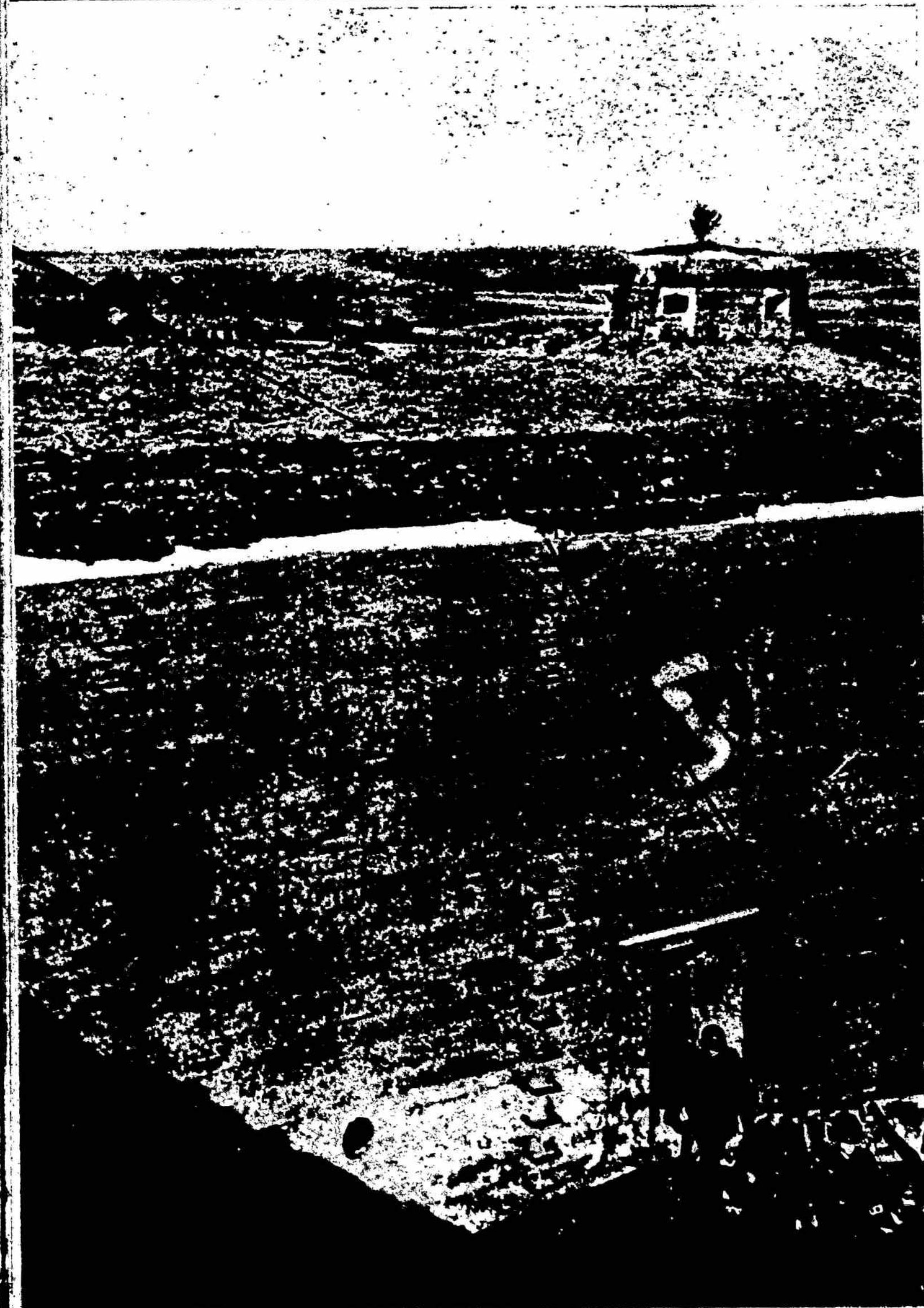

J. psk. Galvydis

Šaulių šaudymo pratimai, Iz. Girčio nuotr.

Ginkluotasis

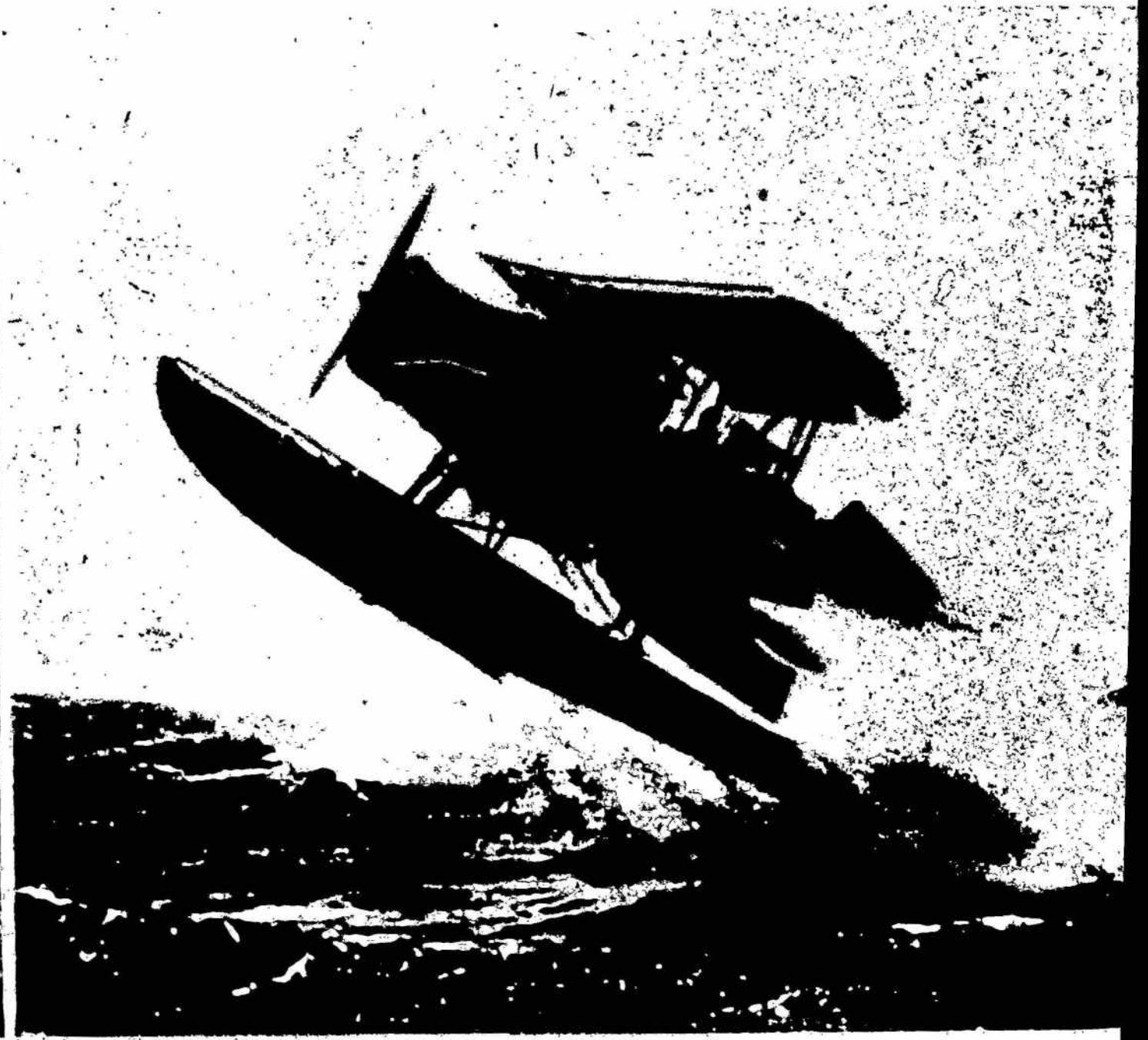

Kairėje:

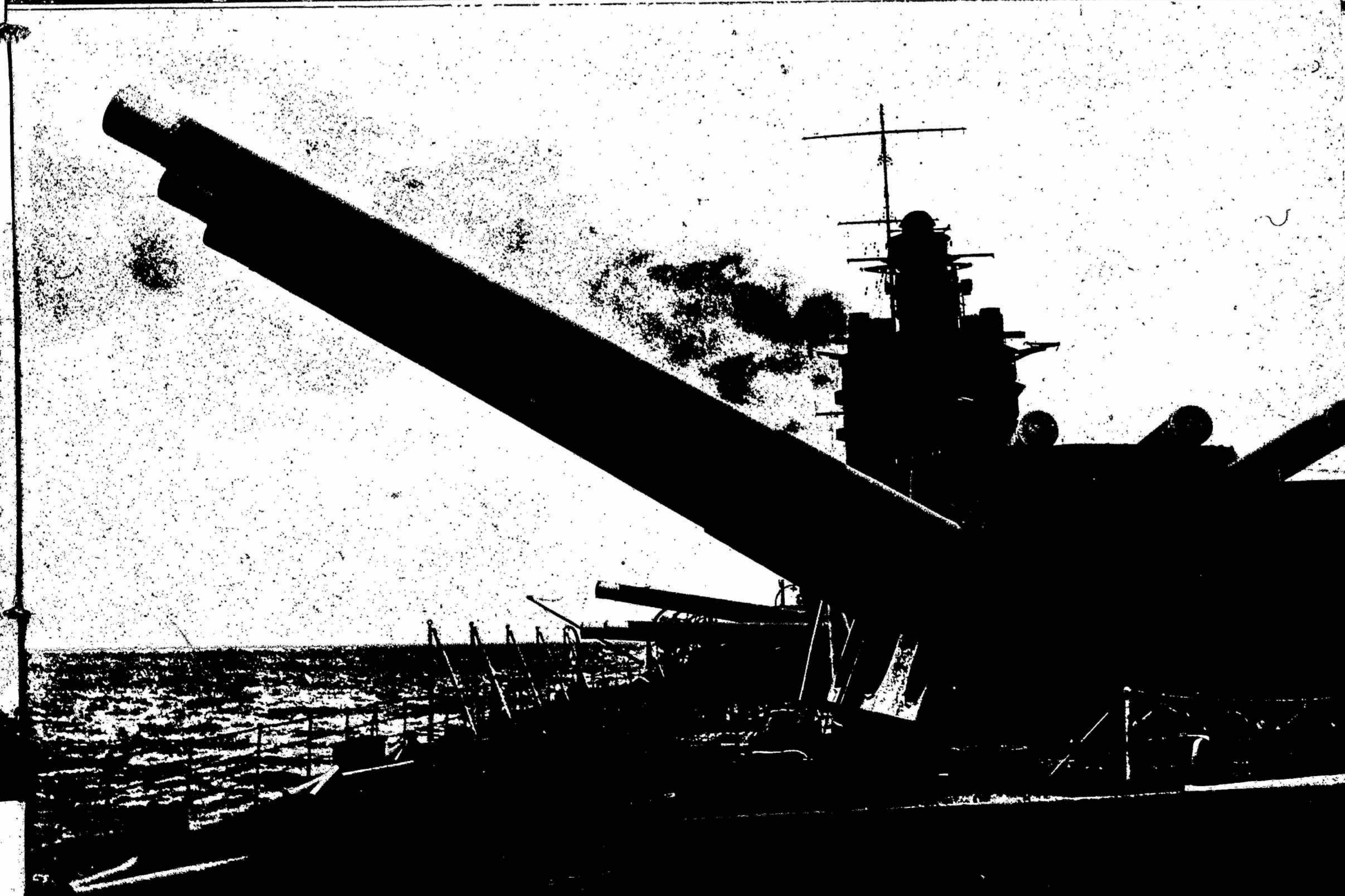
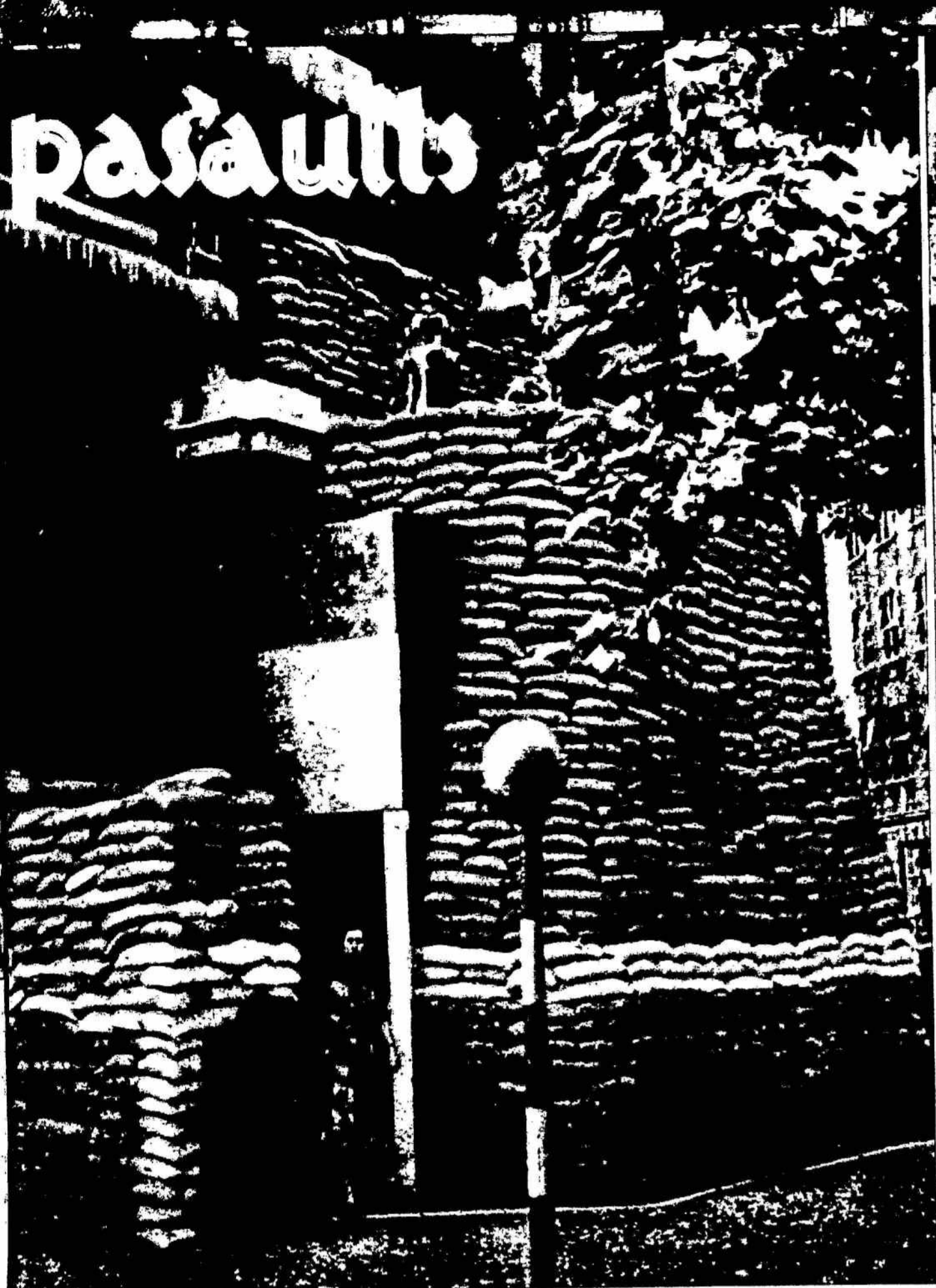
Vakarų fronte vokiečių kariai aliarmo metu skuba
prie sunkiojo pabūklo.
Didžiuliai vokiečių įtvirtinimai vakaruose.
Amerikiečių hidroplanas kyla.

Dešinėje:

Smėlio maišais nuo aviacijos bombų apsaugoti
didieji pastatai Londone.
Torpeda iš lėktuvo.
Didieji britų karo laivo pabūklai.

parade

Kaina 30 ct.

KARUS

„Spindulio“ giliaspaudė